

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
English (Comp.)
LITERARY VOYAGE (BCOM0101)

Day & Date: Monday, 27-05-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences choosing the correct alternative. 08

- 1) Where did Gandhiji meet his missionary friend?
a) Orissa   b) Vellore
c) Anji   d) Puri
- 2) What did the grandmother usually read?
a) Scriptures   b) Books
c) Newspapers   d) Magazines
- 3) How long did the author go abroad for the study?
a) six years   b) two years
c) four years   d) five years
- 4) What does the poet desire not to be sheltered from?
a) Battles   b) dangers
c) love   d) compassion
- 5) Who sung praises for the flowers?
a) Bards   b) Oracle
c) Saints   d) Poets
- 6) What kind of coins did the father discover?
a) Copper   b) Gold
c) Silver   d) Diamond
- 7) I think it is highly _____ (moral) to back stab our friends.
a) nonmoral   b) domoral
c) amoral   d) premoral
- 8) I had no _____ of going to see him.
a) intention   b) intended
c) intending   d) intend

Q.2 Write short answer to the following questions. (Any Four) 12

- 1) What is the most deep-seated disease in India?
- 2) Why did the author live with his grandfather?
- 3) How would you describe the character of the grandmother?
- 4) What is the theme of the poem, 'Let Me Not Pray to be Sheltered from Dangers'?
- 5) Why did the poet focus on the Lotus flower in the poem?
- 6) What is the significance of the toys in the poem?

Q.3 Answer any one of the following. 10

- 1) What is communication? Describe the process of communication.

OR

- 2) What are the principles of effective communication? Explain.

Q.4 What is an interpersonal skill? Explain different manifestations of interpersonal skills. 10

- ७) 'गाभा सक्षमता' ही संकल्पना ——— यांनी मांडली.
 अ) सी. के. प्रल्हाद   ब) हेन्‍री फेयॉल
 क) पीटर ड्रकर   ड) एफ. डब्ल्यू टेलर
- ८) नियोजन ही व्यवस्थापनातील ——— प्रक्रिया आहे.
 अ) पायाभूत   ब) महत्त्वाची
 क) मूलभूत   ड) अनिवार्य

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) व्यवसाय व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 २) व्यवस्थापन एक पेशा स्पष्ट करा.

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

0६

- १) उच्च व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करा.
 २) गाभाभूत सक्षमता स्पष्ट करा.
 ३) नियोजन प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१0

निर्णय प्रक्रियेतील टप्पे स्पष्ट करा?

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) संघटन कार्य म्हणजे काय? संघटन कार्याचे महत्त्व स्पष्ट करा?

किंवा

ब) 'नियोजन' या संज्ञेची व्याख्या सांगून नियोजनाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Principles of Business Management (Paper – I) (BCOM0104)

Day & Date: Thursday, 29-05-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ Process is included in Business.
  - a) Production
  - b) Exchange
  - c) Both
  - d) None of these or Both
- 2) Agriculture is _____ type of Business.
  - a) Construction
  - b) Production
  - c) Primary
  - d) Extraction
- 3) The functional areas of Management can be divided into _____.
  - a) Two Parts
  - b) Three Parts
  - c) Four Parts
  - d) Five Parts
- 4) Workers are included in _____ level of Management.
  - a) Top level Management
  - b) Middle level Management
  - c) Lower level Management
  - d) None of above
- 5) _____ is the most important function of top level management.
  - a) To plan the routine work
  - b) To submit the Report
  - c) To determine the objectives
  - d) To train the workers
- 6) The social responsibility of the Business towards the Government is _____.
  - a) To earn profit
  - b) To find new markets
  - c) To strive for the development of the society
  - d) To pay regular taxes
- 7) The concept of core competency was forwarded by _____.
  - a) C. K. Pralhad
  - b) Henry Fayol
  - c) Peter Drucker
  - d) F.W. Tylor
- 8) Planning is the _____ process of management.
  - a) Fundamental
  - b) Important
  - c) Basic
  - d) Mandatory

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) State the Significance of Management
  - 2) Management as a Profession

- Q.2 Write Short Answers. (Any Two) 06**
- a) Top level Management
  - b) Note on core competency
  - c) Process of planning

- Q.3 Answer the following question. 10**
- State the various steps in Decision process?

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) What do you mean by organizing? State the significance of organizing?

OR

- b) Define planning? State its features.

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Financial Accounting P- I (BCOM0102)

Day & Date: Tuesday, 03-June-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Calculator is allowed

Q.1 A) Choose the correct alternative from given alternatives.

08

- 1) In _____, first Co-operative Societies Act was passed in India.
a) 2001   b) 1950
c) 1904   d) 1935
- 2) Goodwill is to be valued when _____.
a) amalgamation takes place
b) a new partner admitted
c) sale of business
d) all of the above
- 3) _____ shows financial position of a business on a particular day.
a) Trading A/c   b) Profit & Loss A/c
c) Income & Expenditure A/c   d) Balance Sheet
- 4) Goodwill is _____.
a) an intangible asset   b) investments
c) current asset   d) current liability
- 5) Accounting is commonly referred to as _____ of business.
a) ratio   b) language
c) profit   d) loss
- 6) Credit balance of Realisation Account shows _____.
a) Profit   b) Loss
c) Receipts   d) Payments
- 7) Price payable to partnership firm for purchase of its business is called as _____.
a) Cash Price   b) Discount Price
c) Purchase Consideration   d) All of the above
- 8) According to _____ concept accounting record only monetary transactions.
a) Entity   b) Money Measurement
c) Going Concern   d) Realisation

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Entity Concept
- 2) Dual Aspect Concept

Q.2 Answer the following. (Any Two) 06

- a) Need for Valuation of Goodwill
- b) Purchase Consideration
- c) From the following information calculate value of Goodwill by four years purchase of Super Profit
Average capital employed Rs. 600000
Net Profits of the business for last four years were Rs. 80000, Rs. 85000, Rs. 75000 and Rs. 90000.
Expected rate of interest on capital employed is 10%

Q.3 Madan and Mohan are partners sharing profits and losses as 2:1, decided to convert their business into a limited company named as India Company Ltd. on 31st March 2021, when their Balance Sheet was as under 10

Balance Sheet as on 31st March 2020

Liabilities		Rs	Assets		Rs
<u>Capital</u>			Land & Building		65000
Madan	120000		Plant & Machinery		78000
Mohan	60000	180000	Debtors		70000
Reserve Fund		24000	Stock		25000
Creditors		40000	Bills Receivables		8000
Bills Payable		16000	Cash		14000
		260000			260000

India Company Ltd; agreed to take over all the assets and liabilities at the values stated below-

Land & Building Rs. 75000, Plant & Machinery Rs. 65000, Stock Rs. 18000, Bills Receivables at book value, Debtors subject to provision for doubtful debts at 10% and Creditor at a discount of 5%.

India Company Ltd; issued 12000 equity shares of Rs. 10 each at Rs. 15 per share and the balance of purchase price is paid in cash. Prepare necessary ledger accounts to close the books of the firm.

Q.4 Answer the following. (Any One)

- A)** Following is the Trail Balance of Aakash Consumers Co-operative Society, Pune for the year ended 31st March 2021.

Trail Balance

Particulars	Dr. Rs.	Cr. Rs.
Opening stock	215000	--
Furniture	60000	--
Debtors	40000	--
Salaries	100000	--
Wages	40000	--
Rent and Taxes	25000	--
Postage	12500	--
Printing and Stationery	11000	--
Audit Fees	15000	--
Equipments	100000	--
Purchases	1825000	--
Investment	400000	--
Cash in Hand	35000	--
Cash at Bank	150000	--
Creditors	--	30000
Commission Payable	--	15000
Education Fund	--	10000
Share Capital	--	200000
Reserve Fund	--	20000
Sales	--	2650000
Interest on Investment	--	18000
Profit & Loss Appropriation A/c	--	85500
	3028500	3028500

Additional Information:

- Closing Stock of consumer goods on 31st March 2021 is Rs. 275000.
- Outstanding expenses on 31st March 2021 were Salaries Rs. 10000 and Rent Rs. 5000.
- Provide depreciation on Furniture @ 10%.

Prepare Trading Account, Profit & Loss Account for the year ended 31st March 2021 and a Balance Sheet as on that date.

OR

- B)** What is Goodwill? Explain the different methods of Goodwill.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – I) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Marathi (BCOM0107)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०५-०६-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) 'लेकरूवांसर्वे आरोगणे' या गद्याचे लेखक कोण?
अ) श्री गोविंदप्रभू   ब) श्री. चक्रधर स्वामी
क) श्री. नागदेवाचार्य   ड) म्हाईभट्ट
- २) 'भाई' या नावाने कोणते लेखक साहित्य विश्वात परिचित होते?
अ) पु. ल. देशपांडे   ब) व. पु. काळे
क) प्र. के. अत्रे   ड) यापैकी नाही
- ३) 'परोपकारी गंपू' हे व्यक्तिचित्रण पु. ल. देशपांडे यांच्या कोणत्या ग्रंथामधील आहे?
अ) बटाट्याची चाळ   ब) व्यक्ती आणि वल्ली
क) एक शुन्य मी   ड) सुंदर मी होणार
- ४) अनगड कथेत कशाचे दर्शन घडते?
अ) ग्रामीण जीवन   ब) संकुचित वृत्ती
क) व्यापारी वृत्ती   ड) परोपकारीपणा
- ५) खंडेरावांच्या मृत्यूवेळी अहिल्याबाई किती वर्षाच्या होत्या.
अ) १८   ब) २५
क) २९   ड) २७
- ६) लोकहितवादी म्हणून कोणाला ओळखले जाते?
अ) गोपाळ हरी देशमुख   ब) पु. ल. देशपांडे
क) कुसुमाग्रज   ड) गोविंदाग्रज
- ७) 'सार्वजनिक सत्यधर्म' हे पुस्तक कोणाचे आहे.
अ) महात्मा गांधी   ब) महात्मा ज्योतिबा फुले
क) महर्षी धोंडो केशव कर्वे   ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

- ८) 'वाटणी' या कथेमध्ये मुलांनी कोणाची वाटणी केली आहे?
 अ) आई-वडिलांची   ब) शेतीची
 क) गुरढोरांची   ड) यापैकी नाही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- १) 'अहिल्याबाई आणि रूढी परंपरा' या पाठ्याच्या माध्यमातून अहिल्याबाई होळकर यांच्या व्यक्तित्वावर प्रकाश टाका.
- २) लोकहितवादींचे नवीन ग्रंथांच्या बाबतीतील विचार स्पष्ट करा.
- ३) 'अनगड' कथेतील चनाप मिस्त्रीचे स्वभावचित्र रेखाटा.
- ४) विठ्ठलाने 'कायावाचामने' वेधनू घेतले आहे असे ज्ञानेश्वर का म्हणतात?
- ५) 'अखेर कमाई' या कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
- ६) 'प्रगतीपुस्तक' या कवितेत आदिवासी समाजातील मुलांची शोकांतिका कशी रेखाटली आहे?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

१०

- अ) 'माणूस' कवितेचा आशय स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) सूत्रसंचालन म्हणजे काय ते सांगून सूत्रसंचालणासाठी आवश्यक असणारे गुण स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न

१०

- 'वाटणी' या कथेच्या माध्यमातून लेखकाने आजच्या समाजाचे दाहक चित्र कशाप्रकारे रेखाटले आहे.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – I) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Hindi (BCOM0106)

वार, तारीख : गुरुवार, ०५-०६-२०२५

कमाल गुण: ४०

समय: सुबह ०९:०० से ११:००

सूचना : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न निर्धारित अंक दर्शाते हैं।

प्र.१ अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

०८

१) वह अपने ——— के केश धोने के लिए दही लेने आया था।

अ) चाचा

ब) मामा

क) पिता

ड) भाई

२) 'भक्तिन' संस्मरण की लेखिका ——— है।

अ) महादेवी वर्मा

ब) कात्यायनी

क) अनामिका

ड) जया जादवानी

३) ——— के गाँवों में दीया प्रायः नहीं जलता।

अ) मैकु

ब) संतु

क) हरकु

ड) कुलू

४) उस मित्र की मुलाकात के करीब ——— घंटे बाद यह सब मन में आ रहा है।

अ) चार—पांच

ब) सात—आठ

क) दस — बारह

ड) दस—बीस

५) कुँवर नारायण का जन्म ——— १९२७ को उत्तर प्रदेश में हुआ।

अ) १९ सितम्बर

ब) २० सितम्बर

क) १५ अक्टूबर

ड) १० नवम्बर

६) ——— सडको के किनार गन्ने के खेतों में छिपे जाते हैं।

अ) सुअर

ब) शेर

क) आतंकवादी

ड) कुत्ते

७) 'मारे जाएँगे' कविता ——— की है।

अ) राजेश जोशी

ब) लीलाधर जगूड़ी

क) कुँवर नारायण

ड) अनामिका

८) पृथ्वी का ---- भाग नमकीन पानी है।

- अ) सात   ब) तीन
क) चार   ड) पाँच

प्र.२ निम्नपलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

੧੨

- १) संक्षेपण के प्रकारों को संक्षेप में लिखिए।
- २) पल्लवन की विशेषताएँ संक्षेप में लिखिए।
- ३) महाविद्यालय में १४ सितम्बर 'हिंदी दिवस' आयोजन वृत्तांत लेखन किजिए।
- ४) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों का हिंदी प्रशासनिक अर्थ लिखिए।

Ballot =

Detect =

Ferewell =

- ५) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों का हिंदी वाणिज्य विषयक अर्थ लिखिए।

Agreement =

Fee =

Interest =

- ६) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों का हिंदी वाणिज्य विषयक अर्थ लिखिए।

Census officer =

Examiner =

Translator =

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का दीर्घोत्तरी उत्तर लिखिए।

୧୦

- अ) 'नमक' कविता का आशय स्पष्ट किजिए।

अथवा

- ब) 'मारे जाएँगे' कविता का उद्देश्य लिखिए।

प्र.४ 'उसने कहा था' कहानी की कथावस्तु लिखिए।

୧୦

Seat
No.

Set P

B. Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2025
Urdu Prose & Poetry (BCOM0108)

Day & Date: Thursday, 05-06-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) گامرساں دتاسی کب پیدا ہوا؟

1794ء (B)

1694ء (A)

1994ء (D)

1894ء (C)

(2) 'طائر خاموش' پر ایک آنسو کس کا تحریر کردہ مضمون ہے؟

(B) عبدالحق۔

(A) نیاز فتح پوری۔

(D) احتشام حسین۔

(C) کنہیا لال کپور۔

(3) حلوائی کا لڑکا ایک ہی پتے کے ہرے دو نے میں کیا لایا تھا؟

(B) دو پیڑے۔

(A) دو لڈو۔

(D) دو گلاب جامن۔

(C) دو برنی۔

(4) گاندھی جی کے سارے تصور زندگی کا مرکز کیا ہے؟

(B) ادب۔

(A) سیاست۔

(D) سیاحت۔

(C) مذہب۔

(5) مصنف کو سنیما جانے کا ارادہ ہوتا ہے تو اپنے دوست کو کب کہتے ہیں؟

(B) دو ہفتے پہلے۔

(A) ایک ہفتہ پہلے۔

(D) چار دن پہلے۔

(C) ایک دن پہلے۔

(6) قومیں کس طرح تباہ ہوتی ہیں؟

(B) اپنی ہی بد اعمالیوں سے۔

(A) سیر و تفریح سے۔

(D) ملک کے غریب ہونے سے۔

(C) سیاسی معاملات۔

(7) اردو ہندی بنیادی طور پر کس زبان کی دو علیحدہ شکلیں ہیں؟

- (A) سنسکرت۔
(B) پالی۔
(C) پراکرت۔
(D) کھڑی بولی۔

(8) شیخ چلی کے ہندوستان سے چلے جانے کے بعد کون سا سلسلہ ختم ہوا؟

- (A) خیالی پلاؤ پکانے کا۔
(B) بریانی بنانے کا۔
(C) رات دیر تک جاگنے کا۔
(D) سینما دیکھنے کا۔

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) گامرہاں دتاسی کی پیدائش اور تعلیم و تربیت پر روشنی ڈالیے۔
- (2) چھوٹے سے طائر کے کردار پر روشنی ڈالیے۔
- (3) مصنف اور ان کے دوست مرزا صاحب کے سینما جانے سے قبل کی گفتگو پر روشنی ڈالیے۔
- (4) قوموں کے زوال کی وجوہات بیان کیجیے۔
- (5) ترقی پسند نقطہ نظر رکھنے والے فنکار پر روشنی ڈالیے۔
- (6) سید عابد حسین کا مختصر تعارف بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوالات کا مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) "کامریڈ شیخ چلی" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں بیان کیجیے۔
- (2) "گاندھی جی کا فلسفہ" پر مفصل روشنی ڈالیے۔

10

سوال نمبر 4. انشائیہ 'وکیل صاحب' کا تنقیدی جائزہ تحریر کیجیے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – I) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Principles of Marketing (BCOM0105)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०५-०६-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) समाजासाठी राहणीमानाची निर्मिती करणे व त्याचे प्रदान करणे म्हणजे विपणन होय.
 अ) माल्कम मॅकनेयार   ब) कॉन्व्हर्स, हयुगे व मिचेल
 क) इंस्तीतुते ऑफ मार्केटिंग   ड) टाऊस्ली, क्लार्क व क्लार्क
- २) ——— म्हणजे विशिष्ट ठिकाण नसून ते वस्तू किंवा वस्तूंची व ज्या खरेदीदार आणि विक्रेते एकमेकांसोबत प्रत्यक्ष स्पर्धा करतात, त्यांच्याशी निगडित संकल्पना आहे.
 अ) वस्तू   ब) बाजारपेठ
 क) वितरण   ड) सेवा
- ३) नाणे बाजार ही ——— बाजारपेठ म्हणून ओळखली जाते.
 अ) घाऊक   ब) प्रतिभूतीची
 क) वस्तूंची   ड) भांडवल
- ४) वस्तू किंवा सेवेचे ग्राहकांसाठी संख्यात्मक स्वरूपात दर्शविलेले मूल्य म्हणजे ——— होय.
 अ) किंमत   ब) वस्तू
 क) वृद्धी   ड) नफा
- ५) बाजारपेठेचे एकजिनसी ग्राहकांमध्ये वेगवेगळे भाग पाडण्याच्या पद्धतीस ——— असे म्हणतात.
 अ) विशेषीकरण   ब) बाजारपेठ विभाजन
 क) विभागीकरण   ड) प्रमाणीकरण
- ६) जेव्हा बोधानामाला कायदेशीर संरक्षण मिळते तेव्हा ते ——— बनते.
 अ) वस्तू नाम   ब) कालबाहय
 क) व्यापारी चिन्ह   ड) कोणतेही नाही.

- ७) वस्तूचा बाजारपेठेत प्रवेश झाल्यापासून तो बाजारपेठेतून मागे घेण्याच्या काळातील तिच्या विक्री इतिहासाचे रेखाचित्र म्हणजे ——— होय.
- अ) मागणी चक्र   ब) वस्तू जीवन चक्र
क) व्यापार चक्र   ड) किंमत चक्र
- ८) ——— हे स्थान, समय व मालकी उपयोगितांची निर्मिती करण्याशी संबंधित असणारे अर्थशास्त्राचे एक अंग आहे.
- अ) नियोजन   ब) उत्पादन
क) विपणन   ड) वित्तपुरवठा

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) वस्तूविनिमय अवस्था
- २) जागतिक बाजारपेठ

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- १) प्रभुत्वाच्या आधारे बाजारपेठेचे प्रकार.
- २) वस्तू वेष्टनाची कार्ये.
- ३) किंमत निर्धारणाच्या पद्धती.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा

20

विपणनाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) 'बाजारपेठ विभाजन' म्हणजे काय? बाजारपेठ विभाजनाचे विविध आधार सांगा.

किंवा

ब) 'विपणन म्हणजे काय? विपणनाचे महत्त्व सांगा.

Seat No.	
-----------------	--

Set P

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Principles of Marketing (BCOM0105)

Day & Date: Thursday, 05-June-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) "Marketing is creation and delivery of standard of living to society."
a) Malcum McNair   b) Converse, Hugesy and Mitchell
c) Institute of Marketing   d) Touesly, Clark and Clark
- 2) The term _____ refers not a place but a commodity or commodities and buyers and sellers who are in direct competition with one another.
a) Product   b) Market
c) Distribution   d) Service
- 3) Money market is known as _____ market.
a) Wholesale   b) Securities
c) Commodity   d) Capital
- 4) _____ is the value of product or service to customer into quantitative term.
a) Price   b) Product
c) Promotion   d) Profit
- 5) _____ is sub-dividing the market in to homogeneous sub-sets of Customers.
a) Specialisation   b) Market segmentation
c) Departmentation   d) Standardisation
- 6) When the brandname is legally protected it becomes _____.
a) Product name   b) Outdated
c) Trademark   d) None
- 7) _____ is the graphic portrayal of the sales history of product from the time it is introduced to the time it is withdrawn from the market.
a) Demand Cycle   b) Product Life Cycle
c) Trade Cycle   d) Price Cycle
- 8) _____ is the part of economics, which is concerned with creation of place, time and possession utilities
a) Planning   b) Production
c) Marketing   d) Financing

- Q.2 Explain the following concept. 04**
a) Stage of Barter
b) Global or World market
- Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) Types of market on dominance basis.
b) Functions of packaging.
c) Pricing methods
- Q.4 Answer the following question. 10**
Explain functions of marketing.
- Q.5 Attempt any one of the following questions. 12**
a) What is 'Market Segmentation'? State the different bases for market segmentation.
OR
b) What is 'Marketing'? State the importance of marketing.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

बी.कॉम. (सत्र – I) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Business Micro Economics (Paper – I) (BCOM0103)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) पूर्ण अलवचीक मागणी वक्र हा नेहमी ——— शी समांतर असतो.
अ) 'क्ष' अक्षाशी
ब) 'य' अक्षाशी
क) आरंभ स्थानास
ड) यापैकी नाही
- २) किंमत-उत्पन्न रेषेला ——— असेही म्हणतात.
अ) मागणी रेषा
ब) पुरवठा रेषा
क) अंदाजपत्रक रेषा
ड) यापैकी नाही
- ३) ——— यांनी मागणीचा नियम मांडला
अ) डॉ. मार्शल
ब) केन्स
क) अँडम स्मिथ
ड) रिकार्डो
- ४) खुल्या बाजार व्यवस्थेत किंमत यंत्रणेमार्फत मागणी आणि ——— मध्ये समतोल साधला जातो.
अ) सरकार
ब) उत्पादक
क) पुरवठा
ड) यापैकी नाही
- ५) ——— यांनी 'प्रबंधनाचे अर्थशास्त्र' हे पुस्तक १९५१ मध्ये प्रकाशित केले.
अ) मार्शल
ब) एजवर्थ
क) गाडगीळ
ड) जोएल डीन
- ६) मागणीची लवचिकता ही संकल्पना ——— यांच्या नावाशी संबंधीत आहे.
अ) अँडम स्मिथ
ब) जे.बी.से
क) केन्स
ड) डॉ. मार्शल
- ७) समवृत्ती वक्र हे आरंभ स्थानाशी ——— असतात.
अ) अंतर्वक्र
ब) बहिर्वक्र
क) समांतर
ड) यापैकी नाही

- c) मुक्त बाजार अर्थव्यवस्थेत ---- हा राजा असतो.
अ) उत्पादक   ब) विक्रेता
क) ग्राहक   ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) मागणीची उत्पन्न लवचिकता
- २) मागणी पूर्वानुमान

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- १) मुक्त बाजार अर्थव्यवस्था
- २) व्यावसायिक अर्थशास्त्राचे स्वरूप
- ३) किंमत-उत्पन्न रेषा

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा

୨୦

समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) अर्थशास्त्र आणि व्यावसायिक अर्थशास्त्र यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
ब) मागणीच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

Set **P**

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Micro Economics (Paper – I) (BCOM0103)

Day & Date: Monday, 09-06-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) Perfect inelastic demand curve is always parallel to _____.
a) 'X' axis   b) 'Y' axis
c) Origin   d) None of these
- 2) Price income line is also called as _____.
a) Demand Line   b) Supply Line
c) Budget Line   d) None of these
- 3) _____ introduces Law of Demand.
a) Dr. Marshall   b) Keynes
c) Adam Smith   d) Ricardo
- 4) In free market economy demand and _____ is adjusted by price mechanism.
a) Government   b) Producer
c) Supply   d) None of these
- 5) _____ published 'Marginal Economics' books in the year 1951.
a) Marshall   b) Edgewarth
c) Gadgil   d) Joel Dean
- 6) The concept of elasticity of demand is related to _____.
a) Adam Smith   b) J. B. Say
c) Keynes   d) Dr. Marshall
- 7) Indifference curves are _____ to the origin.
a) Concave   b) Convex
c) Parallel   d) None of these
- 8) In free market economy _____ is the king.
a) Producer   b) Seller
c) Consumer   d) All the above

B) Explain the following concepts

04

- 1) Income elasticity of demand
- 2) Demand forecasting

- Q.2 Write short note /short answer.(Any Two)** **06**
- a) Free market economy
  - b) Nature of Business economics
  - c) Price income line
- Q.3 Long answer.** **10**
- Explain the features of indifference curve.
- Q.4 Answer any one of the following.** **12**
- a) Explain the difference between Economics and business economics.
- OR**
- b) Explain the types of elasticity of demand.

Set

P

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Mathematics Paper-I (BCOM0110)

Day & Date: Monday, 09-June-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figure to right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives.

08

- 1) The order of square matrix is _____.
a) $m \times n$ b) $1 \times n$
c) $n \times n$ d) $n \times m$
- 2) find the simple interest if the principal amount is 50000 and the rate is 2% for 4 years.
a) 4000   b) 400
c) 40   d) 40000
- 3) The sum of $50 + 100 + 150 + 200 + \dots + 1000$ is _____.
a) 10000   b) 10500
c) 12100   d) 14400
- 4) The linear function of the variables which is to be maximize or minimize is called _____.
a) Constraints   b) Objective function
c) Decision variable   d) None of the above
- 5) The value of Determinant $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ x & y & z \\ x^3 & y^3 & z^3 \end{vmatrix}$
a) 0   b) 1
c) $x^3y^3z^3$ d) xyz
- 6) A sequence in which the difference between any term and its preceding term is constant is called as an _____.
a) Arithmetic progression   b) Geometric progression
c) Harmonic progression   d) Geometric mean
- 7) Which of the following conditions holds true for a symmetric matrix?
a) $A = -A'$ b) $A = A'$
c) $A = IA$ d) $A = |A|$

- 8) The objective function of a linear programming problem is _____.
 a) a constraint
 b) function to be optimized
 c) A relation between the variables
 d) None of these

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Define Identity Matrix and Row matrix.
 2) Define Arithmetic progression and Geometric Progression.

Q.2 Attempt the following problem. (Any Two)

06

- a) A sum of the money invested at a certain rate of interest doubles itself in 10 years Find the rate of interest.
 b) The sum of the n terms of a G.P. with common ratio 2 is 255. If its last term is 128 find n .
 c) If $A = \begin{bmatrix} 2 & 0 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$ $B = \begin{bmatrix} 0 & 5 \\ 0 & 2 \end{bmatrix}$, find AB and BA .

Q.3 Attempt the following.

10

- a) Solve the following L.P.P. by graphical method

$$\text{Minimum } Z = 3x_1 + 4x_2$$

subject to the constraints:

$$10x_1 + 3x_2 \geq 15$$

$$2x_1 + 5x_2 \geq 10$$

$$4x_1 + 3x_2 \geq 12$$

$$\text{and } x_1, x_2 \geq 0$$

Q.4 Answer the following. (Any One)

12

- a) Solve the equations by using Cramer's rule.

$$3x + 3y - z = 11$$

$$2x - y + 2z = 9$$

$$4x + 3y + 2z = 25$$

- b) Find the inverse of the following matrix.

$$\begin{bmatrix} 2 & 3 & 1 \\ 1 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \end{bmatrix}$$

- ८) अनेक व्यक्तींचा विमा एकाच विमा पत्रांतर्गत काढला असल्यास त्यास
 --- विमा म्हणतात.
अ) मुदत	ब) समूह
क) आजीवन	ड) यापैकी नाही

प्र.२	खालील संकल्पना स्पष्ट करा.	०४
	१) पुनर्विमा	
	२) समूह विमा	
प्र.३	टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)	०६
	१) विम्याचा इतिहास	
	२) समूह विम्याची वैशिष्ट्ये	
	३) विमा प्रतिनिधी समोरील आव्हाने	
प्र.४	खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा	१०
	विमा प्रतिनिधी होण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.	
प्र.५	खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.	१२
	अ) विम्याची संकल्पना सांगून विम्याची दुय्यम तत्त्वे स्पष्ट करा.	
	किंवा	
	ब) आजीवन विम्याची व्याख्या सांगून आजीवन विम्याचे प्रकार स्पष्ट करा.	

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Insurance Paper - I (BCOM0111)

Day & Date: Monday, 09-June-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) A tool which shares loss of few persons into many persons is known as _____.
a) Cooperation   b) Business
c) Corporate   d) Insurance
- 2) According to the insurance contract, Insured transfers the _____ to the insurer.
a) Guarantee   b) Responsibility
c) Risk   d) Authority
- 3) _____ insurance is only useful for providing death benefits to the insured.
a) Group   b) Whole life
c) Unit Linked   d) None of these
- 4) _____ are the guidelines for insurance agents.
a) Discharge Form   b) Proposal Form
c) Code of Conduct   d) Insurance Contract
- 5) The license of the insurance agent is granted for _____ years.
a) 02   b) 03
c) 04   d) 05
- 6) In _____ life policy, premium is payable for specific Period.
a) Ordinary whole   b) Whole
c) Endowment   d) None of these
- 7) _____ insurance policy is not useful for saving purposes.
a) Endowment   b) Unit linked
c) Term   d) None of these
- 8) If several persons are insured under a single insurance policy, then it is called _____ insurance.
a) Term   b) Group
c) Whole life   d) None of these

- Q.2 Explain the following concept. 04**
a) Reinsurance
b) Group Insurance
- Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) History of Insurance
b) Features of Group Insurance
c) Challenges Before Insurance Agent
- Q.4 Answer the following question. 10**
Explain the procedure of becoming an insurance agent.
- Q.5 Attempt any one of the following questions. 12**
a) Define insurance and explain the Secondary principles of insurance.
OR
b) Define whole Life Policy and Explain the Types of Whole Life Policy.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – I) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५

Geography (Commercial & Marketing)

Commercial Geography - Paper - I (BCOM0112)

वार, दिनांक : सोमवार, ०९-०६-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

४) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) व्यापारी भूगोल ही एक ——— भूगोलाची उपशाखा आहे.

अ) आर्थिक

ब) राजकिय

क) सांस्कृतिक

ड) प्राकृतिक

२) ——— हा एक चतुर्थ श्रेणीचा आर्थिक व्यवसाय आहे.

अ) वाहतुक

ब) शास्त्रज्ञ

क) व्यापार

ड) शेती

३) तृतीयक प्रकारच्या आर्थिक व्यावसायांना ——— असे म्हणतात.

अ) सेवा क्षेत्र

ब) उत्पादन क्षेत्र

क) सार्वजनिक क्षेत्र

ड) शिक्षणक्षेत्र

४) मानव आपल्या गरजांच्या पुर्ततेसाठी ज्या वस्तुंचा वापर करतो त्यास ——— म्हणतात.

अ) खनिजे

ब) संपत्ती

क) साधन

ड) साधनसंपत्ती

५) पवणऊर्जा ही ——— प्रकारची साधनसंपत्ती आहे.

अ) पुर्ननिर्माण

ब) पुर्ननिर्माण न करता येणारी

क) संपणारी

ड) स्थानिक

६) EEC या व्यापारी संघटनेची स्थापना ——— साली झाली.

अ) १९५५

ब) १९५६

क) १९५७

ड) १९५८

७) ——— यांना साधनसंपत्ती संवर्धन या संकल्पनेचे जनक असे म्हणतात.

अ) हांटिंग्टन	ब) मॅकिंडर
क) रुझवेल्ट	ड) आलेक्झांडर

८) OPEC चे मुख्यालय ——— येथे आहे.

अ) न्युयॉर्क	ब) दिल्ली
क) जिनिव्हा	ड) व्हियन्ना

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) जागतिकीकरण
- २) साधनसंपत्ती संवर्धन

प्र.२ लहान टिपा/थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- १) सौरऊर्जा
- २) UNCTAD
- ३) व्यापारी भूगोलाचे महत्त्व लिहा

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१0

साधनसंपत्तीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा.

१२

- अ) विविध मानवी आर्थिक क्रियांचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) व्यापारी भूगोलाचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.Com. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Geography (Commercial & Marketing)
Commercial Geography - Paper - I (BCOM0112)

Day & Date: Monday, 09-June-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
- 4) The use of maps stencils is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Commercial Geography is a sub branch of _____.
a) Economic   b) Political
c) Cultural   d) Physical
- 2) _____ is a quaternary type of economic activity.
a) Transportation   b) Scientist
c) Trade   d) Agriculture
- 3) Tertiary sector is also called _____.
a) Service Sector   b) Manufacturing Sector
c) Public Sector   d) Education Sector
- 4) Man satisfies his needs with things are known as _____.
a) Mineral   b) Wealth
c) Source   d) Resource
- 5) Wind Energy is a _____ type of resource.
a) Renewable   b) Non Renewable
c) Exhaustible   d) Local
- 6) The EEC organization established in _____ Year.
a) 1955   b) 1966
c) 1957   d) 1958
- 7) _____ is the father of the concept of conservation of resources.
a) Huntington   b) Mackinder
c) Roosevelt   d) Alexzander
- 8) _____ is the headquarter of the OPEC.
a) New York   b) Delhi
c) Geneva   d) Vienna

B) Explain the following concepts **04**

- 1) Globalization
- 2) Conservation of resources

Q.2 Write Short Note /Short Answer/Short Problem. (Any Two) **06**

- a) Solar Energy
- b) UNCTAD
- c) Write significance of Commercial Geography.

Q.3 Answer the following questions. **10**

Explain the Classification of Resources.

Q.4 Answer any one of the following. **12**

- a) Explain the different types of Economic Activities.
- b) Explain the nature and scope of Commercial geography.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल २०२५
Business Micro Economics - II (BCOM0203)

वार, दिनांक : शनिवार, ०३-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा आणि खालील वाक्ये पुन्हा लिहा.

०८

- १) पारंपारिक दृष्टीकोनातून, अल्पकालीन स्थिर खर्चा च्या वक्राचा आकार ---- असतो.

अ) U आकार	ब) L आकार
क) X अक्षास समांतर आकार	ड) बशी आकार
- २) इनपुट आणि आउटपुट मधील कार्यात्मक संबंध म्हणजे ----.

अ) मागणीचा नियम	ब) उत्पादन फलन
क) पुरवठा	ड) उत्पादन
- ३) पूर्ण स्पर्धेच्या बाजारपेठेत विक्रेता हा ---- असतो.

अ) किंमत स्विकारणारा	ब) निरीक्षक
क) किंमत निर्माता	ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ४) मक्तेदारी बाजारपेठेत विक्रेत्यांची संख्या ---- असते.

अ) मोठी	ब) अमर्यादित
क) दोन	ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ५) उत्पादन म्हणजे ---- ची निर्मिती.

अ) उपयुक्तता	ब) मागणी
क) पुरवठा	ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ६) सामबिंदू ला ---- बिंदू असेही म्हणतात.

अ) ना नफा ना तोटा	ब) खरेदीदार
क) विक्रेता	ड) वरील सर्व
- ७) मक्तेदारी स्पर्धा ही संकल्पना ---- यांनी मांडली.

अ) डॉ. मार्शल	ब) अँडम स्मिथ
क) केन्स	ड) वरीलपैकी काहीही नाही

८) सम बिंदू विश्लेषण ——— कालावधी मध्ये उपयुक्त आहे.

अ) अल्प कालावधी

ब) दीर्घ कालावधी

क) स्थिर कालावधी

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

१) सुव्यक्त खर्च म्हणजे काय?

२) वस्तू भेद म्हणजे काय?

प्र.२ टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

0६

१) बदलता खर्च

२) विक्री खर्च

३) अंतर्गत आणि बहिर्गत बचती

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१0

मक्तेदारी बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घ उत्तर प्रश्न (कोणताही एक)

१२

१) सम बिंदू म्हणजे काय? सामबिंदू निर्धारण स्पष्ट करा.

किंवा

२) उत्पादन प्रमाण फलाच्या नियमाचे स्पष्टीकरण करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Micro Economics - II (BCOM0203)

Day & Date: Saturday, 03-May-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Total Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct option and rewrite the following sentences. 08

- 1) In Traditional View, the shape of short run Fixed Cost Curve is _____.
 a) U Shape
 b) L Shape
 c) Parallel Shape with X axis
 d) Saucer Shape
- 2) Functional relationship between input & output means _____.
 a) Law of Demand
 b) Production Function
 c) Supply
 d) Production
- 3) In the perfect competition market the Seller are _____.
 a) Price Taker
 b) Observer
 c) Price Maker
 d) None of the above
- 4) _____ number of seller in Monopoly Market.
 a) Large
 b) Unlimited
 c) Two
 d) None of the above
- 5) Production means creation of _____.
 a) Utility
 b) Demand
 c) Supply
 d) None of the above
- 6) Break-Even Point is also called as _____ point.
 a) No profit no loss
 b) buyer
 c) Seller
 d) All the Above
- 7) _____ introduced the concept of Monopolistic Competition.
 a) Dr. Marshall
 b) Adam Smith
 c) Keynes
 d) None of the above
- 8) Break - Even point Analysis is useful in _____.
 a) Short period
 b) Long period
 c) Constant period
 d) None of the Above

B) Explain the following concepts. 04

- 1) What is Explicit cost?
- 2) What is a product differentiation?

Q.2 Write short note (any two) 06

- 1) Variable cost
- 2) Selling cost
- 3) Internal & External Economies

Q.3 Long Answer Question. 10

Explain the characteristics of monopolistic market.

Q.4 Long Answer Question (Any One) 12

- 1) What is Break - Even point? Explain the determination of break-even point.

OR

- 2) Explain the Law of returns to scale.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Principles of Business Management (BCOM0204)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) विशिष्ट उद्दिष्ट पूर्तीसाठी लोकांना कार्य करण्यास प्रोत्साहित करणारी प्रक्रिया म्हणजे ——— होय.

अ) नेतृत्व	ब) कार्यप्रेरणा
क) नियंत्रण	ड) नियोजन
- २) नेतृत्व हे ——— प्रक्रिया आहे.

अ) मानसिक	ब) शारीरिक
क) बौद्धिक	ड) आर्थिक
- ३) 'घरातून कामकाज' ही संकल्पना सर्वप्रथम ——— वापरण्यात आली.

अ) १९७३	ब) १९८३
क) १९९०	ड) २०२०
- ४) नियोजन व ——— ही कार्ये एकमेकांना पूरक आहेत.

अ) संघटन	ब) नेतृत्व
क) नियंत्रण	ड) कार्यप्रेरणा
- ५) पर्ट (PERT) ह्या तंत्राची सुरुवात अमेरिकेत ——— साली झाली.

अ) २०००	ब) १९००
क) १९६०	ड) १९५८
- ६) ——— हे आर्थिक प्रलोभने आहेत.

अ) सेवा प्रशिक्षण	ब) सेवा शाश्वती
क) शिक्षणाची सोय	ड) बोनस

७) १९२० च्या दशकात जर्मन समाजशास्त्रज्ञ ——— यांनी अधिकारचे तीन स्रोत प्रस्तावित केले.

अ) मॅक्स वेबर

ब) लुईस अँलन

क) जॉर्ज टेरी

ड) चेस्टर्ड बर्नाड

८) ——— हे नियंत्रणाचे तंत्र आहे.

अ) गुणवत्ता

ब) संघटन

क) अंदाजपत्रक

ड) अभिप्रेरणा

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

अ) बदलाचे व्यवस्थापन

ब) नियंत्रण कार्य

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

०६

अ) कार्यप्रेरणेची वैशिष्ट्ये

ब) एकतंत्री किंवा हुकुमशाही नेतृत्व पद्धती

क) गुणवत्ता नियंत्रण

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न

१०

बदलाचे व्यवस्थापन म्हणजे काय? बदलाच्या व्यवस्थापनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) व्यवस्थापकीय नियंत्रण म्हणजे काय? व्यवस्थापकीय नियंत्रणाची तंत्रे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) कार्यप्रेरणा म्हणजे काय? कार्यप्रेरणेचे आर्थिक व आर्थिकेतर घटक स्पष्ट करा.

Set

P

B.Com. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Principles of Business Management (BCOM0204)

Day & Date: Wednesday, 14-May-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the process of stimulating people to action to accomplish desired goals.

a) Leadership	b) Motivation
c) Controlling	d) Planning
- 2) Leadership is a_____ process.

a) Mental	b) Physical
c) Intellectual	d) Financial
- 3) The concept of 'Work from home' was first used in the year _____.

a) 1973	b) 1983
c) 1990	d) 2020
- 4) Planning and_____ are complementary functions.

a) Organization	b) Leadership
c) Controlling	d) Motivation
- 5) PERT technique is started in America in the year _____.

a) 2000	b) 1900
c) 1960	d) 1958
- 6) _____ are economic inducement.

a) Service Training	b) Security in service
c) Education facility	d) Bonus
- 7) In the 1920s, the German sociologist _____ proposed three sources of authority done.

a) Max Weber	b) Louis Allen
c) George Terry	d) Chester Burnad
- 8) _____ is a technique of control.

a) Quality	b) Organization
c) Budget	d) Motivation

- Q.2 Explain the following concepts. 04**
a) Management of Change
b) Functions of Controlling
- Q.3 Write short notes. (Any Two) 06**
a) Features of Motivation
b) Autocratic Leadership
c) Quality Control
- Q.4 Long Answer. 10**
What is Management of Change? Explain the needs of Change.
- Q.5 Answer the following. (Any One) 12**
a) What is the Managerial of Control? Explain the techniques of Managerial of Control.
- OR**
- b) What is Motivation? Explain financial and non financial factors of motivation.

Seat No.	
-----------------	--

Max. Marks: 40

08

- Page 1 of 4

- B) Explain the following concepts:** **04**
- Consignment Business System
  - Single Entry System

Q.2 Write short answers. (Any Two) **06**

- a)** From the following information prepare Trading A/c and Find Gross Profit/Loss.
 Stock as on 1st April 2022 – Rs. 14,0000/-
 Purchase during the year financial year 2022-23 – Rs.64,000/-
 Credit Sales during the year financial year 2022-23 – Rs.12,000/-
 Cash Sales during the year financial year 2022-23 – Rs.12,000/-
 Stock as on 31st March 2023 – Rs. 2,500/-
- b)** From the following particulars, calculate del credere commission to be given by consigner to consignee.
 Cash sales made by consignee – Rs. 5,00,000/-
 Credit sales made by consignee – Rs. 5,00,000/-
 Rate of Ordinary Commission – 7.5%
 Rate of Del Credere Commission – 9.5%
- c)** From the following details find out the closing balance of proprietor's capital account.
 Opening Balance of Capital Account – Rs. 5,30,000/-
 Drawings made by proprietor during the year – Rs. 30,000/-
 Additional Capital Introduced by proprietor – Rs. 30,000/-
 Net Profit during the year 2022-23 – Rs. 70,000/-
 Interest on Drawings – Rs. 35,000/-
 Interest on Capital – Rs. 35,000/-

Q.3 Long Answers/Problem: **10**

From the following financial statement prepare Departmental Trading and Profit and Loss Account for the year ended 31st March 2023.

Profit and Loss Account
For the year ended 31st March 2023

Dr			Cr
Particulars	Amt. Rs.	Particulars	Amt. Rs.
To Salary	30,000	By Gross Profit	1,00,00,000
To Depreciation	40,000	By Other Income	2,00,000
To Printing and Stationery	50,000		
To Rent	60,000		
To Repair and	70,000		
To Electricity Expenses	80,000		
To Fuel Expenses	90,000		
To Advertisement	1,00,000		
To Net Profit	6,80,000		
	12,00,000		12,00,000

Additional Information:

- 1) There are two departments in business called Department A and Department B.
- 2) Gross Profit is to be distributed in Department A and B equally.
- 3) Other Income is to be distributed by 60% to Department A.
- 4) There are 6 workers working in Department A and 8 workers in Department B.
- 5) Fixed assets are used by both departments equally.
- 6) Printing, Repairs, and fuel expenses are born by Department B only.
- 7) Business is working in 500 Sq. Ft and department A is utilizing 300 Sq. Ft.
- 8) Electricity Expenses is to be distributed in 1:1 Ratio.
- 9) Advertisement is made for Department A only.

Q.4 Answer the following: (Any One) (Long Answer/Problem)**12**

- A)** Mr. Ganesh does not maintain his books on double entry system from the following particulars prepare profit and loss account and Balance Sheet as on 31st March 2023.

Stock	19,800	1,13,200
Creditors	31,000	14,500
Debtors	1,18,000	1,25,000
Premises	90,000	90,000
Furniture	11,000	11,500
Air Conditioner	15,000	15,000

Creditors as at 31/03/2022 includes Rs. 15000 for purchase of Air Conditioner

Bad Debts Written off Rs. 1200

Cash Transaction during the financial year

Cash as at 01/04/2022	15,000
Collection from Customers	1,60,800
Payment to Trade Creditors	1,44,000
Rent, Rates and Taxes	11,500
Salaries	1,12,000
Sundry Expenses	18,000
Sundry Income	16,500
Drawings by Mr Ganesh	30,000
Loan from Mrs. Ganesh	23,000
Capital Introduced	12,000
Cash Sales	11,500
Cash Purchases	15,000
Paid to Creditors for Air Conditioner	15,000

- B)** A head office in Delhi sends goods to its branch at New Delhi marked 25% above cost. From the following particulars, show how the Branch Account will appear in Head Office Books.

Stock on 01/04/2022 at Branch	Rs. 14,000
Petty Cash on 01/04/2022	Rs. 200/-
Goods supplied to branch at invoice price	Rs. 1,60,000/-
Remittances from Branch:	
Cash Credit	Rs.1,60,000/-
Cheques sent to Branch for:	
Salary	Rs. 4,800/-
Rent and Taxes	Rs. 2,000/-
Cheques Sent for Petty Expenses	Rs. 400/-
Goods Returned to Head Office	Rs. 4,000/-
Stock on 31 st March 2023	Rs. 30,000/-
Petty Cash on 31 st March 2023	Rs. 350/-

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - II) (New) (CBCS) : Examination March/April - 2025
Business Mathematics (BCOM0210)

Day & Date: Monday, 19-May-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat labelled diagrams wherever necessary.
 4) Use of log table and calculators is allowed.

Q.1 A) Multiple Choice question.

08

- 1) Consumer surplus is _____.
  - a) $\int_0^{x_0} p dx - p_0 x_0$
  - b) $10 - 2x$
  - c) Zero
  - d) None of the above
- 2) In decrease function $\frac{dy}{dx}$ is _____.
  - a) Zero
  - b) Positive
  - c) Negative
  - d) None of the above
- 3) If $f(-x) = f(x)$ than $f(x)$ is called _____.
  - a) Even function
  - b) Odd function
  - c) Inverse function
  - d) None of the above
- 4) Find the $\int x^n dx$ is _____.
  - a) x^{n+1}
  - b) x^n
  - c) $\frac{n+1}{nx^{n-1}}$
  - d) n^x
- 5) Profit function is denoted as _____.
  - a) $C(x) = F(x) + V(x)$
  - b) $P(x) = 0$
  - c) $P(x) = R(x) - G(x)$
  - d) None of the above
- 6) The differentiation of constant function $\frac{d(c)}{dx} =$
  - a) 1
  - b) Zero
  - c) C
  - d) None of the above
- 7) If $y = x^2$ is a function and the x value is [2.4], calculate y value _____.
  - a) [1.6]
  - b) [2.4]
  - c) [4.16]
  - d) [5.10]
- 8) $\int e^x dx =$
  - a) a^x
  - b) $x \log e$
  - c) e^x
  - d) x

B) Explain the following concepts.

- 1) Explain Even and odd function.
- 2) Explain Inverse function.

Q.2 Write short problem. (Any Two)

06

a) Evaluate $\lim_{x \rightarrow \infty} \left[\frac{4x^2 + x - 1}{5x^3 + 7} \right]$

b) If $x = 5y^2 + 7y + 9$ then find $\frac{dy}{dx}$

c) Using definition of integration prove the following $\int a^x dx = \frac{a^x}{\log a}$

Q.3 Solve the Problem.

10

Find the minima and maxima for the function $y = x^3 - 6x^2 + 9x - 30$

Q.4 Answer any one of the following.

12

A) If $f'(x) = 3x^2 + 2x + k$ and $f(0) = 1, f(1) = 4$, Find k and $f(x)$.

B) If $y = u + v$ where $u = f(x)$ and $v = g(x)$ then prove that

$$\frac{dy}{dx} = \frac{du}{dx} + \frac{dv}{dx}$$

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Insurance (BCOM0211)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) विमा करार संपतो जेव्हा ——— रक्कम दिली जाते.

अ) कर्ज	ब) मानवी जीवन मूल्य
क) आर्थिक मूल्य	ड) नुकसान भरपाई

२) IRDA कायदा ——— साली मंजूर झाला.

अ) १९५६	ब) २०००
क) १९६५	ड) १९९९

३) अग्नि विमा पॉलिसी ——— वर्षाच्या कालावधीसाठी आहे.

अ) १	ब) २
क) ३	ड) ४

४) एकाच मालमत्तेचा विमा एकाहून अधिक कंपन्यांसह केला जातो, त्यानंतर ——— तत्त्व लागू केले जाते.

अ) वर्गणी	ब) नुकसान भरपाई
क) विमायोग्य हित	ड) परमोच्च विश्वासाचे

५) एलआयसीची स्थापना ——— मध्ये झाली.

अ) १९६५	ब) १९७३
क) १९५६	ड) १९७२

६) भारत सरकारने ——— मध्ये पीक विमा योजना सुरू केली.

अ) १९६५	ब) १९७५
क) १९८५	ड) १९५६

७) विम्याच्या इतिहासात ——— हा विमा सर्वात जुना प्रकार आहे.

अ) सागरी	ब) अग्नि
क) जीवन	ड) अपघात

- ८) ——— विम्यामध्ये हॉस्पिटलच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती केली जाते.
अ) आरोग्य	ब) जीवन
क) गट	ड) आजीवन

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) मोटार विमा
- २) वर्गणीचे तत्त्व

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- १) अग्निविम्याची वैशिष्ट्ये
- २) सागरी धोके/संकटे
- ३) भारतीय जनरल इन्शुरन्स कॉर्पोरेशनची कार्ये

प्र.३ अग्नि विमा घेण्याची कार्यपद्धत स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- १) सागरी विम्याची कलमे स्पष्ट करा.
किंवा
- २) IRDA ची उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Insurance (BCOM0211)

Day & Date: Monday, 19-May-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) An insurance contract ends when _____ amount is paid.
  - a) Loan
  - b) Human Life Value
  - c) Economic Value
  - d) Claim
- 2) IRDA act was passed in the year _____.
  - a) 1956
  - b) 2000
  - c) 1965
  - d) 1999
- 3) The fire insurance policy is for a period of _____ year.
  - a) 1
  - b) 2
  - c) 3
  - d) 4
- 4) Same property is insured with more than one company then _____ principle is applied.
  - a) Contribution
  - b) Indemnity
  - c) Insurable Interest
  - d) Almost Good Faith
- 5) LIC was established in _____.
  - a) 1965
  - b) 1973
  - c) 1956
  - d) 1972
- 6) Government of India, introduced crop insurance scheme in the year _____.
  - a) 1965
  - b) 1975
  - c) 1985
  - d) 1956
- 7) In the history of insurance _____ is the oldest type of insurance.
  - a) Marine
  - b) Fire
  - c) Life
  - d) Accident
- 8) In _____ insurance reimbursement of hospital expenses are made.
  - a) Health
  - b) Life
  - c) Group
  - d) Whole Life

B) Explain the following concept. 04

- 1) Motor Insurance.
- 2) Principle of Contribution.

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Features of Fire Insurance.
  - b) Marine Perils.
  - c) Functions of General Insurance Corporation of India.
- Q.3 Explain the Procedure of taking Fire Insurance.** **10**
- Q.4 Attempt any one of the following questions.** **12**
- a) Explain the Clauses of Marine Insurance.
- OR**
- b) Explain the Objectives and Functions of IRDA.

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Economic Commercial Geography
Marketing Geography (BCOM0212)

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
४) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) ——— भूगोलामध्ये मानवाच्या वस्तू व सेवा यांच्या देवाणघेवाणीचा अभ्यास केला जातो.
अ) विपणन   ब) आर्थिक
क) मानवी   ड) राजकीय
- २) आधुनिक विपणन हे ——— आहे.
अ) ग्राहकाभिमुख   ब) वस्तूभिमुख
क) पैसाभिमुख   ड) यापैकी नाही
- ३) जिल्हा बाजार पेठ हे एक ——— उदाहरण आहे.
अ) स्थानिक बाजारपेठ   ब) प्रादेशिक बाजारपेठ
क) राष्ट्रीय बाजारपेठ   ड) आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठ
- ४) ——— बाजारपेठेत खरेदीदार व विक्रेते मर्यादित असतात.
अ) स्थानिक बाजारपेठ   ब) प्रादेशिक बाजारपेठ
क) राष्ट्रीय बाजारपेठ   ड) आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठ
- ५) ——— हा वहातुक मार्ग स्वस्त आहे.
अ) हवाई   ब) जल
क) रस्ते   ड) रेल्वे

- ६) रेल्वे वाहतुकीचा एक गुण म्हणजे ———.
- अ) लांब पल्ला व जास्त वेगवान
 ब) वेगवान
 क) वेळ घेणारा
 ड) एकाधिकार
- ७) शिमला पर्यटन स्थळ ——— या साठी प्रसिद्ध आहे.
- अ) तप्त ठिकाण
 ब) वाळवंटी ठिकाण
 क) थंड हवेचे ठिकाण
 ड) यापैकी नाही
- ८) ——— ही एक विपणन भूगोलाची व्याप्ती आहे.
- अ) रोजगार
 ब) दारिद्र्य
 क) गरीबी
 ड) बाजारपेठांचे वर्गीकरण

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) विपणन भूगोल.
 २) पर्यटन.

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- १) आधुनिक काळातील पर्यटनाचा विकास स्पष्ट करा.
 २) रेल्वे मार्गाचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा.
 ३) विपणन भूगोलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ विपणन भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) बाजारपेठेच्या रचनेवर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.

किंवा

ब) जगातील महत्वाच्या विमान मार्गाचा वृत्तांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Economic Commercial Geography
Marketing Geography (BCOM0212)

Day & Date: Monday, 19-May-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
 4) The use of maps stencils is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ Geography is the study of human exchange of goods and services.
  - a) Marketing
  - b) Financial
  - c) Human
  - d) Political
- 2) Modern marketing is _____.
  - a) Consumer oriented
  - b) Commodity oriented
  - c) Money oriented
  - d) None of these
- 3) District market is an example of _____.
  - a) Local Markets
  - b) Regional Market
  - c) National Market
  - d) International Market
- 4) In _____ market the buyers and sellers are limited.
  - a) Local Markets
  - b) Regional Market
  - c) National Market
  - d) International Market
- 5) _____ type of transportation is cheapest.
  - a) Airway
  - b) Waterway
  - c) Roadway
  - d) Railway
- 6) _____ is one of the advantages of rail transportation.
  - a) High Speed over Long Distances
  - b) High Speed
  - c) time consuming
  - d) Monopoly
- 7) Shimla tourist place is famous for _____.
  - a) Hot place
  - b) Desert place
  - c) Cold place
  - d) None of these
- 8) _____ is a one of the following scope of marketing Geography?
  - a) Employment
  - b) Poverty
  - c) Poor
  - d) Classification of market

- B) Explain the following concept. 04**
1) Marketing Geography
2) Tourism

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) Tourism in modern period in India.
b) Merits and demerits of rail routes.
c) Importance of Marketing Geography.

- Q.3 Explain the nature and scope of Marketing Geography. 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
a) Explain the different Geographical factors affecting Market system.
OR
b) Explain the Air transportation in the world.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B. Com. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
English (Comp.)
Communication Skill (BCOM0201)

Day & Date: Wednesday, 21-05-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) What was the author reading?

a) Novels	b) Autobiography
c) Biography	d) Poetry
- 2) What plays a huge role and affects an entire country?

a) Intrigue	b) Monarchy
c) Hope	d) Calumny
- 3) Who has lynched the lake?

a) The poet	b) Factories
c) Vehicles	d) Humans
- 4) How old is Pope believed to be when he wrote "Ode on Solitude"?

a) 11	b) 12
c) 13	d) 14
- 5) What kind of place is the poet going to?

a) Loud	b) Market
c) Public	d) Silent
- 6) The antonym to the word '**foolish**' is _____.

a) stupid	b) wise
c) clever	d) courageous
- 7) The synonym to the word '**cool**' is _____.

a) hot	b) composed
c) chilly	d) temperate
- 8) The mechanic _____ the car. (Use past tense from the given alternatives)

a) repair	b) repairing
c) repairs	d) repaired

- Q.2 Answer the following questions in brief. (Any four)** **12**
- 1) What opinion does the author have of his teacher?
  - 2) What is the relation between education and virtue?
  - 3) What is the true sense of freedom?
  - 4) What is the theme of the poem **Our Earth will Not Die**?
  - 5) Describe the life of an ideal man in the poem, **Ode on Solitude**.
  - 6) Explain the title of the poem **Remember**.
- Q.3 Answer the following question in brief. (Any One)** **10**
- a) Write a letter of an application for the post of English teacher to The Secretary, RayatShikshan Sanstha, Satara. You have seen an advertisement in the daily newspaper Sakal dated 20 February 2024. Imagine qualifications and other related things for writing the application.
  - b) You have purchased a mobile handset in the last week. You found it faulty after a week. Write a letter of complaint to the dealer. Imagine an address of the dealer, fault of the mobile and other related issues while writing the letter.
- Q.4 Describe the qualities of a good listener.** **10**

८) मॉडेलिंग क्षेत्रातील वास्तव परिस्थितीचे चित्रण कोणी केले?

- अ) शोभा डे   ब) किरण खेर
क) किरणराव   ड) प्रिया तेंडुलकर

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)

੧੨

- १) भारतीय लोकशाहीच्या मजबुतीसाठी शिक्षणाचे सार्वत्रीकरण व्हायला हवे, असे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर का म्हणतात?
- २) मॉडेलिंग विषयी प्रिया तेंडुलकर कोणते अनुभव कथन करतात?
- ३) डॉ. कलाम यांनी कलेविषयी कोणते विचार मांडले आहेत?
- ४) 'फुलराणी' कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
- ५) 'रिती दावण' या कथेतील ग्रामीण वास्तव तुमच्या शब्दांत लिहा.
- ६) विनोबा भावे यांनी शिक्षणाचे कोणते महत्त्व सांगितले आहे?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) 'भारतीय लोकशाहीचे भवितव्य काय?' या भाषणातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी कोणते विचार मांडले आहेत?

किंवा

- ब) जाहिरात म्हणजे काय ते सांगून दूरदर्शन व आकाशवाणीवरील जाहिरातीचे स्वरूप सविस्तरपणे विशद करा.

પ્ર.૪ દીર્ઘોત્તરી પ્રશ્ન સોડવા.

୧୦

- बालकवीनी 'फुलराणी' या कवितेच्या माध्यमातून निसर्गाचे केलेल वर्णन तुमच्या शब्दांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Hindi (BCOM0206)

वार, तारिख : शुक्रवार, २३-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

समय: सुबह ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न निर्धारित अंक दर्शाते हैं।

प्र.१ निम्नलिखित पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

०८

- १) रामवृक्ष बेनीपुरी का जन्म ----- गाँव में हुआ।

अ) बेनीपूर	ब) कानपुर
क) माधवपुर	ड) नागपूर
- २) 'एक रात' कहानी के लेखक ----- हैं।

अ) मोहन राकेश	ब) रांगेय राघव
क) दयानंद बटोही	ड) बेनीपुरी
- ३) दयानंद बटोही ----- के लेखक हैं।

अ) आदिवासी साहित्य	ब) नारी साहित्य
क) दलित साहित्य	ड) किन्नर साहित्य
- ४) ----- ने मृत्यु को नमस्कार किया होगा।

अ) भाई	ब) चाचा
क) दोस्त	ड) माँ
- ५) "मेरे अधिकार कहाँ हैं?" कविता के कवि ----- हैं।

अ) जयप्रकाश कर्दम	ब) सविता सिंह
क) कात्यायनी	ड) निलेश रघुवंशी
- ६) कात्यायनी ----- से डरने के लिए कहती है।

अ) अंधेरे से	ब) स्त्री से
क) मृत्यु से	ड) कर्म से
- ७) माल के गुण, उपयोगिता, व्यापारिक शर्तों की जानकारी के लिए ----- पत्र लिखा जाता है।

अ) शिकायती	ब) भूगतान
क) पुछताछ	ड) आवेदन

८) रचना के आधार पर वाक्य का ----- प्रकार है।

अ) सरल वाक्य	ब) संयुक्त वाक्य
क) मिश्र वाक्य	ड) उपर्युक्त वाक्य

प्र.२ निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

१२

- १) भूतकाल की परिभाषा देकर एक उदाहरण लिखिए।
- २) प्रश्नवाचक वाक्य किसे कहते हैं? एक उदाहरण लिखिए।
- ३) शारदा साहित्य भवन, इस्लामपूर, नई दिल्ली के राजकमल प्रकाशन, दरियागंज को 'निराला रचनावर्ज' के सभी भाग भेजने का क्रयादेश पत्र/पत्र प्रारूप तैयार कीजिए।
- ४) पूछताछ पत्र क्यों लिखा जाता है?
- ५) स्ल वाक्य किसे कहते हैं? एक उदाहरण लिखिए।
- ६) ग्रंथपाल श्री नवनाथ बुरुंगले, श्री. संत दामाजी महाविद्यालय, मंगलवेढा किताबें समय पर न मिलने की शिकायत करते हुए प्रणाली प्रकाशन, नई दिल्ली को पत्र लिखते हैं। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लिखिए। (निबंधात्मक प्रश्न)

१०

अ) 'मेरे अधिकार कहाँ हैं?' कविता का संदेश क्या है?

अथवा

ब) 'मैं किसकी औरत हूँ?' कविता का संदेश स्पष्ट कीजिए।

प्र.४ निबंधात्मक प्रश्न

१०

'सरजू भैया' रेखाचित्र की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।

Seat No.	
----------	--

Set P

B. Com. (Semester -II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2025
URDU

Urdu Prose & Poetry (BCOM0208)

Day & Date: Friday, 23-05-2025

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) نظیر اکبر آبادی۔۔۔۔۔ میں پیدا ہوئے۔

(A) اورنگ آباد۔

(B) بیدر۔

(C) گلبرگہ۔

(D) دہلی۔

(2) نظیر اکبر آبادی نے کونسی نظم لکھی؟

(A) تعصب و انصاف۔

(B) خوشامد۔

(C) سیر دہرہ دن۔

(D) ایک آرزو۔

(3)۔۔۔۔۔ کے مرثیے مشہور ہیں۔

(A) میر انیس۔

(B) بھو۔

(C) غزلیں۔

(D) فلمی نغمے۔

(4) پنڈت برج نارائن کا تخلص کیا ہے؟

(A) اکبر۔

(B) نظیر۔

(C) چکبست۔

(D) اقبال۔

(5) حالی کس کے شاگرد تھے؟

(A) میر۔

(B) غالب۔

(C) وحید الدین سلیم۔

(D) اکبر الہ آبادی۔

(6) علامہ اقبال۔۔۔۔۔ میں پیدا ہوئے۔

(A) سیالکوٹ۔

(B) اکبر آباد۔

(C) جھارکھنڈ۔

(D) چھتیس گڑھ۔

7) وحید الدین سلیم ایک ماہر زبان۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ اور صحافی بھی تھے۔

(A) ڈراما نگار۔ (B) سفر نامہ نگار۔

(C) انشا پرداز۔ (D) روداد نگار۔

8)۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ عمر بھر طنز و مزاح کے پیرائے میں اصلاح کا درس دیتے رہے۔

(A) نظیر اکبر آبادی۔ (B) اکبر الہ آبادی۔

(C) حالی۔ (D) اختر شیرانی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) خوشامد پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(2) واعظ و سید پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(3) ایک آرزو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(4) اودیس سے آنے والے بتا پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(5) سیر و ہرہ دن پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(6) غزل اور نظم کی تعریفیں لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) تعصب و انصاف کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

(2) آریاؤں کی آمد کا خلاصہ تحریر کیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مرثیہ حضرت امام حسین کا خلاصہ لکھیے

७) SEO म्हणजे ———.

- अ) सर्च इंजीन ऑप्टिमायझेशन   ब) सर्च इंजीन ऑफिस
क) सर्च इंजीन ऑर्डर   ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

८) यूट्यूब मार्केटिंग हा ——— मार्केटिंग प्रकार आहे.

- अ) पारंपारिक   ब) व्हायरल
क) डिजिटल   ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- अ) उपभोक्त्यांची वर्तणूक
ब) पारंपारिक विपणन

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- अ) डिजिटल विपणन
ब) विपणन माहिती पद्धतीचे फायदे
क) हरित विपणनाचे उद्देश

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१०

ग्राहक संबंध व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व सांगा.

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) उपभोक्त्याच्या वर्तणूकीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
किंवा
ब) हरित विपणनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Principles of Marketing (BCOM0205)

Day & Date: Friday, 23-05-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the first step in the process of marketing research.
  - a) Follow-up
  - b) Setting-up objectives
  - c) Collecting of data
  - d) Analysis of data
- 2) _____ is the process where by individual decides what, when, how and from whom to purchase goods or services.
  - a) Social Behaviour
  - b) Religious Behaviour
  - c) Consumer Behaviour
  - d) Political Behaviour
- 3) The study of consumer behaviour helps the marketer to decide _____ policy.
  - a) Distribution
  - b) Sales
  - c) Buying
  - d) Promotion
- 4) _____ is systematic attempt to get information useful in solving marketing problems.
  - a) Sales Research
  - b) Product Research
  - c) Marketing Research
  - d) Customer Research
- 5) Creating things with the environment in mind is _____.
  - a) Rural marketing
  - b) E-marketing
  - c) Green marketing
  - d) Global marketing
- 6) The term 'Green Marketing' originated in the _____ decade.
  - a) 1980
  - b) 2000
  - c) 1990
  - d) 2010
- 7) SEO stands for _____.
  - a) Search engine optimization
  - b) Search engine office
  - c) Search engine order
  - d) None of the above
- 8) YouTube marketing is a _____ type of marketing.
  - a) Traditional
  - b) Viral
  - c) Digital
  - d) None of the above

- Q.2 Explain the following concept. 04**
a) Consumer Behaviour
b) Traditional Marketing
- Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) Digital Marketing.
b) Benefits of MIS
c) Objectives of Green Marketing.
- Q.4 Answer the following question. 10**
Explain concepts of customer relation management and its importance.
- Q.5 Attempt any one of the following questions. 12**
a) Explain factors affecting Consumer Behaviour.
OR
b) Explain importance of Green Marketing.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Fundamentals of Entrepreneurship (Paper - I) (BCOM0302)

वार, दिनांक : मंगळवार, २७-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) अनिश्चित परिस्थितीत ——— स्वीकारून निर्णय घेणाऱ्या व्यक्तीस उद्योजक असे म्हणतात.

अ) धोका	ब) अधिकार
क) नफा	ड) नुकसान

२) संशोधक हा ——— वृत्तीचा असावा.

अ) संशोधक	ब) सहाशी
क) जोखीम स्वीकारण्याच्या	ड) वरील सर्व

३) नवनिर्मितीचा सिद्धांत ——— यांनी मांडला.

अ) शिंपीटर	ब) मॅक्येलॅंड
क) वेबस्टर	ड) वरीलपैकी नाही

४) सिद्धी प्रेरणा हा ——— घटक आहे.

अ) मानसशास्त्रीय	ब) सामाजिक
क) राजकीय	ड) वरीलपैकी नाही

५) स्टार्ट अप ची सुरुवात ——— या देशात झाली आहे.

अ) अमेरिका	ब) इजराइल
क) भारत	ड) वरीलपैकी नाही

६) स्टार्ट अप इंडिया मध्ये एकूण प्रकल्पाच्या ——— पर्यंत कर्ज देण्यात येते.

अ) ५०%	ब) ७५%
क) १००%	ड) वरीलपैकी नाही

७) मुद्रा कंपनी ही ——— ची उपकंपनी आहे.

अ) SBI	ब) SIDBI
क) RBI	ड) IDBI

८) उद्यम आधार नोंदणीसाठी ----- आवश्यक आहे.

- अ) पैन कार्ड   ब) आधार कार्ड
क) क्रेडिट कार्ड   ड) एटीएम कार्ड

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

04

- १) प्रकल्प अहवालाचे महत्त्व
- २) उबवण केंद्र

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- १) मुद्रा योजनेचे महत्व सांगा.
- २) स्टार्टअप चे टप्पे सांगा.
- ३) जोसेफ कम्प्युटर यांचा नवनिर्मितीचा सिद्धांत

प्र.३ उद्योजकता विकास म्हणजे काय? उद्योजकता विकासाची गरज स्पष्ट करा.

୧୦

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

੧੨

- अ) उद्योजकतेस प्रोत्साहन देणारे घटक सांगा.

किंवा

- ब) उद्योजक म्हणजे काय त्याची कार्य स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Fundamentals of Entrepreneurship (Paper - I) (BCOM0302)**

Day & Date: Tuesday, 27-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figure to right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct option from the given options. 08

- 1) A person who accepts _____ and takes decisions in uncertain situations is called an entrepreneur.

a) Risk	b) Right
c) Profit	d) Loss
- 2) The researcher should be attitude a _____.

a) Researcher	b) Sixth
c) Risk taking	d) All of the above
- 3) The theory of innovation was propounded by _____.

a) Schumpeter	b) McClelland
c) Webster	d) None of the above
- 4) Accomplishment motivation is the _____ factor.

a) Psychological	b) Social
c) Political	d) None of the above
- 5) The start up has started in the country of _____.

a) America	b) Israel
c) India	d) None of the above
- 6) In Start Up India, loans are given up to _____ of the total project.

a) 50%	b) 75 percent
c) One hundred percent	d) None of the above
- 7) Mudra Company is a subsidiary company of _____.

a) SBI	b) SIDBI
c) RBI	d) IDBI
- 8) _____ is required for Enterprise Aadhaar registration.

a) PAN	b) Aadhaar card
c) Credit card	d) ATM card

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Importance of project report
  - 2) Incubation Center

- Q.2 Write the answers to the following questions in brief. (Any two) 06**
- a) Explain the importance of Mudra Yojana.
  - b) State the stages of startup.
  - c) Joseph Computer's Theory of Innovation.

- Q.3 What is Entrepreneurship Development? Explain the need for Entrepreneurship Development. 10**

- Q.4 Write answer for any one. 12**
- a) State the factors that encourage entrepreneurship.
  - b) Explain the function of an entrepreneur.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination March/April - 2025
CORPORATE ACCOUNTING - I (BCOM0301)

Day & Date: Thursday, 29-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Attempt any Two from Q. 3 A, B and C
 4) Attempt any One from Q. 5 (A) and Q. 5 (B).
 5) Use of calculator is allowed.

Q.1 Multiple choice question. 08

- 1) After reissue of all the forfeited shares balance of forfeited shares a/c is transferred to _____ Account.

a) Profit and Loss	b) Share Capital
c) Capital Reserve	d) Share Premium
- 2) Expenses which are payable but not paid up to year end are known as _____ expenses.

a) Capital	b) Revenue
c) Prepaid	d) Outstanding
- 3) Total capital of the company is divided into units of small denominations; each one is called a _____.

a) Debentures	b) Bonds
c) Share	d) Creditors
- 4) AS - 21 relate to _____.

a) Depreciation accounting
b) Cash flow statements
c) Accounting for consolidated financial statements
d) Accounting for fixed assets
- 5) Advertisement are apportioned in _____ Ratio.

a) Time	b) Sales
c) Special	d) Expenses
- 6) Loss prior to incorporation is debited to _____ Account.

a) Goodwill	b) Capital reserve
c) Both (a) and (b)	d) P and L Appropriation
- 7) Excess application money refunded credited to _____.

a) Bank Account	b) Share Capital Account
c) Share Allotment Account	d) Share Call Account

- 8) _____ relates to Accounting for Amalgamation.
a) AS 3	b) AS 6
c) AS10	d) AS14

Q.2 Explain the following Concepts

04

- a)** Over Subscription
b) Full Subscription

Q.3 Write Short Note/Short Answer/ Short Problem (Any Two)

06

- a)** ABC Ltd. was incorporated on 1st July 2022 to take over the running business of M/s Sharma & Sons with effect from 1st April 2022. The Accounts of the company were closed on 31st March 2023.
- The Average Monthly sales during the first three months for the year 2022-23 was twice the average monthly sales during each of the remaining nine months. Calculate Period Ratio and Sales Ratio for pre and post incorporation period.
- b)** AS 10 - Property, Plant and Equipment
- c)** Types of Preference Shares

Q.4 Modem Ltd. took over a running business with effect from 1st April 2022. The company was incorporated on 1st August 2022. The following information for the year ended 31st March 2023 is given.

10

Particulars	Rs.
Gross Profit	2,00,000
Total Revenue [A]	<u>2,00,000</u>
Less: Expenses:	
Interest paid to vendors	15,000
Salaries	30,000
Sundry Office Expenses	3,000
Advertisement	12,000
Selling Expenses	8,000
Rent (for Office Buildings)	18,000
Directors Fees	5,000
Bad Debts	4,000
Commission to selling agent	16,000
Debenture interest	2,500
Total Expenses [B]	<u>1,13,500</u>
Net Profit [A - B]	86,500

Additional Information:

- i) Purchase consideration was discharged by the company on 30th September 2022.
- ii) Yearly sales record shows that the Sales from 1st April 2022 to 31st July 2022 is Rs. 2, 00,000 and sales from 1st August 2022 to 31st March 2023 is Rs. 6. 00.000

Prepare Statement of Profit and Loss for pre and post incorporation periods.

- Q.5 A)** Following is the Trial Balance of ABC Ltd. for the year ended 31st March 2023. **12**

Trial Balances as on 31st March 2023

Debit Balances	Rs.	Credit Balances	Rs.
Inventory (as on 1 st April 2022)	3,00,000	Equity Share Capital (Share of Rs. 100 each)	15,00,000
Furniture	1,00,000	10% Debentures	2,50,000
Discount	20,000	Bank Loan (Long Term)	3,00,000
Advertisement	15,000	Trade Payables	1,00,000
Bad Debts	12,500	Sales	22,50,000
Commission	50,000	Rent Received	30,000
Purchases	12,00,000	Profit and Loss A/c (as on 1 st April 2022)	1,00,000
Plant and Machinery	7,00,000		
Freehold Land	13,00,000		
Rent and Taxes paid	35,000		
Cash	17,500		
Bank Balance	40,000		
Interest on Bank Loans	30,000		
Salaries	3,00,000		
Goodwill	1,25,000		
Trade Receivables	2,25,000		
Trade Expenses	35,000		
Debenture Interest	25,000		
	45,30,000		45,30,000

Additional Information

- 1) Closing Inventory on 31st March 2023 is Rs. 4,00,000
- 2) Depreciate Plant and Machinery at 10% and Furniture at 15%.

Prepare Statement of Profit and Loss for the year ended 31st March 2023

OR

- B)** Vijay Ltd. invited applications for 20,000 equity shares of Rs. 100 each, which are payable as

On Application	Rs. 20,
On Allotment	Rs. 25,
On First Call	Rs. 30 and
On Final Call	Rs. 25

The company received applications for 30,000 shares. The directors accepted 20,000 applications and remaining were rejected. All sums due were received except Mr. Anand, the holder of 200 shares, failed to pay the Final Call and the directors, therefore, forfeited their shares. The shares are reissued for Rs. 80 per share fully paid-up.

Journalise the transactions.

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination March/April – 2025
English (Comp) (BCOM0305)

Day & Date: Tuesday, 03-06-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the author of “A Wrong Man in Workers’ Paradise’”.
a) Dilip Chitre   b) A. P. J. Abdul Kalam
c) Rabindranath Tagore   d) Premchand
- 2) Iona Potapov appears in _____.
a) Misery   b) Three Sisters
c) King Lear   d) Daffodils
- 3) “Orpheus and Eurydice’ is the story taken from _____.
a) Myths and Legends of Greece and Rome
b) Indian Myth
c) American Myth
d) African Myth
- 4) William Shakespeare dedicates his poem, “To Me, Fair Friend’ to _____.
a) his dear friend   b) his enemy
c) his master   d) his beloved
- 5) William Wordsworth describes _____ colour of daffodils.
a) golden   b) black
c) green   d) pink
- 6) Sarojini Naidu describes youth as a _____.
a) enemy   b) sweet comrade
c) heaven   d) None of the above
- 7) Complete the following sentence by using proper Prefix. (Negative Prefix)
He is _____ man.
a) an unwanted   b) an exwanted
c) a diswanted   d) a malwanted
- 8) Ramesh is _____ to the library. (Use proper tense)
a) goes   b) going
c) went   d) to be going

Q.2 Attempt the following questions in brief. (Any Four) **12**

- 1) What is the central theme of *A Wrong Man in Workers' Paradise*?
- 2) Draw the character sketch of Iona Patapov.
- 3) Draw the character sketch of Orpheus.
- 4) What is the main theme of Shakespeare's sonnet, *To Me Fair Friend*?
- 5) Describe the mood expressed in William Wordsworth's *Daffodils*.
- 6) Describe Sarojini Naidu's attitude towards her friend in *To Youth*.

Q.3 Answer the following Question. (Any One) **10**

- a) Write a review on a film that you have watched recently. Consider the following points while reviewing the film:
- i) Kind of a Film
  - ii) Plot or Story of a Film
  - iii) Setting and Visual Aspect of a Film
  - iv) Dialogue, Music and Songs
  - v) Contemporary Relevance of a Film
  - vi) Usefulness to Indian Society and the Individual

OR

- b) Write a detailed note on Types of Interview.

Q.4 Write a detailed note on Leadership Development Strategy. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Business Macro Economics II (BCOM0304)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०५-०६-२०२५
वेळ: सकाळी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) ——— हा व्यावसायिक स्थूल अर्थशास्त्राचा अभ्यास विषय आहे.
 अ) सामान्य किंमत पातळी   ब) उपभोगाचे सिध्दांत
 क) रोजगाराचे सिध्दांत   ड) वरील सर्व
- २) किंमत निर्देशांक तयार करताना आधार वर्षातील वस्तुची किंमत ——— मानली जाते.
 अ) १०००   ब) ५००
 क) १००   ड) ५०
- ३) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन ——— या कालावधीत केले जाते.
 अ) एक वर्ष   ब) दोन वर्षे
 क) पाच वर्षे   ड) दहा वर्षे
- ४) जे. एम. केन्स यांच्या मते, उपभोग हे ——— फलित आहे.
 अ) गुंतवणुक   ब) उत्पन्न
 क) बचत   ड) वरील सर्व
- ५) 'रोजगारी, व्याज व पैसा विषयक सर्वसाधारण सिध्दांत' हा ग्रंथ ——— या वर्षी प्रसिध्द झाला.
 अ) १७७६   ब) १९१२
 क) १९२९   ड) १९३६
- ६) सीमांत उपभोग प्रवृत्ती = $\frac{\Delta C}{\Delta X}$
 अ) ΔI ब) ΔX
 क) ΔY ड) ΔE
- ७) राष्ट्रीय उत्पन्न ही ——— संकल्पना आहे.
 अ) साठा   ब) प्रवाही
 क) स्थिर   ड) शुन्य

- ८) पैशाचे मुल्य कमी होऊन किंमत पातळी वाढते अशी अवस्था म्हणजे ——— होय.
अ) भाववाढ	ब) भावघट
क) चलन प्रतिवाद	ड) वरील सर्व

- ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. 0४
- १) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन
  - २) पैशाचे मुल्य

- प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 0६
- १) व्यावसायिक स्थूल अर्थशास्त्राची व्याप्ती
  - २) भावघटीची कारणे
  - ३) सरासरी उपभोग प्रवृत्ती

- प्र.३ राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन करताना येणाऱ्या अडचणी स्पष्ट करा. १0

- प्र.४ खालीलपैकी प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) फिशर यांच्या चलन संख्यामान सिध्दांत स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) जे. बी. से यांचा बाजार नियम स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Macro Economics II (BCOM0304)

Day & Date: Thursday, 05-June-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ the subject matter of Business macro Economics.
  - a) General price level
  - b) Theories of consumption
  - c) Theories of employment
  - d) All the above
- 2) In construction of price index base year Price is assumed _____.
  - a) 1000
  - b) 500
  - c) 100
  - d) 50
- 3) National income is measured during a period of _____.
  - a) One Year
  - b) Two Year
  - c) Five Year
  - d) Ten Year
- 4) According to J. M. Keynes, consumption is function of _____.
  - a) Investment
  - b) Income
  - c) Saving
  - d) All the above
- 5) The book 'The General Theory of Employment, Interest and money, was Published in _____ Year.
  - a) 1976
  - b) 1912
  - c) 1929
  - d) 1936
- 6) Marginal propensity to consume = $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$
  - a) ΔI
  - b) ΔX
  - c) ΔY
  - d) ΔE
- 7) National income is a _____ concept.
  - a) Stock
  - b) Flow
  - c) Stable
  - d) Zero
- 8) _____ is a state in which the value of money is falling, prices are rising.
  - a) Inflation
  - b) Deflation
  - c) Reflation
  - d) All the above

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Net National Product.
  - 2) Value of money.

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Scope of Business Macro Economics.
  - b) Causes of deflation.
  - c) Average propensity to consume

- Q.3 Explain the difficulties in measurement of National Income. 10**

- Q.4 Attempt the following questions. (Any One) 12**
- a) Explain the Fisher's quantity theory of money.
- OR**
- b) Explain the J. B. Say's law of market.

Set

P

B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Statistics (BCOM0306)

Day & Date: Monday, 09-June-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figure to right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) From the histogram we can locate _____.
a) Mean   b) Mode
c) Median   d) None of these
- 2) If both the variables X and Y increase or decrease in the same direction then the correlation is _____.
a) Positive   b) Negative
c) Null   d) None of these
- 3) If two regression coefficients b_{yx} and b_{xy} are 0.2 and 0.8 respectively, then the correlation coefficient between X and Y is _____.
a) 0.2   b) 0.8
c) 0.4   d) 0.1
- 4) Data collected by direct observation is called _____.
a) Primary data   b) Secondary data
c) Both (a) and (b)   d) None of these
- 5) The process of arranging data in different groups according to similarities is called _____.
a) Tabulation   b) Classification
c) Interpretation   d) both (a) and (c)
- 6) Let $x_1, x_2, \dots, x_n$ is the set of n observations, $L =$ largest and $S =$ smallest value in the data then formula for range is _____.
a) $R = S - L$ b) $R = L - S$
c) $R = |S - L|$ d) $R = (S - L)/2$
- 7) The sum of the deviations of the values from their mean is _____.
a) 1   b) 2
c) 0   d) -1

- 8) The measure of central tendency which is based on all observations is _____.**
- a) Median   b) Mode
c) Arithmetic mean   d) All the above

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Arithmetic mean
- 2) Census Method

Q.2 Answer the following questions in brief. (Any Two)

06

- Write a note on simple random sampling with replacement.
- Define range, coefficient of range and standard deviation.
- Write a note on regression coefficients.

Q.3 Define coefficient of correlation. Interpret the following cases:

10

- i) $r = +1$
- ii) $r = -1$
- iii) $r = 0$

Q.4 Answer the following. (Any One)

12

- a) Calculate mean, standard deviation (S.D.) and coefficient of variation from the following data

Marks	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25
No. of students	13	17	15	25	10

- b)** Calculate mean, median and mode of the data given below.

Class	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
No. of students	14	26	50	86	106	122	130	135

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Money and Financial System (BCOM0303)

वार, दिनांक : बुधवार, ११-०६-२०२५
 वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया ने पैशाच्या पुरवठ्याची ---- संकल्पना स्वीकारली आहे.
 अ) M1   ब) M2
 क) M3   ड) M4
- २) किंमत स्थैर्य हे ---- विषयक धोरणाचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.
 अ) मौद्रिक   ब) वस्तू
 क) सोने   ड) वरीलपैकी सर्व
- ३) ---- विनिमय पद्धतीतील अडचणीमुळे पैशाचा उगम झाला.
 अ) पैसा   ब) वस्तू
 क) सोने   ड) वरीलपैकी नाही
- ४) राज्य वित्तीय महामंडळे ---- कायदानुसार निर्माण केली आहेत.
 अ) १९५०   ब) १९५१
 क) १९५२   ड) १९५३
- ५) रिझर्व बँक ऑफ इंडियाच्या पतनियंत्रणाची संख्यात्मक साधने किती आहेत?
 अ) एक   ब) दोन
 क) तीन   ड) चार
- ६) विनिमयाचे माध्यम हे पैशाचे ---- प्रकारचे कार्य आहे.
 अ) प्राथमिक   ब) द्वितीय
 क) अनुषंगिक   ड) इतर
- ७) नाणेबाजार ---- भागात विभागलेला आहे.
 अ) दोन   ब) तीन
 क) चार   ड) पाच

- ८) भांडवल बाजार ——— निधीशी संबंधित आहे.
 अ) दीर्घकालीन   ब) मध्यमकालीन
 क) अल्पकालीन   ड) अती अल्पकालीन

- प्र.१ ब) संकल्पना स्पष्ट करा. 0४
 १) हुंडी बाजार
 २) M1
- प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 0६
 १) रिझर्व बँक ऑफ इंडियाच्या मौद्रिक धोरणाची उद्दिष्टे
 २) मागणी देय मुद्रा बाजार
 ३) वित्तीय साधने
- प्र.३ दीर्घोत्तरी १0
 मुद्रा बाजार म्हणजे काय? भारतीय मुद्रा बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
 अ) वित्त म्हणजे काय ते सांगून वित्ताची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) पैशाची व्याख्या सांगून पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B. Com (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Money and Financial System (BCOM0303)

Day & Date: Wednesday, 11-06-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives.**08**

- 1) RBI accepted _____ concept for money supply.
  - a) M1
  - b) M2
  - c) M3
  - d) M4
- 2) The price stability is a prime objective of _____ policy.
  - a) Monetary
  - b) Commodities
  - c) Gold
  - d) all of the above
- 3) The problem of _____ system is resulted the origin of money.
  - a) Money
  - b) Commodity
  - c) Gold
  - d) None of the above
- 4) State finance corporations established by _____ act (year)
  - a) 1950
  - b) 1951
  - c) 1952
  - d) 1953
- 5) How many Quantitative measures of RBI's credit control policy?
  - a) One
  - b) Two
  - c) Three
  - d) Four
- 6) Medium of exchange is the _____ function of Money.
  - a) Primary
  - b) Secondary
  - c) Contingent
  - d) Other
- 7) Money market is divided into _____ Markets.
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Five
- 8) Capital Market is related with _____ term funds.
  - a) Long
  - b) Medium
  - c) Short
  - d) Very short period

B) Explain the following concepts.**04**

- 1) Bill Market
- 2) M1

Q.2 Write short note /short answer.(Any Two) **06**
a) Objectives of monetary policy of RBI
b) Features of call money market
c) Financial instruments

Q.3 Long answer. **10**
What is money market? Explain the features of Indian money market.

Q.4 Answer anyone of the following. **12**
a) Explain the concept of finance and discuss the role of finance in economic development

OR

b) State the definition of money and explain the functions of money.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Fundamentals of Entrepreneurship - Paper II (BCOM0402)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) ——— हा एक संरचित प्रशिक्षण आणि समर्थन उपक्रम आहे, जो व्यक्तींना त्यांचे स्वतःचे व्यवसाय सुरु करण्यासाठी आणि व्यवस्थापित करण्यासाठी आवश्यक कौशल्ये, ज्ञान आणि मानसिकतेचे सुसज्ज करण्यासाठी योजना केलेली आहे.
 अ) उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम (ईडीपी)
 ब) व्यवस्थापन
 क) विपणन
 ड) यापैकी नाही
- २) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाची स्थापना ——— झाली.
 अ) १९६२
 ब) १९७२
 क) १९८२
 ड) १९९२
- ३) महिला उद्योजकात म्हणजे ——— नी स्वतःचा व्यवसाय सुरु करणे, व्यवस्थापित करणे आणि वाढवणे.
 अ) पुरुष
 ब) महिला
 क) तृतीय पंथी
 ड) यापैकी नाही
- ४) उद्योजकता म्हणजे, ग्रामीण भागात व्यवसाय सुरु करण्याची आणि व्यवस्थापित करण्याच्या प्रक्रियेचा संदर्भ देते.
 अ) शहरी
 ब) महानगर
 क) ग्रामीण
 ड) वरील सर्व
- ५) पारंपारिक उद्योजक जे प्रामुख्याने नफा वाढवण्यावर लक्ष केंद्रित करतात, परंतु ——— उद्योजक सकारात्मक सामाजिक बदल घडवण्याच्या इच्छेने प्रेरित होतात.
 अ) किरकोळ
 ब) डिजिटल
 क) सामाजिक
 ड) वरील सर्व

- ६) डिजिटल उद्योजकता म्हणजे व्यवसाय सुरू करण्याची आणि व्यवस्थापित करण्याची प्रक्रियेत प्रामुख्याने ---- चा वापर करतो.
- अ) प्रतिनिधी   ब) घाऊक विक्रेता
क) इंटरनेट   ड) यापैकी नाही
- ७) ----- यांचा जन्म १९ ऑगस्ट १९५० रोजी झाला.
- अ) आनंद महिंद्रा   ब) डॉ. विठ्ठल कामत
क) मार्क झुकरबर्ग   ड) सुधा मुर्ती
- ८) मार्क झुकरबर्ग हा एक ----- व्यावसायिक आहे जो फेसबुकच्या सह-संस्थापकासाठी ओळखला जातो.
- अ) चिनी   ब) कोरियन
क) ब्रिटीश   ड) अमेरिकन

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) समाजिक उद्योजकतेचे महत्त्व
- २) डिजिटल उद्योजकता

प्र.२ लहान टिपा/थोडक्यात उत्तर लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- १) किरकोळ उद्योजकता
- २) पर्यटन उद्योजकता
- ३) आनंद महिंद्रा यांच्या प्रमुख उपलब्धी स्पष्ट करा.

प्र.३ महिला उद्योजकतेच्या समस्या आणि उपाय स्पष्ट करा

୧୦

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) मार्क झुकेरबर्ग यांच्या प्रमुख उपलब्धी स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Fundamentals of Entrepreneurship - Paper II (BCOM0402)

Day & Date: Saturday, 24-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a structured training and support initiative designed to equip individuals with the skills, knowledge, and mindset necessary to start and manage their own businesses.
  - a) Entrepreneurship Development Programmer (EDP)
  - b) Management
  - c) Marketing
  - d) None of the above
- 2) Maharashtra Industrial Development Corporation (MIDC) was formed in the year _____.
  - a) 1962
  - b) 1972
  - c) 1982
  - d) 1992
- 3) Women entrepreneurship refers to the process of, _____ initiating, managing, and growing their own businesses.
  - a) Men
  - b) Women
  - c) Transgender
  - d) None of the above
- 4) _____ entrepreneurship refers to the process of starting and managing businesses in rural areas.
  - a) Urban
  - b) Metropolitan
  - c) Rural
  - d) All of the above
- 5) Traditional entrepreneurs who primarily focus on profit maximization, but _____ entrepreneurs are motivated by a desire to create positive social change.
  - a) Retail
  - b) Digital
  - c) Social
  - d) All of the above
- 6) Digital entrepreneurship refers to the process of starting and managing a business that primarily operates on the _____.
  - a) Agent
  - b) Wholesaler
  - c) Internet
  - d) None of the above

7) _____ was born on 19th August, 1950.

- a) Anand Mahindra   b) Dr. Vithal Kamat
  - c) Mark Zuckerberg   d) Sudha Murty
- 8) Mark Zuckerberg is an _____ businessman known for co-founding Facebook
- a) Chinese   b) Korean
  - c) British   d) American

B) Explain the following concept. 04

- 1) Importance of Social Entrepreneurship
- 2) Digital Entrepreneurship

Q.2 Write short note/Short answer. (Any Two) 06

- a) Retail Entrepreneurship
- b) Tourism Entrepreneurship
- c) Anand Mahindra's major achievements

Q.3 Explain problems and measures of women entrepreneurship. 10

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 12

- a) Explain functions of Maharashtra Industrial Development Corporation.

OR

- b) Explain Mark Zuckerberg's major achievements.

८) सार्वजनिक खर्च हे — या धोरणाचे साधन आहे.

अ) व्यापार

ब) चलनविषयक

क) विदेशी

ड) राजकोषीय

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

१) व्यवहारतोल

२) सार्वजनिक आयव्यय

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

१) व्यापारचक्राच्या अवस्था

२) जी.एस.टी चे प्रकार

३) अंदाजपत्रकाचे प्रकार

प्र.३ आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे फायदे तोटे सांगा.

୨୦

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणत्याही एक)

१२

अ) अप्रत्यक्ष कर म्हणजे काय? अप्रत्यक्ष कराचे गुणदोष स्पष्ट करा.

किंवा

ब) तुटीचा अर्थभरणा म्हणजे काय? तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Macro Economics (BCOM0404)

Day & Date: Monday, 26-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the subject matter of public finance.
  - a) Tax analysis
  - b) Budget analysis
  - c) Public expenditure analysis
  - d) All the above
- 2) According to Schumpeter, _____ is the main cause of business cycle?
  - a) International trade
  - b) Internal trade
  - c) Innovation
  - d) Credit money
- 3) In depression period _____ budget is useful
  - a) Balanced
  - b) Deficit
  - c) Surplus
  - d) All the above
- 4) The trade between region within the Country is called as _____ trade.
  - a) Internal
  - b) International
  - c) World
  - d) All the above
- 5) There are _____ Phases of trade cycle.
  - a) Four
  - b) Two
  - c) Five
  - d) Six
- 6) In India G.S.T. is implemented from _____ year.
  - a) 2015
  - b) 2017
  - c) 2019
  - d) 2021
- 7) The value of one currency is expressed in the Value of other country is called as _____.
  - a) Terms of trade
  - b) Export rate
  - c) Exchange rate
  - d) Import rate
- 8) Public expenditure is a instrument of _____ Policy.
  - a) Trade
  - b) Monetary
  - c) Foreign
  - d) Fiscal

B) Explain the following concept. 04

- 1) Balance of Payments.
- 2) Public Finance

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Phases of trade cycle.
- b) Types of G.S.T.
- c) Types of budgets

Q.3 What is international trade? State the advantages disadvantages and 10
disadvantages of international trade.

Q.4 Attempt the following questions. (Any One) 12

- a) What is indirect tax? Explain the merits and demerits of indirect tax.

OR

- b) What is deficit Financing? Explain the objectives of deficit financing.

English for Communication (BCOM0405)

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 1 of 2

Q.2 Write a short note on the following. (Any four) **12**

- a) What impressions do you get about the character of Behram?
- b) According to the narrator, what will happen if you wrest his words beyond their fair construction?
- c) What is said about youth in the speech *Values in Life*?
- d) How does the poem *Ulysses* convey the spirit of resilience and determination?
- e) What is the theme of the poem *If*?
- f) What is the tone of the poem *Birches*?

Q.3 Answer the following question. (Any One) **10**

- a) Write a group discussion on the topic **Students and Politics**.

OR

- b) Write a précis of the following passage and give a suitable title.

Shireen Modi enters the story as a conventional, even conservative, Indian woman, meek person, dutiful wife and pious Parsi living in Bombay. She lives in her in-laws' house, with her husband always away, and is almost invisible. She is not consulted about anything important, although she runs the kitchen. Then she is brought the news of her husband's financial ruin and suicide in Canton, and she embarks on a transformation of character. Her emotional loss is one thing, but her financial loss is even worse. She has been left nothing of the fabulous wealth he had amassed through his opium trade, not even a single ship. When she also finds out that her deceased husband had a Chinese wife and has a son by her, she appears more concerned with a loss of face than with the loss of her husband. As she says, 'money is only one small part of the problem. I have to consider my family's reputation.' Despite these concerns, she agrees to undertake a long journey to Canton, against the wishes of her relatives, and in the company of the mysterious half-Armenian, half-Egyptian Zadig, who has brought her this news, which also scandalises her in their eyes. She is determined to complete the story of her life, to locate the place where it has been cut short, and the voyage to Canton proves liberating. As a sign of her transformation, she abandons traditional Parsi mourning dress and adopts European-style clothing. Once in Canton, she shows another side of her character, empathy, in her new friendship with Mrs Burnham. And she begins what promises to be a different kind of friendship with Zadig. Having come through a storm of misfortune, Shireen is a resilient person.

Q.4 Answer the following question. **10**

What is stress? Some Factors that Induce Stress.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Statistics (BCOM0406)

Day & Date: Friday, 30-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Irregular variation in a time series are caused by _____.
 a) Earthquakes   b) Epidemics
 c) Floods   d) All the above
- 2) In Paasche's price index number _____ are used as weights.
 a) Current year quantities   b) Base year quantity
 c) Current year prices   d) Base year price
- 3) Fisher's ideal index number is _____ of Laspeyres's index number and Paasche's index number.
 a) Product   b) Sum
 c) Quotient   d) Square root of the product
- 4) Control charts were first developed by _____.
 a) R.A. Fisher   b) Walter A. Shwartz
 c) Karl Pearson   d) None of these
- 5) Use of umbrella in rainy season is included in _____.
 a) Secular trend   b) Seasonal variation
 c) Irregular variation   d) All the above
- 6) For the standard normal variate, the mean is _____.
 a) zero   b) 0.5
 c) 0.2   d) 0.3
- 7) A control chart consists of _____.
 a) Two control limits   b) Three control limits
 c) Four control limits   d) None of these
- 8) Probability of an event lies between _____.
 a) 0 and 1   b) 1 and 2
 c) -1 and -2   d) -1 and 1

B) Explain the following concept. 04

- 1) Mutually exclusive events
- 2) Independent event

Q.2 Answer the following questions. (Any Two)**06**

- a) Define probability of an event. State the addition law of probability.
- b) Explain assignable causes.
- c) Define binomial distribution. State mean and variance of binomial distribution.

Q.3 What is time series? Explain components of time series.**10****Q.4 Answer the following. (Any One)****12**

- a) Compute Laspeyres's, Paasche's and Fisher price index number from the following data method.

Commodity	Base Year		Current Year	
	Price	Quantity	Price	Quantity
A	4	31	5	42
B	5	26	6	32
C	7	49	8	53
D	4	32	4	35

- b) What is the control chart? For the data given below construct $\bar{X}$ and R chart.

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mean ($\bar{X}$)	23	35	31	41	29	38	46	19	15	40
Range (R)	12	19	14	21	17	23	25	16	28	15

(Given: $n=5$, $A_2=0.58$, $D_3=0$, $D_4=2.11$)

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Money and Financial System (BCOM0403)

वार, दिनांक : सोमवार, ०२-०६-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) आधुनिक बँकिंग व्यवसायाची सुरुवात ——— येथून झाली असे मानले जाते.

अ) वेनिस	ब) बारसीलोना
क) फ्लॉरेन्स	ड) लंडन

२) अधिकर्ष सवलत ——— दिली जाते.

अ) चालू खात्यावर	ब) बचत खात्यावर
क) आवर्ती ठेव खात्यावर	ड) कायम ठेवीवर

३) ——— बँकांचे कार्य प्रामुख्याने मोबाईल ॲप आधारित आहे.

अ) लघुवित्त पुरवठा	ब) व्यापारी बँका
क) विदेशी बँका	ड) पेमेंट बँका

४) नरसिंह समितीने व्यापारी बँकांना ——— भांडवल पर्याप्तता गुणोत्तर ठेवण्याची सक्ती केली होती.

अ) १०%	ब) ८%
क) ९%	ड) १२%

५) बँकेत रोख रक्कम किंवा धनादेश खात्यावर भरण्यासाठी ——— चा वापर करतात.

अ) भरणा पावती	ब) धनादेश
क) ड्राफ्ट्स मागणी फॉर्म	ड) यापैकी नाही

६) भागीदारी संस्थेत बँकेत ——— उघडावे लागते.

अ) व्यक्तिगत खाते	ब) संयुक्त खाते
क) भागीदाराचे एकत्र खाते	ड) यापैकी नाही

७) पतनिर्मितीमुळे ——— यामध्ये वाढ होते.

अ) पैशाचा पुरवठा	ब) समाजाची वास्तव संपत्ती
क) वास्तव राष्ट्रीय उत्पन्न	ड) यापैकी नाही

- ८) — या पद्धतीत निधीचे तत्काळ हस्तांतरण होते.
 अ) एन इ एफ टी   ब) बँक डॉफ्ट
 क) आरटीजीस   ड) धनादेश

ब) खालील संज्ञा स्पष्ट करा. (कोणत्याही दोन)

0४

- १) सोनार बँका
- २) बचत खाते
- ३) पैसा
- ४) सुरक्षितता तत्व.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- १) प्रादेशिक ग्रामीण बँक.
- २) वैयक्तिक खातेदाराचे प्रकार
- ३) मोबाईल बँकिंग

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या. (कोणताही एक)

१0

- १) नेट बँकिंग वापराची फायदे लिहा.
- २) बँकिंग व्यवसायातील रोखता व लाभता तत्त्व स्पष्ट करा.
- ३) बँक खाते उघडण्याची कार्यपद्धती सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१२

- अ) नरसिंह समितीच्या शिफारसीनुसार भारतीय बँकिंग क्षेत्रात झालेल्या सुधारणा स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) फोन बँकिंग म्हणजे काय फोन बँकिंगचे प्रकार सांगा.

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Money and Financial System (BCOM0403)

Day & Date: Monday, 02-06-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Fill in the blanks with the correct word.

08

- 1) Modern banking is believed to have started in _____.
a) Venice   b) Barcelona
c) Florence   d) London
- 2) The maximum discount is _____.
a) On current account
b) On savings account
c) On recurring deposit account.
d) On fixed deposit.
- 3) _____ Banks' operations are mainly based on mobile apps.
a) Microfinance   b) Commercial banks
c) Foreign banks   d) Payment banks
- 4) The Narasimha Committee had forced commercial banks to maintain a capital adequacy ratio of _____.
a) 10%   b) 8%
c) 9%   d) 12%
- 5) To deposit cash or cheque into a bank account, _____ is used.
a) Payment receipt   b) Cheque
c) Drafts demand form   d) None of these
- 6) In a partnership firm, a _____ account has to be opened in the bank.
a) Individual account   b) Joint account
c) Joint account of partners   d) None of these
- 7) Credit creation increases _____.
a) Money supply   b) Real wealth of the society
c) Real national income   d) None of these
- 8) _____ In this method, funds are transferred instantly.
a) NEFT   b) Bank draft
c) RTGS   d) Cheque

B) Explain the following concept. (Any Two) 04

- 1) Sonar Bank.
- 2) Saving Account.
- 3) Money.
- 4) Security principle.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Regional Rural Bank.
- b) Types of individual account holder.
- c) Mobile banking.

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

- a) Write the advantages of using net banking.
- b) Explain the principles of liquidity and profitability in banking business.
- c) Explain the procedure for opening a bank account.

Q.4 Solve the long answer question. 12

- a) Explain the reforms made in the Indian banking sector as per the recommendations of the Narasimha Committee.

OR

- b) What is phone banking? Name the types of phone banking.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination March/April - 2025
CORPORATE ACCOUNTING - II (BCOM0401)

Day & Date: Wednesday, 04-June-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Attempt any Two from Q. 3 A, B and C.
 4) Attempt any One from Q. 5 (A) and Q. 5 (B).
 5) Use of calculator is allowed.

Q.1 Multiple Choice Questions.

08

- 1) Which of the following will be treated as Preferential Creditors?
  - a) Government Taxes
  - b) Trade Creditors
  - c) Unsecured Loan
  - d) Preference Shareholders
- 2) As per AS 3, Cash includes _____.
  - a) Cash in Hand
  - b) Demand Deposits with Banks
  - c) Cash Equivalents
  - d) All of the above
- 3) Cash repayment of amounts borrowed will be disclosed in the Cash Flow Statement as _____.
  - a) Operating Activities
  - b) Investing Activities
  - c) Financing Activities
  - d) All of the above
- 4) Intrinsic value of Shares is calculated by _____ the Net Assets by Number of equity shares issued & subscribed.
  - a) Adding
  - b) Deducting
  - c) Multiplying
  - d) Dividing
- 5) A statement which shows sources and applications of funds is termed as _____ Statement.
  - a) Working Capital
  - b) Cash Flow
  - c) Fund Flow
  - d) Balance Sheet
- 6) _____ value of shares represent the simple average of intrinsic value and market value of shares.
  - a) Capital
  - b) Market
  - c) Intrinsic
  - d) Fair
- 7) _____ are the principal revenue generating activities of the enterprises.
  - a) Operating Activities
  - b) Investing Activities
  - c) Financing Activities
  - d) All of the above

- 8) In case a company is solvent, interest on Debentures is paid up to the date of _____.
 a) Repayment of Debentures
 b) Balance Sheet
 c) Commencement of Winding Up
 d) completion of Liquidation

Q.2 Explain the following Concepts.

04

- a) Fair Value of shares.
 b) Liquidator

Q.3 Write Short Note/Short Answer/ Short Problem. (Any Two)

06

- a) Need for Valuation of Equity Shares.
 b) ABC Ltd, gives you the following information

25,000 Equity Shares of Rs. 100 each	Rs. 25,00,000
Average Annual Profits After tax	Rs. 2,00,000
Normal rate of Return	10%

Calculate Value per share by using Capitalisation of Profit basis.

- c) Following is the Balance Sheet of New India Limited on 31st March, 2020.

	Amount Rs.
EQUITY AND LIABILITIES	
1. Shareholders' Funds	
a. Share Capital - (20,000 equity shares of Rs. 100 each)	20,00,000
b. Reserves and Surplus	8,00,000
2. Non - Current Liabilities	
a. Long - term borrowings	3,00,000
3. Current Liabilities	
a. Trade Payables	4,20,000
Total	35,20,000
ASSETS	
1. Non - Current assets	
a. Fixed Assets	
i. Tangible Assets	19,40,000
ii. Intangible Assets	1,00,000
2. Current Assets	
a. Inventories	9,00,000
b. Trade Receivables	5,20,000
c. Cash and Cash Equivalents	60,000
Total	35,20,000

Additional Information:

- 1) Present Value of Assets are as under:

Tangible Assets	Rs. 20,00,000	Intangible Assets	Rs. 60,000
Inventories	Rs. 10,00,000	Trade Receivables	Rs. 5,00,000

Find out Intrinsic Value Per Share

- Q.4** The ABC Ltd. went in to voluntary liquidation on 31st March 2023 when its balance Sheet was as under. **10**

	Amount Rs.
EQUITY AND LIABILITIES	
1. Shareholders' Funds	
a. Share Capital	
- Equity Shares of Rs. 100 each	20,00,000
- 9% Preference Shares of Rs. 100 each	5,50,000
b. Reserves and Surplus	3,00,000
2. Non - Current Liabilities	
a. Long - term borrowings	
- 8 % Debentures (Secured on Land and Buildings)	9,00,000
3. Current Liabilities	
a. Trade Payables	
- Unsecured Creditors	2,00,000
b. Other current liabilities	
- Preferential Creditors	50,000
Total	40,00,000
ASSETS	
1. Non - Current assets	
a. i) Property, Plant and Equipment	
- Land and Buildings	10,00,000
- Plant and Machinery	15,00,000
- Furniture	2,00,000
2. Current assets	
a. Inventories	6,00,000
b. Trade Receivables	5,00,000
c. Cash and cash equivalents	2,00,000
Total	40,00,000

Additional Information:

- 1) The assets realized by liquidator are as

	Rs
Land and Buildings	12,00,000
Plant and Machinery	10,00,000
Inventories	5,00,000
Furniture	1,00,000
Trade Receivables	4,00,000

- 2) The expenses of Liquidation amounted Rs. 10,000.
 3) The legal expenses amounted to Rs. 15,000.
 4) The liquidator is entitled to a remuneration of 2 % on all assets realized except cash and 3 % on amount distributed among unsecured creditors except preferential creditors.
 Prepare Liquidators Final Statement of Accounts with necessary workings.

- Q.5 A)** The Balance Sheet of XYZ Ltd, as on 31st March 2022 and 31st March 2023 are as under. 12

	31/03/2022 Rs.	31/03/2023 Rs.
EQUITY AND LIABILITIES		
1. Shareholders' Funds		
a. Share Capital	10,00,000	12,00,000
b. Reserves and Surplus		
- Profit and Loss A/c	4,50,000	5,40,000
- General Reserves A/c	50,000	60,000
2. Non - Current Liabilities		
a. Long - term borrowings	10,00,000	8,00,000
3. Current Liabilities		
a. Trade Payables	3,00,000	3,65,000
b. Short - term provisions		
- Provision for Taxation	50,000	60,000
Total	28,50,000	30,25,000
ASSETS		
1. Non - Current assets		
a. i) Property, Plant and Equipment	24,00,000	25,00,000
2. Current assets		
a. Inventories	2,25,000	2,50,000
b. Trade Receivables	1,25,000	1,50,000
c. Cash and cash equivalents	1,00,000	1,25,000
Total	28,50,000	30,25,000

Additional Information:

- 1) Provision for Income Tax made during the year 2022-23 amounted to Rs. 75,000.
- 2) Depreciation of Rs. 2, 50,000 has been charged on Property, Plant and Equipment for the year ended 31st March 2023.

Prepare:

- i) Funds Flow Statement.
- ii) Statement showing Changes in Working Capital.

OR

- b) From the following information of PK Ltd. for the year ended 31st March 2023. Prepare Cash Flow Statement as per Indirect Method

12

Particulars	Rs.
Net Profit for the year	5,00,000
Dividend Paid (last year)	1,00,000
Provision for Income Tax	1,50,000
Income tax paid during the year	2,00,000
Proceeds from the Assets sold	1,00,000
Depreciation charged to Profit and Loss A/c	1,00,000
Sale of investments	2,00,000
Interest paid during the year	1,50,000
Increase in Working Capital (excluding cash and bank balance)	50,000
Purchase of Fixed Assets	1,50,000
Issue of Share Capital	3,00,000
Opening Cash and Bank balance	1,00,000
Closing Cash and Bank balance	8,00,000

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Banking (Paper – I)
(Law and Practice of Banking in India) (BCOM0509)

वार, दिनांक : रविवार, २५-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा

०८

- १) बँक ग्राहकांप्रती प्रमुख कर्तव्य कोणते आहे?
  - अ) कर्ज प्रदान करणे
  - ब) ग्राहकाच्या खात्याची गोपनीयता राखणे
  - क) निधी सिक्युरिटीजमध्ये गुंतवणे
  - ड) विमा उत्पादने विक्री करणे
- २) खालीलपैकी कोणते साधन 'दस्तऐवज' नाही?
  - अ) चेक
  - ब) विनिमय पावती (Bill of Exchange)
  - क) प्रतिज्ञापत्र (Promissory Note)
  - ड) कर्ज करार
- ३) अल्पवयीन व्यक्ती कोणत्या प्रकारचे खाते उघडू शकते?
  - अ) चालू खाते
  - ब) बचत खाते
  - क) मुदत ठेव खाते
  - ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- ४) बँकेची कायदेशीर बंधनकारक जबाबदारी कोणती आहे?
  - अ) बचत खात्यांवर व्याज देणे
  - ब) चेक सन्मानित करणे
  - क) ओव्हरड्राफ्ट सुविधा पुरवणे
  - ड) विदेशी चलन विक्री करणे
- ५) बँकेच्या लियनचा अधिकार बँकेस कशासाठी असतो?
  - अ) ग्राहकांना पैसे देणे
  - ब) ग्राहकाची मालमत्ता विकणे
  - क) कर्जफेड होईपर्यंत ग्राहकाची मालमत्ता जप्त करणे
  - ड) इतर खात्यांमध्ये पैसे हस्तांतरित करणे

- ६) विनिमय साधनाचे वैशिष्ट्य कोणते आहे?
 अ) ते हस्तांतरित करता येत नाही
 ब) फक्त स्वीकाराद्वारे हस्तांतरित केले जाते
 क) हे एक लिखित करार आहे
 ड) त्यात मौल्यवान रकमांचे प्रतीक नाही
- ७) ई-बँकिंगमध्ये खालीलपैकी कोणते समाविष्ट आहे?
 अ) मोबाईल बँकिंग
 ब) इंटरनेट बँकिंग
 क) क्रेडिट कार्ड पेमेंट
 ड) वरील सर्व
- ८) बँकर आणि ग्राहक यांच्यातील संबंध कोणत्या प्रकारचे आहे?
 अ) मुख्य-प्रतिनिधी संबंध
 ब) विश्वासू संबंध (Fiduciary Relationship)
 क) नियोक्ता-कर्मचारी संबंध
 ड) कर्जदार-ऋणदाता संबंध

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) बँक लियन
 २) ग्राहकांच्या खात्यांची गोपनीयता राखण्याचे कर्तव्य

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन संक्षिप्त उत्तर लिहा.

०६

- १) वित्तीय प्रणालीमध्ये बँकिंग कायद्याचे महत्त्व.
 २) विनिमय साधनांचा अर्थ आणि त्यांची उदाहरणे.
 ३) बँकिंग व्यवहारांमधील विश्वस्तांची भूमिका.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

१०

बँकर आणि ग्राहक यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा. या संबंधांमधील कायदेशीर जबाबदाऱ्या, कर्तव्ये व अधिकार यांचा उलगडा करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

- १) विविध प्रकारची बँक खाती स्पष्ट करा. अल्पवयीन, विवाहित महिला, व भागीदारी फर्मसाठी खात्यांची कायदेशीर आवश्यकता व नियम स्पष्ट करा.

किंवा

- २) ई-बँकिंग म्हणजे काय? त्यातील विविध सेवा जसे की डेबिट कार्ड, क्रेडिट कार्ड, आणि इंटरनेट बँकिंग यांचे महत्त्व आणि फायदे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Banking (Paper – I)
(Law and Practice of Banking in India) (BCOM0509)

Day & Date: Sunday, 25-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the correct alternative. **08**

- 1) The main duty of a banker towards its customer is:
  - a) To provide loans
  - b) To maintain secrecy of the customer's account
  - c) To invest funds in securities
  - d) To sell insurance products
- 2) Which of the following is NOT a negotiable instrument?

a) Cheque	b) Bill of Exchange
c) Promissory Note	d) Loan Agreement
- 3) A minor can open which of the following types of account?

a) Current Account	b) Savings Account
c) Fixed Deposit Account	d) None of the above
- 4) Which of the following is the statutory obligation of a banker?
  - a) To pay interest on savings accounts
  - b) To honor cheques
  - c) To provide overdraft facilities
  - d) To sell foreign exchange
- 5) A banker's lien gives the bank a right to:
  - a) Lend money to customers
  - b) Sell customer's property
  - c) Retain customer's property until debts are paid
  - d) Transfer funds to other accounts
- 6) Which of the following is a characteristic of a negotiable instrument?
  - a) It is not transferable
  - b) It can be transferred only by endorsement
  - c) It is a written contract
  - d) It does not represent monetary value
- 7) E-banking includes which of the following?

a) Mobile banking	b) Internet banking
c) Credit card payments	d) All of the above

- 8) The relationship between a banker and a customer is:
- a) Principal-agent relationship
  - b) Fiduciary relationship
  - c) Employer-employee relationship
  - d) Debtor-creditor relationship

B) Explain the following concepts. 04

- i) Banker's lien
- ii) Duty to maintain secrecy of customer's accounts

Q.2 Write short note (Any Two) 06

- 1) The importance of banking laws in the financial system.
- 2) The meaning of negotiable instruments with examples.
- 3) The role of trustees in banking relationships.

Q.3 Long answer. 10

Explain the relationship between a banker and a customer.

Q.4 Answer the following. (Any One) 12

- 1) Discuss the different types of bank accounts. Explain the legal aspects and requirements of each type of account, including accounts for minors, married women, and partnership firms.

OR

- 2) What is e-banking? Explain the importance and benefits of its various services like debit card, credit card, and internet banking.

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Accounting and Auditing (Paper - I & III) (BCOM0505)**

Day & Date: Sunday, 25-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice questions. 08

- 1) Bank shows the provision for Income tax under the heading _____.
  - a) Contingency Account
  - b) Contingency Liability
  - c) Other Liabilities and Provisions
  - d) Borrowings

- 2) In Bank Accounts the Head other assets does not include _____.
  - a) Silver
  - b) Interest accrued
  - c) Inter office Adjustments (Dr.)
  - d) Gold

- 3) The Shares of Outsiders in Net Assets of Subsidiary Company is known as _____.
  - a) Outsider Liability
  - b) Assets
  - c) Subsidiary Company's liability
  - d) Minority Interest

- 4) Minority Interest includes _____.

a) Shares in Share Capital	b) Share in Capital Profit
c) Share in Revenue Profit	d) All of the above

- 5) Stock Salvaged means _____.

a) Stock on the date of Fire	b) Stock saved from Fire
c) Stock destroyed by Fire	d) None of the above

- 6) Profit Percentage in on of profit policy is calculated as ____.
- $\frac{(\text{Net profit} + \text{Insured Standing Charges}) \text{ of previous year}}{\text{Sales of Previous Year}} \times 100$
  - $\frac{(\text{Net profit} - \text{Insured Standing Charges}) \text{ of previous year}}{\text{Sales of Previous Year}} \times 100$
  - $\frac{(\text{Net profit} + \text{Standing Charges}) \text{ of previous year}}{\text{Sales of Previous Year}} \times 100$
  - $\frac{(\text{Net profit} + \text{All Charges}) \text{ of previous year}}{\text{Sales of Previous Year}} \times 100$
- 7) The main purpose of Management Accounting is to ____.
- Help Banks to make decisions
  - Help management to make decisions
  - Help investors to make decisions
  - Help Auditors to do Audit
- 8) ____ is a tool of Management Accounting.
- Standard Costing
  - Human Resource Accounting
  - Environmental Accounting
  - Inflation Accounting

B) Explain the following concepts.**04**

- Holding Company
- Short Sales

Q.2 Write Short notes/Short problems. (Any 2)**06**

- Difference between Financial accounting and Management Accounting.
- The Gross profit For the Year 2020 is 25% on Sales.
A fire broke out on 30 June 2021.
The stock at cost on 1/1/2021 is Rs 23600.
Purchases from 1/1/2021 to 30/6/2021 are Rs 84000 and Sales during the period are Rs 128000.
Calculate the Stock on Date of Fire.
- Following information is available for Bank Final Accounts for the year 2020.

Particulars	Rs
Silver	100000
Bills payable	65000
Stock of Stationary	1000
Stamps in Hand	1000
Interest accrued on Investments	26000
Non Banking Assets	35000
Investments	80000

Prepare Schedule no 11 Other Assets

Q.3 Long Answer/Problem.**10**

- 1) A fire occurred in the premises of M/s Bad luck Ltd. on 15th October 2019.

From the following Particulars ascertain the Loss of Stock and prepare a claim for insurance.

Particulars	Rs
Stock on 1/1/18	30600
Purchases from 1/1/2018 to 31/12/18	122000
Sales from 1/1/2018 to 31/12/18	180000
Stock on 31/12/2018	27000
Purchases from 1/1/2019 to 14/10/2019	147000
Sales from 1/1/2019 to 14/10/2019	150000

The stocks were always valued at 90% of cost.

The stock saved was worth Rs 18000.

Policy amount was Rs 63000.

There was average Clause in Policy.

Q.4 Answer any one of the following. (long Answer/Problem)**12**

- a) From the following information of Kuber Bank Ltd. Prepare Profit & Loss A/c for the year ended 31st March 2021 with necessary schedules.

Particulars	Rs	Particulars	Rs
Directors fees	45000	Lighting	18200
Audit Fees	100000	Postage	27600
Telephone Expenses	15600	Repairs to Bank Property	19100
Discount earned	225400	Rent paid	60000
Exchange (Cr)	2700	Salaries and wages	352300
Commission (Cr)	17300	(Including Rs 100000 to Managing Director)	
Interest earned	12,21800	Staff Uniform Expenses	16599
Taxes Paid	16500	Tea expenses for Guests	24900
Interest Paid	520350	Miscellaneous revenue	38700
Printing & stationary	25900	Earnings	
Loss on sale of Govt. Securities	13700	Other Revenue expenses	56250
Insurance	24600	Interest received on RBI deposits	4800
Depreciation on Bank property	67200		

Additional Information

- Provide Rs 21000 for Doubtful Debts
  - Provide Rs 45000 for Taxation
- The directors have recommended dividend of Rs 30000

OR

- b) From the following Balance sheet of Holding Co. and Subsidiary Co. Ltd. as on 31st March 2020.

Balance sheet as on 31st March 2020

Liabilities	H Ltd Rs	S Ltd. Rs	Assets	H Ltd Rs	S Ltd. Rs
Share Capital (Shares of Rs 100 each)	10,00,000	4,00,000	Sundry Assets	17,00,000	8,00,000
Reserve Fund	2,00,000	1,00,000	Investments (Shares in S Ltd.)	3,00,000	--
Profit & Loss A/c	2,00,000	1,00,000			
Debentures	2,00,000	--			
Creditors	4,00,000	2,00,000			
Total	20,00,000	8,00,000		20,00,000	8,00,000

Holding Co. purchased 3000 shares in Subsidiary Company Ltd. on 1/4/2020 when there were no reserves or Surplus in Subsidiary Co.

Prepare Consolidated Balance Sheet of Holding Co. And its Subsidiary.

Day & Date: Sunday, 25-May-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 1 of 3

- Q.1 B) Explain the following concept:** **04**
- a) Idle time
  - b) Objectives of cost accounting
- Q.2 Write short notes / Solve the problems. (Any 2)** **06**
- a) Explain the scope of cost accounting.
  - b) Cost Center
  - c) From the following details, calculate wages of the Mr. Chaitanya and Atharva from the following details of March 2024.
Basic wages 2,800 Rs. For Chaitanya and 4,500 Rs. For Atharva for a month.
Dearness allowance 60% of basic wages.
Bonus to Chaitanya 260 Rs. And Atharva 320 Rs.
- Q.3 The following are the receipts and issues of material X in a factory during December.** **10**
- Dec 1   Opening stock 200 Kg.
- Dec 5   Received from supplier S1 - 400 kg. (CRN No. 448)
- Dec 8   Issued to production department 240 Kg. (SR NO.883)
- Dec 10   Issued to production department 160 Kg. (SR NO.897)
- Dec 12   Received from supplier S2- 500 kg. (CRN No. 455)
- Dec 15   Issued to production department 400 Kg. (SR NO.912)
- Dec 16   Received from supplier S3- 250 kg. (CRN No. 461)
- Dec 19   Received from supplier S1 - 500 kg. (CRN No. 462)
- Dec 21   Issued to production department 250 Kg. (SR NO.940)
- Dec 24   Issued to production department 260 Kg. (SR NO.950)
- Dec 27   Issued to production department 340 Kg. (SR NO.974)
- The minimum stock level of material X is 200 Kg. Reorder level is 35 Kg. and reorder quantity is 500 Kg.
- Prepare a Bin card No. 198 for material X with all necessary details showing transactions in January.

Q.4 A) Following information relates to Vinod Manufacturing Ltd. for the year ending on 31st December, 2019.

12

Particulars	Amount (Rs.)
Direct Material	1,00,000
Direct Wages	75,000
Direct Expenses	5,000
Factory Rent, Rates and Taxes	4,000
Coal, Oil, Gas and Water	5,000
Motive Power	6,000
Depreciation of Plant Machinery	5,000
Office Salary	25,000
Office Insurance	2,000
Printing and Stationary	3,000
Postage, Telegram and Stamps	2,000
Office Manager's Salary	3,000
Rent of Warehouse	1,700
Advertising	3,300
Carriage Outwards	1,100
Sales Manager's Salary	3,900
Sales	2,50,000

Prepare Cost Sheet.

OR

B) The following information for the half year ended 30th June 2023 relating to expenses incurred has been taken from the books of Atharva Ltd.

Particulars	Amount
Raw material purchased	80,000
Productive wages	30,000
Stock (1 st January 2023):	
Raw Materials	10,000
Work-in-progress	3,000
Finished goods	5,000
Selling and distribution expenses	1,000
Stock (30 th June 2023):	
Raw Materials	13,000
Work-in-progress	6,000
Finished goods	7,000
Works Overhead	6,000
Office Overheads	2,000
Carriage Inward	1,000

Prepare statement of cost showing net profit at 20% on Total Cost.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Industrial Management Paper - I (BCOM0507)

वार, दिनांक : रविवार, २५-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा

०८

- १) यंत्ररचना म्हणजे ——.
  - अ) कारखान्याच्या जागेची निवड
  - ब) कारखान्यात यंत्रसामग्री, उपकरणे आणि संसाधनांची व्यवस्था
  - क) कारखाना देखभाल वेळापत्रक
  - ड) कामगार कल्याणकारी उपक्रम
- २) ——— घटक कार्य पर्यावरणावर परिणाम करतात.
  - अ) प्रकाश
  - ब) आवाज पातळी
  - क) हवेची गुणवत्ता
  - ड) वरील सर्व
- ३) ——— हा औद्योगिक प्रदूषणाचा प्रकार नाही.
  - अ) वायू प्रदूषण
  - ब) जल प्रदूषण
  - क) जमीन प्रदूषण
  - ड) ध्वनी प्रदूषण
- ४) औद्योगिक व्यवस्थापन म्हणजे ———.
  - अ) घरांचे व्यवस्थापन
  - ब) शैक्षणिक संस्थांचे व्यवस्थापन
  - क) औद्योगिक प्रक्रिया आणि संसाधनांचे व्यवस्थापन
  - ड) आरोग्य सुविधांचे व्यवस्थापन
- ५) कारखाना स्थान निवड म्हणजे ———.
  - अ) कारखान्यात यंत्रसामग्रीची स्थिती
  - ब) कारखाना उभारण्यासाठी भौगोलिक क्षेत्राची निवड
  - क) कारखाना स्थान रचना ठरविणे
  - ड) कारखान्यातील उपकरणांची देखभाल
- ६) ——— हे यंत्रसामग्री देखभालीतील आधुनिक प्रवाह आहेत.
  - अ) पर्ट तंत्र
  - ब) विशेष प्रकारची यंत्रे
  - क) आधुनिक तंत्राचा वापर
  - ड) वरील सर्व

- ७) — हे औद्योगिक व्यवस्थापनातील आधुनिक प्रवाह आहेत.
- अ) गाभाभूत क्षमता   ब) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन
क) दोन्ही अ) आणि ब)   ड) वरीलपैकी नाही
- ८) — ही यंत्रसामग्री देखभालीची संकल्पना आहे.
- अ) कारखाना परिसर स्वच्छ करणे
ब) यंत्रसामग्री आणि उपकरणांची नियमित देखभाल आणि दुरुस्ती
क) कामाच्या वातावरणाची गुणवत्ता वाढवणे
ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0%

- १) औद्योगिक व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) यंत्रसामग्री देखभाल ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२ टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

03

- १) संयंत्र आराखड्याचे महत्त्व.
- २) कार्य पर्यावरणाचे महत्त्व.
- ३) औद्योगिक प्रदूषण.

प्र.३ औद्योगिक प्रदूषण नियंत्रित करण्यासाठी कायद्याद्वारे प्रतिबंधात्मक आणि इतर प्रभावी उपाय स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- १) कारखाना स्थान म्हणजे काय सांगून आणि कारखान्याचे स्थान निश्चित करणारे घटक स्पष्ट करा.
- २) संयंत्र देखभालीतील आधुनिक प्रवाह स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Industrial Management Paper - I (BCOM0507)

Day & Date: Sunday, 25-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the correct alternative.

08

- 1) Plant Layout refer to _____.
  - a) Selection of factory location
  - b) Arrangement of machinery, equipment, and resources in a factory
  - c) Factory maintenance schedules
  - d) Worker welfare activities
- 2) _____ factors affect the Work Environment.
  - a) Lighting
  - b) Noise levels
  - c) Air quality
  - d) All of the above
- 3) _____ is NOT a type of Industrial Pollution.
  - a) Air pollution
  - b) Water pollution
  - c) Land pollution
  - d) Noise pollution
- 4) Industrial Management Means _____.
  - a) Management of households
  - b) Management of educational institutions
  - c) Management of industrial processes and resources
  - d) Management of healthcare facilities
- 5) Factory Location means _____.
  - a) Positioning of machinery within the factory
  - b) Selection of geographical area for setting up the factory
  - c) Designing the factory layout
  - d) Maintenance of factory equipment
- 6) _____ is/are the recent trends in plant maintenance.
  - a) Pert Technique
  - b) Special Purpose Machine
  - c) Use of Modern Technique
  - d) All of these
- 7) _____ are recent trends in industrial management.
  - a) Core Competencies
  - b) Total Quality Management
  - c) Both a) and b)
  - d) None of the above

- 8) _____ is the concept of Plant Maintenance.
- a) Cleaning the factory premises
  - b) Regular upkeep and repair of machinery and equipment
  - c) Enhancing the quality of work environment
  - d) All of the above

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the concept of Industrial Management.
- 2) Explain the concept of Plant Maintenance

Q.2 Write short note (any two) 06

- a) Importance of plant layout
- b) Significance of Work Environment
- c) Industrial pollution

Q.3 Explain the Preventive measure by Law and other effective measures to control industrial pollution. 10

Q.4 Answer any one of the following. 12

- a) Define Factory Location and explain the factors determining the location of the factory.
- b) Explain the Modern trends in plant maintenance.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advance Insurance Paper - I (BCOM0508)

वार, दिनांक : रविवार, २५-०५-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) विम्याचा मुख्य उद्देश ——— आहे.
  - अ) नफा मिळवणे
  - ब) संभाव्य तोट्यांपासून संरक्षण देणे
  - क) गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देणे
  - ड) कर्ज घेण्यास प्रोत्साहन देणे
- २) ——— विम्याचे प्राथमिक तत्व आहेत.
  - अ) नुकसान भरपाईचे तत्व
  - ब) मालकी हक्क बदल तत्व
  - क) निकटचे कारण तत्व
  - ड) भागीदारीचे तत्व
- ३) ——— विमा हा नुकसान भरपाईचा करार नाही.
  - अ) अग्नी
  - ब) जीवन
  - क) सागरी
  - ड) यापैकी नाही
- ४) एल. आय. सी. जीवन किरण पॉलिसीचे मुख्य वैशिष्ट्य ——— आहे.
  - अ) उच्च बचत घटक
  - ब) कमी जोखमीची गुंतवणूक
  - क) दीर्घकालीन संपत्ती निर्मिती
  - ड) विमा हप्ता परताव्यासह मुदत विमा
- ५) नुकसानभरपाईचे तत्व म्हणजे ———.
  - अ) विमाधारक दाव्यांवर नफा मिळवू शकतो
  - ब) विमाधारकाला फक्त प्रत्यक्ष झालेल्या नुकसानीची भरपाई मिळते
  - क) अनेक वेळा दावा केला जाऊ शकतो
  - ड) कव्हरेज अमर्यादित आहे

६) विमाधारकाच्या मृत्यूनंतर जीवन विमा दावा करण्यासाठी आवश्यक मुख्य दस्तऐवज म्हणजे ———.

- अ) वैद्यकीय अहवाल   ब) बँक स्टेटमेंट
क) मृत्यू प्रमाणपत्र   ड) रोजगार पडताळणी

७) एल. आय. सी. जीवन अमर हे ——— विम्याचे उदाहरण आहे.

- अ) हयातीत विमा   ब) आजीवन विमा
क) मुदत विमा   ड) पेन्शन योजना

८) ——— विमापत्र बचतीच्या उद्देशाने उपयुक्त नाही.

- अ) हयातीतील   ब) युनिट लिंकड
क) मुदत   ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

१) जीवन विम्याचा अर्थ सांगा.

२) मुदत विम्याचा अर्थ सांगा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

06

- १) विम्याचा इतिहास
२) सहकाराचे तत्व
३) एल. आय. सी. जीवन किरण योजना

प्र.३ मुदत विमा योजनेच्या दाव्याची रक्कम मिळवण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.

10

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

12

- १) जीवन विमा कराराची पात्रता आणि जीवन विमापत्र घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
२) विम्याचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advance Insurance Paper - I (BCOM0508)

Day & Date: Sunday, 25-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the correct alternative. 08

- 1) _____ is the primary purpose of insurance.
  - a) To generate profit
  - b) To provide protection against potential losses
  - c) To promote investments
  - d) To encourage borrowing
- 2) _____ is the primary principle of Insurance.
  - a) Principal of Indemnity
  - b) Principal of Subrogation
  - c) Principal of Causa Proxima
  - d) Principal of Contribution
- 3) _____ insurance is not a contract of indemnity.

a) Fire	b) Life
c) Marine	d) None of these
- 4) The main feature of LIC's Jeevan Kiran policy is _____.
  - a) High savings component
  - b) Low-risk investment
  - c) Long-term wealth creation
  - d) Term insurance with return of premiums
- 5) The principle of indemnity in insurance means _____.
  - a) Insurers can profit from claims
  - b) The insured is compensated only for the actual loss
  - c) Insurance can be claimed multiple times
  - d) Coverage is unlimited
- 6) _____ primary document required to settle a life insurance claim after the policyholder's death.

a) Medical report	b) Bank statement
c) Death certificate	d) Employment verification

- 7) LIC Jeevan Amar is an example of _____ policy.
a) Endowment policy   b) Whole life policy
c) Term insurance   d) Pension plan
- 8) _____ insurance policy is not useful for saving purposes.
a) Endowment   b) Unit linked
c) Term   d) None of these

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Meaning of Life Insurance.
- 2) Meaning of Term insurance.

Q.2 Write short note. (any two)

06

- 1) History of Insurance.
- 2) Principle of Cooperation.
- 3) LIC's Jeevan Kiran

Q.3 Explain the Steps of claim settlement process of a term plan.

10

Q.4 Answer any one of the following.

12

- 1) Explain the Eligibility of Life insurance Contract and Procedure of taking of Life Insurance Policy.

OR

- 2) Explain Nature and Scope of Insurance.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Statistics Paper - I (BCOM0511)

Day & Date: Sunday, 25-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice questions.**08**

1) Which of the following is not true?

- a) $P(A) = 0.6$ b) $P(A) = -0.6$
 c) $P(A) = 0.3$ d) $P(A) = 0.1$

2) If $V(X) = 10$ then $V(2X+3) = \underline{\hspace{2cm}}$.

- a) 10   b) 23
 c) 13   d) 40

3) If K be any constant then mean of K is $\underline{\hspace{2cm}}$.

- a) K b) 0
 c) K mean   d) None of these

4) The value of constant C , if the probability mass function of X is $\underline{\hspace{2cm}}$.

X	0	1	2	3
$P(X)$	$1.5C$	$3C$	$2C$	$0.5C$

- a) $1/6$ b) $1/7$
 c) $1/5$ d) None of these

5) Which of the following is a probability distribution?

- a) (0.04, 0.3, 0.4)   b) (0.05, 0.95)
 c) (0.6, 0.5)   d) (0.7, 0.3, 0.2)

6) The value of $5C_2$ is $\underline{\hspace{2cm}}$.

- a) 8   b) 3
 c) 25   d) 10

7) The distribution in which mean is always greater than variance is $\underline{\hspace{2cm}}$.

- a) Binomial Distribution   b) Poisson Distribution
 c) Normal Distribution   d) None of these

8) All Possible outcomes of random experiment is called $\underline{\hspace{2cm}}$.

- a) Sample Space   b) Event
 c) Outcome   d) All the above

B) Explain the following concepts.**04**

- 1) Define Poisson distribution. State its mean and variance.
- 2) Write down the sample space when a coin and a dice is thrown simultaneously.

Q.2 Answer the following. (Any Two)**06**

- 1) A random variable x has following p.m.f. then find its mean and variance.

X	1	2	3	4
P(x)	0.2	0.1	0.3	0.4

- 2) Define joint p. m. f. of (X, Y) . Also define the marginal p. m. f. of X and Y .
- 3) If an unbiased coin has tossed three times, then find probability that.
  - i) Getting Exactly three tails
  - ii) Getting At least two tails

Q.3 The joint Probability distribution of (X, Y) is given below.**10**

$X \backslash Y$	0	1	2	3
0	0	k	2k	K
1	k	2k	k	0

Find

- i) the value of K
- ii) marginal distribution of X and Y .

Q.4 Answer any one of the following.**12**

- a) A discrete r. v. X has following probability distributions

X	-2	-1	0	1	2	3
P(X)	c	0.1	2c	0.2	0.3	c

Find

- i) The value of c
- ii) The Mean of X
- iii) The Variance of X
- iv) Distribution function of X

- b) When two dice are thrown simultaneously then

- i) Write down the sample space.
- ii) Find Probability of getting sum on uppermost faces will be greater than 9.
- iii) Find Probability of getting sum on uppermost faces will be less than 9.
- iv) Find probability of getting same number on both faces.

Set

P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Banking (Paper-II)
Banks and Financial Institutions (BCOM0516)

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Imperial Bank of India was established in the year _____.
a) 1920   b) 1921
c) 1940   d) 1991
- 2) The Reserve Bank of India is established in _____.
a) 1970   b) 1935
c) 1934   d) 1940
- 3) Formulation and implementation of monetary policy.
a) Central Bank   b) State Bank
c) Cooperative Bank   d) Private Bank
- 4) Industrial Development Bank of India was established in the year _____.
a) 1964   b) 1955
c) 1950   d) 1920
- 5) Indian Money Market is divided into_____ Parts.
a) 2   b) 3
c) 4   d) 5
- 6) _____is the First Development Bank in India.
a) IFCI   b) IDBI
c) ICICI   d) SBI
- 7) Land Development of Bank provides_____ loans to agriculture.
a) Short term   b) Long term
c) Medium term   d) None of these
- 8) 'Note-Issue' is the monopoly of_____.
a) Reserve Bank of India   b) State Bank of India
c) Bank of India   d) Baroda Bank

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Types of Bank Accounts
  - 2) Importance of Development Banks.

- Q.2 Write short notes. (any Two) 06**
- a) Monetary policy of RBI.
  - b) Credit Creation of Banks.
  - c) What is mean Regional Rural Banks?

- Q.3 Long Answer. 10**
- Explain the role of RBI in the Economic development of India.

- Q.4 Attempt any One of the following questions. 12**
- a) Achievement's, Failure and Recommendations of Narasimhan Committee.

OR

- b) Explain the main role of State Bank of India in banking sector development.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Advanced Banking (Paper-II)
Banks and Financial Institutions (BCOM0516)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा. ०८**
- १) इम्पिरियल बँक ऑफ इंडिया कोणत्या वर्षी स्थापन झाली?
 अ) १९२० ब) १९२१
 क) १९४० ड) १९९१
- २) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया कोणत्या वर्षी स्थापना झाली?
 अ) १९७० ब) १९३५
 क) १९३४ ड) १९४०
- ३) चलनविषयक धोरणाची मांडणी व अंमलबजावणी कोण करते?
 अ) केंद्रीय बँक ब) राज्य बँक
 क) सहाकारी बँक ड) खासगी बँक
- ४) इंडस्ट्रियल डेव्हलपमेंट बँक ऑफ इंडिया कोणत्या वर्षी स्थापना झाली?
 अ) १९६४ ब) १९५५
 क) १९५० ड) १९२०
- ५) भारतीय पैसे बाजार किती भागांत विभागला आहे?
 अ) २ ब) ३
 क) ४ ड) ५
- ६) भारतातील पहिली विकास बँक कोणती आहे?
 अ) आयएफसीआय ब) आयडीबीआय
 क) आयसीआयसीआय ड) एसबीआय

- ७) जमीन विकास बँक शेतीसाठी कोणत्या प्रकारचे कर्ज देते?
- अ) अल्पकालीन   ब) दीर्घकालीन
क) मध्यमकालीन   ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही.
- ८) 'नोटा छपाई' चा एकाधिकार कोणाकडे आहे?
- अ) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया   ब) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
क) बँक ऑफ इंडिया   ड) बडोदा बँक

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- 1) बँक खात्यांचे प्रकार
- 2) विकास बँकांचे महत्त्व

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) रिझर्व बँक ऑफ इंडियाचे चलनविषयक धोरण
ब) बँकांचे कर्ज निर्मितीचे कार्य
क) प्रादेशिक ग्रामीण बँक म्हणजे काय?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

भारताच्या आर्थिक विकासामध्ये रिझर्व बँक ऑफ इंडियाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) नरसिंहन समितीचे यश, अपयश आणि शिफारस स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) भारतातील बँकिंग क्षेत्राच्या विकासामध्ये स्टेट बँक ऑफ इंडियाची मुख्य भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Accounting and Auditing (Paper – II)
Auditing (BCOM0512)

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Which of the following person is not appointed as auditor by the company Act 2013, u/s 141 (3)

a) Any registered company	b) Officer of the company
c) Director of the company	d) All of the above
- 2) Management Audit Report Submitted to _____.

a) Cost Audit Branch	b) Audit Committee
c) Central Government	d) Management
- 3) Auditing seeks _____.

a) Conclusive evidence	b) Corroborative evidence
c) Both (a) and (b) above	d) Persuasive evidence
- 4) Audit programme is prepared by _____.

a) The auditor	
b) The client	
c) The audit assistant	
d) The Auditor and his audit assistants	
- 5) Audit of Cash Book only is an example of _____.

a) Partial Audit	b) Continuous Audit
c) Annual Audit	d) Special Audit
- 6) Cash received from a certain debtor is neither recorded in the cash book nor to that debtors account but it is misappropriated by the cashier is known as _____.

a) Errors of commission	b) Compensating errors
c) Teaming and lading	d) Vouching
- 7) The term 'Audit' is derived from a Latin word Audire; which means to_.

a) Tear	b) Wear
c) Hear	d) Clear

- 8) Audit working papers is the property of_____.
a) Company	b) Auditor
c) Secretary	d) Shareholder

Q.2 Explain the following Concepts: 04

- a)** Audit Planning
b) Internal Check

Q.3 Write Short Note/Short Answer: (Any Two) 06

- Management Audit
- Audit under Computerised Environment
- Tax Audit

Q.4 What is Audit? Explain the types of Audit. **10**

Q.5 Attempt any One of the following questions. 12

- a) State the Qualification and Disqualifications of company auditor under the Companies Act 2013.**

OR

- b) State the points which are to be considered in the audit of Banks?**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Advanced Accounting and Auditing (Paper – II)
Auditing (BCOM0512)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) कंपनी कायदा २०२३ कलम १४१ (३) नुसार खालीलपैकी कोणत्या व्यक्तीस लेखापरीक्षक म्हणून निवड करता येत नाही.

अ) नोंदणीकृत प्रमंडळ	ब) कंपनीचा कर्मचारी
क) कंपनीचा संचालक	ड) वरीलपैकी सर्व
- २) व्यवस्थापन अंकेक्षण अहवाल ————— ला सादर केला जातो.

अ) खर्च अंकेक्षण शाखा	ब) अंकेक्षण समिती
क) केंद्र सरकार	ड) व्यवस्थापन
- ३) अंकेक्षण शोधतो ————.

अ) निर्णायक पुरावा	ब) समर्थन पुरावा
क) दोन्ही (अ) आणि (ब)	ड) खात्री पटवू शकणारा पुरावा
- ४) अंकेक्षण कार्यक्रम ————— तयार करतो.

अ) अंकेक्षक	ब) ग्राहक
क) अंकेक्षक सहाय्यक	ड) अंकेक्षक आणि अंकेक्षक सहाय्यक
- ५) रोकड वहीचे परीक्षण म्हणजे ——— होय.

अ) अंशिक अंकेक्षण	ब) सतत अंकेक्षण
क) वार्षिक अंकेक्षण	ड) विशेष अंकेक्षण
- ६) रोखपाल एखादया ऋणको कडून मिळालेली रोख रक्कम रोकड किर्दीत अथवा त्या ऋणकोच्या खात्यामध्ये न नोंदविता तिथे अपहरण करतो त्यास ————— म्हणतात.

अ) नजर चुका	ब) भरपाईच्या चुका
क) टिमिंग अँड लेडींग	ड) प्रमाणन

- ७) ऑडिट या शब्दाची उत्पत्ती लॅटिन भाषेतील ऑडायर या शब्दापासून झाली.
ऑडायर म्हणजे -----
अ) अश्रू
ब) परिधान करणे
क) ऐकणे
ड) स्पष्ट
- ८) अंकेक्षण कागदपत्रे ही ----- ची मालमत्ता असते.
अ) कंपनी
ब) अंकेक्षक
क) सचिव
ड) भागधारक

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

04

- अ) अंकक्षण नियोजन
ब) अंतर्गत तपासणी

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

03

- अ) व्यवस्थापन अंकेक्षण
ब) संगणकीय वातावरणात लेखापरीक्षण
क) कर अंकेक्षण

प्र.४ अंकेक्षण म्हणजे काय? अंकेक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

१०

प्र.५ अ) कंपनी कायदा २०१३ नुसार कंपनी अंकेक्षकाची पात्रता व अपात्रता स्पष्ट करा.

१२

किंवा

- ब) बँकेचे लेखापरीक्षण करताना विचारात घ्यावे लागणारे मुद्दे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Cost Accounting Paper-II (BCOM0513)

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the correct alternative. 08

- 1) Contract costing is a variant of _____ costing.

a) Contract	b) Uniform
c) Process	d) Job
- 2) Process costing is one aspect of _____ costing.

a) Contract	b) Uniform
c) Operation	d) None of these
- 3) Uniform costing enables different firms to _____ the cost.

a) Compare	b) Complete
c) Combine	d) None of these
- 4) Escalation clause includes in _____.

a) Job Costing	b) Contract Costing
c) Process costing	d) Operating costing
- 5) Normal output is equal to _____.

a) Input-Abnormal loss	b) Input-Abnormal gains
c) Input - Normal loss	d) All of the above
- 6) Process cost is based on the _____.

a) Average cost	b) Marginal Cost
c) Standard Cost	d) Differential cost
- 7) When 1000 units are 60% complete in process, it is equivalent to _____ completed units.

a) 600	b) 900
c) 300	d) 60
- 8) Cost of service under operation cost is ascertained by preparing _____.

a) Cost sheet	b) Production A/c
c) Job Cost sheet	d) Process Account

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Operating Costing.
- 2) Abnormal Loss

Q.2 Write Short Notes / Solve Problem. (Any Two)**06**

- a) Normal Loss
- b) Areas of Uniform Costing
- c) Batch Costing

Q.3 Mohan took a contract is completed was commenced in 1st January 2020 and was completed on 30th June 2020. The following expenses were incurred on the contract. **10**

Particulars	Rs.
Material directly purchased	50,000
Material issued from stores	25,000
Wages	98,000
Factory overheads	7,000
Office overheads	10,500

The contract price was Rs.2,00,000 after the work was completed material in hand was Rs.3,000. Prepare the Contract Account.

Q.4 Attempt any one of the following.**12**

A) The following direct costs were incurred on Job No. 415 of standard Radio company.

Materials	Wages	:	Rs. 8,050
Department A	:	60 Hours @ Rs.20 per hour	
Department B	:	30 Hours @ Rs.30 per hour	
Department C	:	20 Hours @ Rs.20 per hour	

Overheads:

Variable overheads

Department A	:	Rs.20,000 for 2,000 labour hours
Department B	:	Rs.5,000 for 200 labour hours
Department C	:	Rs.15,000 for 300 labour hours
Fixed Overheads	:	Rs.50,000 for 2,000 Normal working hours

You are required to calculate the cost of Job No. 415 and Calculate the price to give profit of 25% on selling price.

OR

B) What is Contract costing? Explain features of Contract costing.

Set

P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Industrial Management (Paper – II) (BCOM0514)

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Conferences, seminar and group discussions are the method of ____.
a) Selection   b) Training
c) Promotion   d) Recruitment
- 2) Human resource development consists of _____.
a) Promotion   b) Planning
c) Development of skills   d) none of these
- 3) Human Resource Management is the process of _____.
a) Recruitment and selection   b) Analysing the skills
c) Workforce utilization   d) None of the Above
- 4) Training is the_____ process.
a) Short term   b) Medium
c) Long term   d) None of these
- 5) A process of choosing suitable applicants from the shortlisted candidates is known as _____.
a) Recruitment   b) Selection
c) Promotion   d) Procedure
- 6) Emotional intelligence is the _____.
a) Ability   b) Process
c) Technique   d) All of these
- 7) _____ refers to help employees develop their abilities, skills, and knowledge.
a) Human resource management
b) Human resource development
c) Human resource planning
d) All of these
- 8) Recent trends in Human resource management includes _____.
a) Hybrid work   b) Employee experience
c) Performance management   d) All of these

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Emotional intelligence
  - 2) Human Resource Planning

- Q.2 Write short notes. (Any Two) 06**
- a) Scope of Human resource management
  - b) Need of Human resource planning
  - c) Ethics in Human resource management

- Q.3 Long Answer 10**
- Explain the functions of Human resource management.

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the methods of training in Human resource management.
- OR**
- b) Explain the methods of performance appraisal in Human resource management.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Industrial Management (Paper – II) (BCOM0514)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

04

१) परिषद, परिसंवाद आणि गट चर्चा ही ——— ची पद्धत आहे.

अ) निवड

ब) प्रशिक्षण

क) पदोन्नती

ड) भरती

२) मानव संसाधन विकासामध्ये ----- यांचा समावेश होतो.

अ) पदोन्नती

ब) नियोजन

क) कौशल्यांचा विकास

ड) यापैकी काहीही नाही.

३) मानव संसाधन व्यवस्थापन ----- ची प्रक्रिया आहे.

अ) भरती आणि निवड

ब) कौशल्यांचे विश्लेषण करणे

क) कामगारांचा वापर

ड) वरीलपैकी नाही

४) प्रशिक्षण ही प्रक्रिया ----- आहे.

अ) अल्पकालीन

ब) मध्यम

क) दीर्घकालीन

ड) यापैकी काहीही नाही

५) निवडलेल्या उमेदवारांमधून योग्य अर्जदारांची निवड करण्याची प्रक्रिया ----- म्हणून ओळखली जाते.

અ) ભર્તી

ब) निवड

क) प्रमोशन

ड) प्रक्रिया

६) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे ----- होय.

अ) क्षमता

ब) प्रक्रिया

क) तंत्र

੯) ਹੇ ਸਰਵ

७) ——— म्हणजे कर्मचाऱ्यांना त्यांची क्षमता, कौशल्ये आणि ज्ञान विकसित करण्यात मदत करणे.

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन   ब) मानव संसाधन विकास
क) मानव संसाधन नियोजन   ड) हे सर्व

८) मानव संसाधन व्यवस्थापनातील अलीकडील कल यामध्ये ————— समाविष्ट आहे.

- अ) संकरित काम   ब) कर्मचारी अनुभव
क) कार्यप्रदर्शन व्यवस्थापन   ड) हे सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) भावनिक बुद्धिमत्ता
२) मानव संसाधन नियोजन

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची व्याप्ती
ब) मानव संसाधन नियोजनाची गरज
क) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची नैतिकता

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१0

मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनातील प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मानव संसाधन व्यवस्थापनातील कामगिरी मूल्यांकनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advance Insurance (Paper – II) (BCOM0515)

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is first step in taking fire insurance policy.
  - a) Selection of the insurance company
  - b) Survey of the property
  - c) Determining the risk
  - d) None of these
- 2) The Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana (PMFBY) launched on _____.
  - a) 2015
  - b) 2016
  - c) 2017
  - d) 2018
- 3) _____ insurance is compulsory in motor insurance.
  - a) Motor vehicle insurance
  - b) Third party insurance
  - c) Personal Insurance
  - d) None of these
- 4) In fire insurance, premium is fixed on the basis of _____.
  - a) Location of property
  - b) Owner of property
  - c) Nature of property and risk
  - d) None of these
- 5) _____ motor insurance policy covers all types of risks.
  - a) Comprehensive insurance policy
  - b) Motor accident policy
  - c) Third party insurance policy
  - d) None of these
- 6) Solatium fund is created by central government for indemnity under _____ insurance.
  - a) group insurance
  - b) motor insurance
  - c) crop insurance
  - d) fire insurance
- 7) _____ risk is covered under crop insurance.
  - a) Drought
  - b) Flood
  - c) Heavy rain
  - d) All of these
- 8) _____ is the oldest type of fire insurance policy.
  - a) Valued policy
  - b) Comprehensive policy
  - c) Ordinary policy
  - d) Specific policy

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Features of Fire Insurance.
  - 2) Concept of Crop Insurance.

- Q.2 Write short notes. (Any Two) 06**
- a) Significance of Fire Insurance
  - b) Importance of Motor Insurance.
  - c) Objectives of Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana (PMFBY).

- Q.3 Long Answer 10**
- Explain the Settlement of Motor Insurance claim.

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- A)** Explain the Types of Fire Insurance policies.
- OR**
- B)** Explain the Objectives, Features and Coverage of PMFBY Scheme.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Advance Insurance (Paper – II) (BCOM0515)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) ——— हा अग्नी विमा घेण्याच्या कार्यपद्धतीतील प्रथम टप्पा आहे.
 अ) विमा कंपनीची निवड   ब) मालमत्तेचे सर्वेक्षण
 क) जोखीम निश्चित करणे   ड) यापैकी नाही
- २) प्रधानमंत्री फसल विमा योजना (PMFBY) ——— रोजी सुरु झाली.
 अ) २०१५   ब) २०१६
 क) २०१७   ड) २०१८
- ३) मोटार विम्यामध्ये ——— विमा अनिवार्य आहे.
 अ) मोटार वाहन विमा   ब) तृतीय पक्ष विमा
 क) वैयक्तिक विमा   ड) यापैकी नाही.
- ४) अग्नी विम्यामध्ये ——— घटकांच्या आधारे विमाहप्ता निश्चित करते.
 अ) मालमत्तेचे ठिकाण   ब) मालमत्तेचा मालक
 क) मालमत्ता आणि धोक्याचे स्वरूप   ड) यापैकी नाही
- ५) ——— विमा प्रकारांमध्ये मोटार वाहन विम्यांतर्गत सर्व प्रकारच्या धोक्यापासून संरक्षण मिळते.
 अ) सर्वसमावेशक विमा   ब) मोटार अपघात विमा
 क) तृतीय पक्ष विमा   ड) व्यापारी वाहन विमा
- ६) केंद्र सरकारने 'सोलेशियम निधी' ——— विम्यांतर्गत भरपाईसाठी निर्माण केला.
 अ) समूह विमा   ब) मोटार विमा
 क) पिक विमा   ड) अग्नि विमा

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Statistics Paper - II (BCOM0518)

Day & Date: Wednesday, 14-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple Choice Questions.

08

- 1) The objective function of L. P. P. model $3x_1 + 2x_2$, if $x_1 = 20$ and $x_2 = 30$, what is the value of the objective function?
  - a) 0
  - b) 50
  - c) 60
  - d) 120
- 2) The time required to transport jobs from one machine to another is _____.
  - a) Any unit time
  - b) negligible time
  - c) Can't Find
  - d) None of these
- 3) The coefficient of slack variable in the objective function is _____.
  - a) -M
  - b) +M
  - c) 0
  - d) None of these
- 4) The method used to solve an A. P. is called _____ method.
  - a) Modi
  - b) Reduced matrix
  - c) Hungarian
  - d) None of these
- 5) In the simplex method the variable enters in the basis if _____.
  - a) $Z_j - C_j \geq 0$
  - b) $Z_j - C_j < 0$
  - c) $Z_j - C_j = 0$
  - d) $Z_j - C_j \leq 0$
- 6) The L. P. P. involving _____ variables can be solved using Graphical method.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) more than 2
  - d) None of these
- 7) Processing n jobs through three machines A , B and C in the order ABC is possible only when _____.
  - a) $\text{Min} \{A_i\} \geq \text{Max} \{B_i\}$
  - b) $\text{Min} \{C_i\} \geq \text{Max} \{B_i\}$
  - c) $\text{Max} \{A_i\} \leq \text{Min} \{B_i\}$
  - d) both a and b
- 8) If number of sources is not equal to number of destinations, in Assignment problem, then it is called _____.
  - a) Unbalanced
  - b) Unsymmetric
  - c) Symmetric
  - d) balanced

B) Explain the following concepts.

04

- 1) State the Standard form of L. P. P.
- 2) Define Slack and Surplus variable.

Q.2 Answer the following. (Any Two)

06

- a) Explain Sequencing Problem in brief
- b) Convert following L. P. P. into Canonical form

$$\text{Max } Z = 20x_1 + 40x_2$$

Subjects to constraints

$$36x_1 + 6x_2 \geq 108$$

$$3x_1 + 12x_2 \geq 36$$

$$20x_1 + 10x_2 \leq 100$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Unbalanced Transportation Problem.

Q.3 Solve the following L. P. P. by graphical method.

10

$$\text{Minimize } Z = 20x_1 + 40x_2$$

Subjects to constraints

$$36x_1 + 6x_2 \geq 108$$

$$3x_1 + 12x_2 \geq 36$$

$$20x_1 + 10x_2 \leq 100$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

Q.4 Answer any one of the following.

12

- a) There are 7 jobs each of which has to go through the machines A and B in the order AB. Processing time in hours are given below:

Job	1	2	3	4	5	6	7
Machine A	3	12	15	6	10	11	9
Machine B	8	10	10	6	12	1	3

Determine a sequence of these jobs that will minimize the total elapsed time T.

- b) Find I. B. F. S. by VAM method and obtain optimum solution by MODI method.

	I	II	III	IV	a_i
A	15	10	17	18	2
B	16	13	12	13	6
C	12	17	20	11	7
b_j	3	3	4	5	15

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र — V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल — २०२५
Co-operative Development (BCOM0504)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) ——— च्या मते, "सहकारी संघटनेचे जीवन आणि कार्यपद्धती ठरविणाऱ्या नियमांचा संच म्हणजे सहकारी तत्त्वे होत."
अ) जॉर्ज डेव्होडोविक   ब) प्रा. पॉल लॅम्बर्ट
क) आय.एन.मिर्धा   ड) एल. एस. निल्सन
- २) "लूर ब्रॅड" हा शब्द ——— देशांशी संबंधित आहे.
अ) भारत   ब) डेन्मार्क
क) इंग्लंड   ड) जर्मनी
- ३) जर्मनी मध्ये "पूअर पिपल्स कमिटी" ची स्थापना ——— यांनी केली.
अ) एल. एस. निल्सन   ब) शूल्झे
क) रफायझन   ड) रॉबर्ट ओवेन
- ४) ——— यांना सहकाराचा जनक असे म्हणतात.
अ) रॉबर्ट ओवेन   ब) एच. कॅल्हर्ट
क) बॉनर   ड) डेव्हिडोविक
- ५) नाफेडची स्थापना ——— मध्ये झाली.
अ) १९५०   ब) १९५८
क) १९६५   ड) १९७०
- ६) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाचे अध्यक्ष ——— हे आहेत.
अ) केंद्रीय संरक्षण मंत्री   ब) पंतप्रधान
क) केंद्रीय कृषिमंत्री   ड) अर्थमंत्री
- ७) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा ——— साली पास करण्यात आला.
अ) १९४७   ब) १९५२
क) १९५५   ड) १९६०

- ८) ——— हा देश जागतिक सहकारी चळवळीचे उगम स्थान म्हणून ओळखला जातो.
अ) डेन्मार्क	ब) जर्मनी
क) भारत	ड) इंग्लंड

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) नाफेड
- २) नाममात्र सभासद

प्र.२ टिपा लिहा/थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन)

0६

- १) सहकारी शिक्षणाचे उद्देश
- २) किबुत्झ
- ३) डेन्मार्कमधिल दुग्ध सहकारी संस्थांची रचना.

प्र.३ सहकार म्हणजे काय? सहकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासातील नाबार्डची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) सहकाराची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set

P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Co-operative Development (BCOM0504)

Day & Date: Friday, 16-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) According to, _____ “A set of rules which govern the life and activity of Co-Operative organisations”
  - a) George Davidovic
  - b) Prof. Paul Lambert
  - c) I.N. Mirdha
  - d) L.S. Nilson
- 2) “LUR BRAND” this word is associated with the _____ Country.
  - a) India
  - b) Denmark
  - c) England
  - d) Germany
- 3) _____ was founded “Poor People Committee” in Germany.
  - a) L.S. Nilson
  - b) Schultze
  - c) Rafaizen
  - d) Robert Owen
- 4) _____ is known as father of Co-Operation.
  - a) Robert Owen
  - b) H. Calvert
  - c) Bonner
  - d) Davidovic
- 5) NAFED was set up in _____.
  - a) 1950
  - b) 1958
  - c) 1965
  - d) 1970
- 6) _____ is the President of National Co-Operative Development Corporation.
  - a) Union Minister of Defense
  - b) Prime Minister
  - c) Union Minister of agriculture
  - d) Finance Minister
- 7) The Maharashtra Co-Operative Societies Act was passed in _____.
  - a) 1947
  - b) 1952
  - c) 1955
  - d) 1960
- 8) _____ is known as the birth place of the global Co-Operative movement.
  - a) Denmark
  - b) Germany
  - c) India
  - d) England

- B) Explain the following concept. 04**
- i) NAFED
  - ii) Nominal Members

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Aims of Co-operative Education.
  - b) Kibbutzim
  - c) Structure of Dairy Co-operative in Denmark.

- Q.3 What is Co-operation? Explain the Features of Co-operation. 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the role of NABARD in the Development of Co-operative Movement in India.

OR

- b) Explain the role of Co-operation in Economic Development.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Modern Management Practices-I (BCOM0501)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) तणाव कमी करण्यासाठी कोणत्या गोष्टी मदत करतात?

अ) संगीत ऐकणे	ब) चालणे
क) हसणे	ड) हे सर्व

२) व्यूहरचना व्यवस्थापन ही संस्थेची व्यूहरचना अंमलात आणण्याची ——— आहे.

अ) प्रक्रिया	ब) पद्धत
क) घटना	ड) गोष्ट

३) मानव संसाधन व्यवस्थापन ही ——— आहे.

अ) कला	ब) विज्ञान
क) प्रक्रिया	ड) जादूची काठी

४) मानवी भांडवलाचे महत्त्वाचे घटक ——— आहे.

अ) ज्ञान	ब) चारित्र्य
क) सर्जनशीलता	ड) वरील सर्व

५) मानव संसाधन लेखांकनाचे मॉडेल ——— मध्ये विकसित केले गेले.

अ) १९७०	ब) १९७६
क) १९७१	ड) १९६७

६) ——— कमी करण्याचे मार्ग शोधणे ही व्यवस्थापनाची महत्त्वपूर्ण जबाबदारी आहे.

अ) ताण	ब) असंतोष
क) अनिश्चितता	ड) नुकसान

७) खालीलपैकी कोणते कार्य व्यूहरचनात्मक क्रिया मानले जाते?

अ) उत्पादन	ब) भरती
क) नियोजन	ड) वरील सर्व

ॢ) ——— ही संस्थेतील माहिती ओळखणे, व्यवस्थापित करणे, संग्रहित करणे आणि प्रसारित करणे ही प्रक्रिया आहे.

- अ) आर्थिक व्यवस्थापन   ब) उत्पादन व्यवस्थापन
क) विपणन व्यवस्थापन   ड) ज्ञान व्यवस्थापन

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) बीपीओ
२) ज्ञान व्यवस्थापन

प्र.२ लहान टिप/लहान उत्तर/छोटी समस्या (कोणत्याही दोन)

0६

- १) SWOT विश्लेषण
२) मानव संसाधन लेखा
३) व्यूहरचना मूल्यांकन आणि नियंत्रण

प्र.३ तणावाची कारणे स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) व्यूहरचना व्यवस्थापन प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Modern Management Practices-I (BCOM0501)

Day & Date: Monday, 19-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Which things help to reduce stress?
  - a) Listening music
  - b) Walking
  - c) laughing
  - d) All of these
- 2) Strategic management is the _____ implementing an organization's strategy.
  - a) Process
  - b) Method
  - c) Event
  - d) Thing
- 3) Human resource management is the _____.
  - a) Art
  - b) Science
  - c) Process
  - d) Magic stick
- 4) Important elements of human capital is _____.
  - a) Knowledge
  - b) Character
  - c) Creativity
  - d) All of these
- 5) Model of human resource accounting was developed in the year _____.
  - a) 1970
  - b) 1976
  - c) 1971
  - d) 1967
- 6) Finding ways to reduce _____ is a crucial responsibility of management.
  - a) Stress
  - b) Dissatisfaction
  - c) Uncertainty
  - d) Loss
- 7) Which of the following is considered as strategic activity?
  - a) Production
  - b) Recruitment
  - c) Planning
  - d) All of the above
- 8) _____ is the process of identifying, organizing, storing and disseminating information within an organization.
  - a) Financial Management
  - b) Production Management
  - c) Marketing Management
  - d) Knowledge management

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) BPO
  - 2) Knowledge Management

- Q.2 Write Short Notes/Short Answer/Short Problem. (Any Two) 06**
- a) SWOT Analysis
  - b) Human Resource Accounting
  - c) Strategic Evaluation and Control

- Q.3 Explain the causes of stress. 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the functions of Human resource management.
- OR**
- b) Explain the strategic management process.

८) मानवी वर्तनाच्या नियमनाचा संच म्हणजे ——— होय.

अ) करार

ब) ठराव

क) कायदा

ड) वचन

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

१) व्यावसायिक कायदा

२) प्रतिफल

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

06

१) मर्यादित दायित्वाची भागीदारी

२) आदत विक्रेता म्हणजे काय? त्याचे अधिकार स्पष्ट करा.

३) माहिती मिळविण्याची प्रक्रिया

प्र.३ माहिती आयोगाची कार्ये आणि अधिकार स्पष्ट करा.

10

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणत्याही एका)

12

अ) माल विक्रीच्या करारासाठी आवश्यक घटक

किंवा

ब) करारासाठी व्यक्तींची पात्रता स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Business Regulatory Framework (BCOM0503)

Day & Date: Wednesday, 21-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is collateral for the main purpose of contract of sale of goods.
  - a) Condition
  - b) Warranty
  - c) Guarantee
  - d) None of these
- 2) Unpaid seller has right against _____.
  - a) Goods
  - b) Buyer
  - c) Goods and Buyer
  - d) He has no rights
- 3) For appeal under right to information Act fee of Rs. _____ is to be paid
  - a) 10
  - b) 20
  - c) 50
  - d) 100
- 4) Information Commissioners of State Information Commission are appointed _____.
  - a) Prime Minister
  - b) Chief Minister
  - c) President
  - d) Governor
- 5) Breach of contract at the time of performance is called _____ breach.
  - a) Actual
  - b) Anticipatory
  - c) Primary
  - d) Secondary
- 6) Set of promises forming consideration for each other forms _____.
  - a) Contract
  - b) Agreement
  - c) Performance of contract
  - d) Enforcement of contract
- 7) Industrial Relation Code was passed in year _____.
  - a) 1947
  - b) 2005
  - c) 2019
  - d) 2020
- 8) Set of rules governing human behavior is _____.
  - a) Contract
  - b) Agreement
  - c) Law
  - d) Promise

B) Explain the following concept.

04

- 1) Business Law
- 2) Consideration

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Limited liability Partnership.
  - b) Who is unpaid Seller? Explain his rights.
  - c) Procedure of getting information.
- Q.3 Explain function and powers of information Commission.** **10**
- Q.4 Answer the following questions. (Any One)** **12**
- a) Essentials for contract of sale of goods.
- OR**
- b) Explain capacity of parties for contract.

- ८) दारिद्र्याची संकल्पना ——— संबंधित आहे.
 अ) राहणीमानाचा दर्जा   ब) मूलभूत गरजा
 क) उच्च राहणीमान   ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) आर्थिक विकास
 २) बेकारी

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- १) आर्थिक विकासाचे मापन
 २) मानवी संसाधन विकासाचे मार्ग
 ३) मानवी विकासाचे मूलभूत घटक

प्र.३ चलनवाढ म्हणजे काय? चलनवाढीच्या नियंत्रणाचे उपाय लिहा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) डब्ल्यू. डब्ल्यू. रोस्टो यांचा आर्थिक वाढीचे टप्पे हा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) मानवी संसाधन म्हणजे काय? आर्थिक विकासातील मानवी संशोधनाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Economics Paper - III (BCOM0502)

Day & Date: Friday, 23-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The process of growth in a developed country is called economic _____.
a) Growth   b) Development
c) Inequality   d) Change
- 2) Who wrote the book 'Wealth of Nation'?
a) Keynes   b) Ricardo
c) Adam Smith   d) Arthur Lewis
- 3) The sector in which renewable capital resources are used is called _____ Sector.
a) Subsistence   b) Capital
c) Industrial   d) Service
- 4) Investment in _____ is important for human resource development.
a) Housing   b) Health
c) Education   d) All of these
- 5) The first multidimensional Poverty Index was introduced in the year _____.
a) 1991   b) 2001
c) 2010   d) 2015
- 6) In underdeveloped countries, disguised unemployment is mainly found in the _____ sector.
a) Industry   b) Agriculture
c) Service   d) All of these
- 7) _____ is a state in which the value of money is falling and price are rising.
a) Inflation   b) Deflation
c) Value theory   d) Parallel Economy
- 8) The concept of poverty deals with _____.
a) Standard of living   b) Basic wants
c) High standard of living   d) All of these

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Economic development.
  - 2) Unemployment.

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Measurement of economic development.
  - b) Sources of human resource development.
  - c) Basic Component of human Development.

- Q.3 What is inflation? Write the measures to control it. 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the theory of W. W. Rostow's stage of economic growth.
- OR**
- b) What is human resource? Explain the role of human resource in economic development.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Business Regulatory Framework (19405502)

वार, दिनांक : रविवार, २५-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा आणि खालील वाक्ये पुन्हा लिहा.

०८

१) मानवी वर्तन नियंत्रित करणाऱ्या नियमांचा संच ——— आहे.

अ) करार	ब) करार
क) कायदा	ड) वचन

२) राज्य माहिती आयोगाचे माहिती आयुक्त आहेत ——— द्वारे नियुक्त.

अ) पंतप्रधान	ब) मुख्यमंत्री
क) राष्ट्रपती	ड) राज्यपाल

३) भारतीय करार कायदा ———.

अ) १८७२	ब) १८७३
क) १८७४	ड) १८७५

४) औद्योगिक संबंध संहिता ——— या वर्षी पास झाली.

अ) १९४७	ब) २००५
क) २०१९	ड) २०२०

५) विक्रीच्या करारामध्ये ——— वस्तू असणे आवश्यक आहे.

अ) स्थावर	ब) जंगम
क) जंगम आणि स्थावर	ड) वरील सर्व

६) माहितीचा अधिकार कायदा ———.

अ) २००१	ब) २००२
क) २००५	ड) २००६

७) माहिती अधिकार कायद्यांतर्गत अपिलासाठी रु. ——— भरावे लागणार आहे.

अ) १०	ब) २०
क) ५०	ड) १००

८) मर्यादित दायित्व भागीदारी कायदा ———.

अ) २०१०

ब) २००८

क) २००५

ड) २००१

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) व्यवसाय कायदा

२) औद्योगिक विवाद

प्र.२ लहान टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

०६

१) मर्यादित दायित्व भागीदारी

२) वस्तूंच्या विक्रीच्या करारासाठी आवश्यक गोष्टी

३) माहिती मिळविण्याची प्रक्रिया

प्र.३ वैध कराराचे घटक स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

१२

१) अदत्त विक्रेता कोण आहे? त्याचे अधिकार समजावून सांगा.

किंवा

२) राष्ट्रीय माहिती आयोगाची कार्ये आणि अधिकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Business Regulatory Framework (19405502)

Day & Date: Sunday, 25-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct option and rewrite the following sentences. 08

- 1) Set of rules governing human behaviour is _____.
a) Contract   b) Agreement
c) Law   d) Promise
- 2) Information Commissioners of State Information Commission are appointed by _____.
a) Prime Minister   b) Chief Minister
c) President   d) Governor
- 3) The Indian Contract Act _____.
a) 1872   b) 1873
c) 1874   d) 1875
- 4) Industrial Relations Code was passed in year _____.
a) 1947   b) 2005
c) 2019   d) 2020
- 5) In a contract of sale there must be _____ goods
a) Immovable   b) Movable
c) Movable and immovable   d) All of the above
- 6) The right to Information Act _____.
a) 2001   b) 2002
c) 2005   d) 2006
- 7) For appeal under right to Information Act fee of Rs. _____ is to be paid.
a) 10   b) 20
c) 50   d) 100
- 8) limited liability partnership act _____.
a) 2010   b) 2008
c) 2005   d) 2001

B) Explain the following concepts. 04

- i) Business Law
- ii) Industrial Dispute

Q.2 Write short notes. (Any Two) 06

- i) Limited Liability Partnership
- ii) Essentials for contract of sale of goods
- iii) Procedure of getting information

Q.3 Explain the elements of valid contract. 10

Q.4 Attempt the following questions. (Any One) 12

- 1) Who is unpaid Seller? Explain his rights.

OR

- 2) Explain functions and powers of Central Information Commission.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Business Economics (Paper – III) (19405503)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) ——— हे दारिद्र्याचे प्रकार आहे/आहेत.
 अ) निरपेक्ष दारिद्र्य   ब) सापेक्ष दारिद्र्य
 क) ग्रामीण दारिद्र्य   ड) वरील सर्व
- २) सर्वप्रथम ——— यांच्या नेतृत्वाखाली मानवी विकास अहवाल मांडण्यात आला.
 अ) मनमोहन सिंग   ब) दादाभाई नवरोजी
 क) मेहबूब उल हक   ड) यापैकी नाही
- ३) आर्थिक वृद्धी ही संकल्पना ——— देशांशी संबंधित आहे.
 अ) विकसित   ब) विकसनशील
 क) वरील अ व ब दोन्हीही   ड) यापैकी नाही
- ४) भारतीय कृषी क्षेत्रात ——— आढळते.
 अ) खुली बेकारी   ब) ऐच्छिक बेकारी
 क) छुपी बेकारी   ड) यापैकी नाही.
- ५) रोस्टोच्या विकासाच्या सिद्धांतामध्ये ——— हा तिसरा विकासाचा टप्पा आहे.
 अ) परंपरागत समाज   ब) उड्डाणावस्था
 क) उड्डाण पूर्व अवस्था   ड) यापैकी नाही.
- ६) समांतर अर्थव्यवस्थेला ——— असेही म्हणतात.
 अ) कृष्ण अर्थव्यवस्था   ब) विकसित अर्थव्यवस्था
 क) धवल/शुभ्र अर्थव्यवस्था   ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- ७) भारतातील आर्थिक विषमतेचे ——— हे कारण/कारणे आहेत.
 अ) दारिद्र्य   ब) बेकारी
 क) भाववाद   ड) वरील सर्व

८) "Poverty and Unbritish Rule in India" हा ग्रंथ ——— यांनी लिहिला.

अ) माल्थस	ब) दादाभाई नवरोजी
क) अमर्त्य सेन	ड) रिकार्डो

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) आर्थिक विकास
- २) समांतर अर्थव्यवस्था

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

0६

- अ) वास्तव राष्ट्रीय उत्पन्न
- ब) बेकारी
- क) आर्थिक विषमता

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न

१0

दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

अ) रोस्टोचा आर्थिक वृद्धीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

ब) आर्थिक विकासातील मानवी संसाधनाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Business Economics (Paper – III) (19405503)

Day & Date: Wednesday, 14-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is/are types of poverty.

a) Absolute poverty	b) Relative poverty
c) Rural poverty	d) All of the above
- 2) _____ was pioneer in making first Human Development Report.

a) Manmohan Singh	b) Dadabhai Naoroji
c) Mehboob ul Haq	d) None of these
- 3) Economic growth concept is related with _____ countries.

a) Developed	b) Developing
c) Both a and b	d) None of these
- 4) _____ is found in Indian agriculture sector.

a) open unemployment	b) voluntary unemployment
c) disguised unemployment	d) None of these
- 5) In development theory of Rostow, the third development stage is _____.

a) traditional society	b) take-off stage
c) Pre take-off stage	d) None of these
- 6) Parallel economy is also called as _____.

a) Black economy	b) Developed economy
c) White economy	d) None of these
- 7) In India causes of Economic inequalities is / are _____.

a) poverty	b) unemployment
c) inflation	d) all of the above
- 8) The book "Poverty and Unbritish Rule in India" written by _____.

a) Malthus	b) Dadabhai Naoroji
c) Amartya Sen	d) Ricardo

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Economic Development
- 2) Parallel Economy

- Q.2 Write short note/short answer (Any Two) 06**
- a)** Real National income
  - b)** Unemployment
  - c)** Economic Inequality
- Q.3 Long Answer 10**
- Explain the causes of poverty.
- Q.4 Attempt the following questions (Any One) 12**
- a)** Explain the Rostow's theory of economic growth.
- OR**
- b)** Explain the role of Human resources in Economic development.

Set

P

बी.कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Co-operative Development (19405504)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

१) सहकार हे आर्थिक दृष्ट्या --- संघटन आहे.

ब) राजकीय

ड) यापैकी नाही

२) — हे सहकाराचे तत्व आहे.

ब) लोकशाही नियंत्रण

ड) वरील सर्व

३) — हे सहकारी चळवळीचे जन्मस्थान होय.

ब) रशिया

ड) यापैकी नाही

४) रफायझन हे — देशाशी संबंधित आहे.

ब) इंग्लंड

ड) डेन्मार्क

५) डेन्मार्कमधील — सहकारी संस्था फार प्रसिद्ध आहे.

ब) ग्राहक

ड) यापैकी नाही

६) नाबार्ड ची स्थापना सन ---- मध्ये झाली.

ब) १९८२

੬) ੧੯੮੫

७) राष्ट्रीय सहकारी संघाची स्थापना ---- साली झाली.

ब) १९५१

ड) यापैकी नाही

८) सहकारी शिक्षणामुळे मिळणाऱ्या फायद्यात ——— समावेश होतो.

- अ) सभासदांमध्ये जबाबदारीची जाणीव
- ब) सहकारी संस्थेची मजबूत रचना
- क) कार्यक्षम कारभार
- ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) नाबार्ड चे पूर्ण रूप लिहा.
- २) सहकार

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- १) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ
- २) सहकाराची वैशिष्ट्ये
- ३) इंग्लंडमधील ग्राहक सहकारी चळवळ

प्र.३ आर्थिक विकासात सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) सहकारी शिक्षण आणि प्रशिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) नाबार्डची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Co-operative Development (19405504)

Day & Date: Friday, 16-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) A Co-operation is an organization of economically _____ section.
  - a) Weaker
  - b) Political
  - c) Merchant
  - d) None of these
- 2) _____ is the principle of Co-operation.
  - a) Open membership
  - b) Democratic control
  - c) Cash transactions
  - d) All of these
- 3) _____ This is the origin of the Co-operative movement.
  - a) England
  - b) Russia
  - c) Japan
  - d) None of these
- 4) Rafizan belongs to the country of _____.
  - a) France
  - b) England
  - c) Germany
  - d) Denmark
- 5) _____ Co-operatives in Denmark are famous.
  - a) Dairy
  - b) Consumer
  - c) Merchant
  - d) None of these
- 6) NABARD was established in _____.
  - a) 1970
  - b) 1982
  - c) 1975
  - d) 1985
- 7) The National Co-operative Union was established in _____.
  - a) 1941
  - b) 1951
  - c) 1961
  - d) None of these
- 8) Benefits of Co-operative education include _____.
  - a) A sense of responsibility among the members.
  - b) A strong structure of Co-operative organization
  - c) Efficient governance
  - d) All of these

- B) Explain the following concept. 04**
1) Write the full form of NABARD.
2) Co-operation.

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) National Co-operative Development Corporation
b) Objective of Co-operation
c) Consumer Co-operative movement in England.

- Q.3 Explain the role of Co-operation in Economic Development. 10**

- Q.4 Attempt any One of the following questions. 12**
a) Explain the importance of Co-operative learning and training.
OR
b) Explain the Role of NABARD.

८) व्यक्तीमध्ये मोठी अशांतता निर्माण करणारी अचानक आणि अनपेक्षित घटना म्हणजे ——— होय.

अ) सवय

ब) संकट

क) प्रशिक्षण

ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

१) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन

२) मानव संसाधन हिशेब

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

06

१) गुणवत्ता जाणीव विकास

२) कार्य जीवन गुणवत्ता

३) मानव संसाधन व्यवस्थापक

प्र.३ मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.

10

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

12

अ) स्वॉट विश्लेषण स्पष्ट करा.

किंवा

ब) वेळ व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Modern Management Practices (19405501)

Day & Date: Monday, 19-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) In SWOT Analysis, O means _____.
a) Open
b) Opportunities
c) Outsourcing
d) None of these
- 2) Benchmarking concept was introduced in the year _____.
a) 1989
b) 1988
c) 1990
d) 2000
- 3) _____ is the first and important function of "Human Resource Management."
a) Training
b) Human resource planning
c) Grievance Handling
d) All of the above
- 4) _____ is the management of employee dissatisfaction and complaints, creating discipline in the organization.
a) Strategic Management
b) Benchmarking
c) Grievance Handling
d) All of the above
- 5) Lief Edvinsson is the world's first _____.
a) Chief production officer
b) Chief marketing officer
c) Chief knowledge officer
d) None of the above
- 6) In quality consciousness the main emphasis is _____ focused developments.
a) customer
b) distributor
c) banks
d) none of these
- 7) _____ may be defined as a system for controlling and using time as efficiently as possible.
a) Time Management
b) Marketing Management
c) Production Management
d) None of the above
- 8) A sudden and unexpected event leading to major unrest amongst the individuals is called _____.
a) Habit
b) Crises
c) Training
d) None of the above

B) Explain the following concept.**04**

- 1) Strategic Management
- 2) Human Resource Accounting

Q.2 Write Short Notes/Short Answer/Short Problem (Any Two)**06**

- a) Developing Quality Consciousness
- b) Quality of Work Life
- c) Human Resource Manager

Q.3 Explain functions of Human Resource Management.**10****Q.4 Attempt any one of the following questions.****12**

- a) Explain SWOT Analysis.

OR

- b) Explain importance of Time Management.

Set **P**

बी.कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Banking (Paper – I)
Law and Practice of Banking in India (19405513)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) पहिला कंपनी कायदा ----- या वर्षी करण्यात आला.
अ) १९१३ ब) १९४७
क) १९३२ ड) यापैकी नाही
- २) बँकर्स तारण म्हणजे ----- असते.
अ) विशेष प्रकारची गहाण स्विकारणारा
ब) तारण स्विकारणारा
क) कर्जाच्या मोबदल्यात गहाण ठेवलेली मालमत्ता
ड) एक प्रकारचे ठरवलेले काम
- ३) बँकर आणि ग्राहकांमधील संबंध ----- अशा स्वरूपाचा असतो.
अ) ऋणको आणि धनको
ब) धनको आणि ऋणको
क) सुरुवातीला ऋणको नंतर धनको
ड) अ आणि ब
- ४) खालीलपैकी ----- खाते व्यापारी समुदायाशी संबंधित आहे.
अ) बचत ठेव ब) मुदत ठेव
क) चालू ठेव ड) आवर्ती ठेव
- ५) एकापेक्षा जास्त व्यक्तींच्या नावे उघडलेल्या बँक खात्याला ----- म्हणतात.
अ) संयुक्त खाते ब) एकक खाते
क) बचत खाते ड) यापैकी नाही

६) ——— ही बँक वाणिज्य क्षेत्रातील पहिली बँक म्हणून ओळखली जाते.
 अ) स्टेट बँक ऑफ इंडिया   ब) आर.बी.आय
 क) इंडियन बँक   ड) हिंदुस्तान बँक

७) ——— आदेशाने बँकेला खात्याचे व्यवहार थांबविण्याचा अधिकार असतो.
 अ) गारिनिशी   ब) क्लॅटन
 क) होली   ड) यापैकी नाही.

८) ——— बँक खात्यातून कितीही वेळा पैसे काढता येतात.
 अ) चालू   ब) बचत
 क) मुदत   ड) आवर्ती

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) चालू खाते
- २) वचनचिठ्ठी

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

0६

- १) विपत्र किंवा हुंडी
- २) पृष्ठांकनाचे महत्त्व
- ३) तारण

प्र.३ बँक ग्राहकाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- १) 'धनादेशाचे रेखांकन' म्हणजे काय? धनादेशाच्या रेखांकनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

- २) बँकर व ग्राहक यांची व्याख्या सांगून त्यांच्यातील विशेष परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set

P

B. Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Advanced Banking Paper-I
Law and Practice of Banking in India (19405513)

Day & Date: Wednesday, 21-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- In the year _____ the first company Act was passed in India.
  - 1913
  - 1947
  - 1932
  - None of these
- Banker's Lien is _____.
  - A Special type of mortgage
  - An implied pledge
  - A hypothecation
  - A type of assignment
- The relationship between a banker and customer is _____.
  - That of a debtor and creditor
  - That of a creditor debtor
  - Primarily that of a debtor and creditor.
  - Both A and B
- The best suited deposit for a trading community _____.
  - Saving deposit
  - Fixed deposit
  - Current deposit
  - Recurring deposit
- The bank account opened more than one name is called _____ account.
  - Joint
  - Single
  - Saving
  - None of these
- _____ is the name of first commercial Bank of India.
  - State Bank of India
  - R.B.I
  - Indian Bank
  - Hindustan Bank.
- According to _____ order bank can stop account operations.
  - Garnishi
  - Kleton
  - Holly
  - None of these
- We can withdraw money many times from _____ account.
  - Current
  - Saving
  - Fixed
  - Recurring

B) Explain the following concept.**04**

- 1) Current deposit account
- 2) Promissory Note

Q.2 Write Short Notes. (Any Two)**06**

- a) Bills of Exchange.
- b) Significance of endorsement
- c) Pledge

Q.3 Explain the different types of Bank Customers.**10****Q.4 Attempt the following questions. (Any One)****12**

- a) What do you understand by a Crossing of a cheque? Explain the different kinds of a cheque

OR

- b) Define the term Banker and bank customer and state special relationship between them.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B. Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Advanced Accountancy Paper - I (19405505)

Day & Date: Wednesday, 21-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice question. 08

- 1) Pre-acquisition profit in subsidiary company is considered as _____.
 a) Revenue Profit   b) Capital Profit
 c) Goodwill   d) None of the above
- 2) Minority interest includes _____.
 a) Share in Share Capital   b) Share in Capital Profit
 c) Share in Revenue Profit   d) All of the above
- 3) Banking companies are governed by Banking Regulation Act, _____.
 a) 1946   b) 1948
 c) 1988   d) 1949
- 4) A business takes a _____ insurance policy to cover the claims for loss of stocks and loss of profit.
 a) fire   b) life
 c) car   d) health
- 5) The value of stock on the date of fire can be ascertained more precisely by preparation of a _____ Account.
 a) Trading   b) Memorandum Transaction
 c) Balance Sheet   d) Profit and Loss
- 6) Banks prepare the accounts for _____.
 a) Financial year   b) Calendar year
 c) Diwali year   d) None of the above
- 7) _____ is the main function of management accounting.
 a) Decision Making
 b) Planning
 c) Direction
 d) Providing information to management
- 8) _____ personnel of a financial firm play a key role in management accounting.
 a) Investors   b) Managers
 c) Suppliers   d) Customers

B) Explain the following concepts. 04

- 1) State any of the four types of advances which are given by the bank to its customers.
- 2) Describe short sales.

Q.2 Write short note/Short answer/Short problem (Any Two) 06

- a) Explain minority interest.
- b) State difference between Financial Accounting and Management Accounting.
- c) Discuss indemnity period.

Q.3 Long answer/Problem. 10

From the following trial balance of Prahlad Bank Limited, prepare final accounts for the year ended 31/03/2023.

Trial Balance as on 31/03/2023

Particulars	Dr. Amt. Rs.	Cr. Amt. Rs.
Savings Account Deposits	--	2,50,000
Current Account Deposits	--	2,50,000
Other Deposits	--	2,50,000
Advances	1,00,000	10,000
Furniture and Fixture	50,000	--
Cash in Hand	60,000	--
Cash with SBI	70,000	--
Cash with RBI	80,000	--
Property Loan	1,50,000	--
Vehicle Loan	2,00,000	--
Cash Credit	3,00,000	--
Bank Overdraft	2,50,000	--
Personal Loan	5,00,000	--
Printing and Stationery	20,000	--
Sundry Expenses	10,000	--
Light Bill	10,000	--
Salary	70,000	--
Provision for Doubtful Debts	--	7,000
Provision for Salary	--	50,000
Borrowings from HDFC	--	50,000
Outstanding Rent	--	5,000
Investment in Shares and Securities	1,00,000	--
Investment in Gold	2,00,000	--
Capital	--	7,68,000
Interest on Advances	--	7,30,000
Interest on Deposits	2,00,000	--
	23,70,000	23,70,000

Q.4 Answer any one of the following (Long answer/Problem)**12**

- a) A fire occurred on 15/09/2009 in the godown of Anand Limited. From the following figures ascertain the claim to be lodged.

Stock on 1/4/2009	Rs. 1,05,300/-
Purchases from 01/04/2009 to date of fire	Rs. 3,50,400/-
Manufacturing expenses and wages	Rs. 2,60,000/-
Sales from 01/04/2009 to date of fire	Rs. 6,76,000/-
The rate of gross profit	30% on Cost
The stock salvaged	Rs. 36,000/-

OR

- b) Briefly explain calculations of minority interest.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) : Examination March/April - 2025
Advanced Cost Accounting Paper-I (19405507)

Day & Date: Wednesday, 21-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice question.

08

- 1) Basic objective of cost accounting is _____.
 a) tare compliance   b) financial audit
 c) cost ascertainment   d) profit analysis
- 2) Direct expenses are also called _____.
 a) major expenses   b) chargeable expenses
 c) overhead expenses   d) sundry expenses
- 3) Warehouse rent is a part of _____.
 a) prime cost   b) factory cost
 c) distribution cost   d) production cost
- 4) The payment to direct labour from part of which of the following heads.
 a) Prime Cost
 b) Works overheads
 c) Office and administrative overheads
 d) Selling & Distribution Overheads
- 5) Labour turnover is measured by _____.
 a) Replacement Method   b) Flux Method
 c) Separation Method   d) All of the above
- 6) Cost of production is _____.
 a) Factory Cost + Office OH   b) Work cost + Opening WIP
 c) Office OH + Selling OH   d) Office OH – Closing OH
- 7) A Statement prepared to provide detailed cost of a cost centre or cost unit is _____.
 a) Cost Account   b) Reconciliation Statement
 c) Cost Sheet   d) Profit & Loss A/c
- 8) Material labour and expenses or three important _____ of cost.
 a) Methods   b) Elements
 c) Techniques   d) Process

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Cost Centre
  - 2) Material Control

- Q.2 Write short Note/Answer/Problem. (Any Two) 06**
- a) Explain the objective of cost Accounting.
  - b) Define the Difference between Bin card and store ledger.
  - c) What is purchase order.

- Q.3 Long Answer/Problem. 10**
- From the following particulars prepare a cost sheet showing.
- 1) Cost of Materials consumed
  - 2) Prime Cost
  - 3) Factory Cost
  - 4) Cost of production
  - 5) Profit

Particular	Rs.
Opening stock of raw materials	20,000
Opening stock of work in progress	10,000
Opening stock of finished goods	50,000
Raw Material purchased	5,00,000
Direct Wages	3,80,000
Sale for the year	12,00,000
Closing stock of Raw Materials	75,000
Closing stock of work in progress	15,000
Factory overhead	80,000
Direct expenses	50,000
Office & Administrative overhead	60,000
Selling or Distribution expenses	30,000

- Q.4 Answer any One of the following. (Long Answer/Problem) 12**
- a) Explain the concept of Direct & Indirect labour cost?

OR

- b) Following transaction have taken place in respect of a material during March 2022.

Date

- 1 Opening Balances 500 unit @ Rs. 6 per unit
- 5 Purchase 100 units @ Rs. 7 per unit
- 7 Issued 400 units
- 9 Purchased 300 units @ Rs 8 per unit
- 19 Issued 250 Units
- 22 Issued 50 units
- 25 Purchased 300 units @ Rs 7.50 per unit
- 30 Issued 250 units

Prepare the store ledger assuming that the Issue one valued on LIFO basis.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Industrial Management (Paper-I) (19405509)

वार, दिनांक : बुधवार, २१-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) ——— हे औद्योगिक व्यवस्थापनातील आधुनिक प्रवाह आहेत.
अ) गाभाभूत क्षमता   ब) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन
क) दोन्ही अ आणि ब   ड) वरीलपैकी नाही
- २) औद्योगिक व्यवस्थापन ——— शी संबंधित आहे.
अ) औद्योगिक कलह   ब) पगार आणि वेतन प्रशासन
क) औद्योगिक संबंध   ड) वरील सर्व
- ३) ——— हे औद्योगिक प्रदूषणाचे कारण आहे/आहेत.
अ) लोकसंख्येची वाढ   ब) कीटकनाशकांचा वापर
क) दोन्ही अ आणि ब   ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ४) ——— यांना शास्त्रीय औद्योगिक व्यवस्थापन चळवळीचे जनक म्हणतात.
अ) पीटर ड्रकर   ब) हेन्री फेयोल
क) एफ. डब्ल्यू. टेलर   ड) एल्टन मेयो
- ५) ——— मध्ये केंद्र आणि राज्य सरकारने "जल प्रदूषण प्रतिबंध कायदा" मंजूर केला.
अ) १९४८   ब) १९७४
क) १९८६   ड) १९९१
- ६) कारखान्यात कामगार ज्या परिस्थितीत काम करत असतो त्यास ——— असे म्हणतात.
अ) कार्यभार   ब) कार्य
क) कामाचे तास   ड) कार्य परिस्थिती

७) कच्चा माल, इंधन, वीज, वाहतूक आणि दळणवळणाच्या सुविधा इ. प्राथमिक घटक उपलब्धता हे ——— निवडताना विचारात घेतले जातात.

- अ) यंत्ररचना   ब) उत्पादकता
क) कारखाना इमारत   ड) कारखाना स्थान

८) ——— ही कारखाना स्थान निवडीची पहिली पायरी आहे.

- अ) प्रदेशाची निवड   ब) शहर/गावाची निवड
क) जागेची निवड   ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) औद्योगिक प्रदूषणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
२) यंत्ररचनेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

06

- १) औद्योगिक व्यवस्थापनाचे महत्त्व
२) कारखान्याच्या स्थानाचे महत्त्व
३) कार्य परिस्थितीचे महत्त्व

प्र.३ कार्य परिस्थितीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

10

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

12

अ) शास्त्रीय व्यवस्थापन म्हणजे काय? शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्वे सांगा.

किंवा

ब) देखभालीचे प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Industrial Management (Paper-I) (19405509)

Day & Date: Wednesday, 21-May-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ are recent trends in industrial management.
a) Core Competencies   b) Total Quality Management
c) Both a) and b)   d) None of the above
- 2) Industrial management is related to _____.
a) Industrial Dispute   b) Salary and Wages administration
c) Industrial Relation   d) All of the above
- 3) _____ is/are causes to industrial pollution.
a) Growth of Population   b) Use of Pesticides
c) Both a) and b)   d) None of the above
- 4) _____ is called father of Scientific Industrial Management Movement.
a) Peter Drucker   b) Henry Fayol
c) F. W. Taylor   d) Elton Mayo
- 5) In _____ the "Prevention & Control of Water Pollution Act" was passed by central & state government
a) 1948   b) 1974
c) 1986   d) 1991
- 6) The situation, where the worker works in the factory is called as _____.
a) Workload   b) Work
c) Working hours   d) Working conditions
- 7) Availability of raw material, fuel, power, transport & communication facilities etc. are the primary factors of selecting the _____.
a) Plant layout   b) Productivity
c) Factory building   d) Factory location.
- 8) _____ is the first step in selection of factory location.
a) Selection region   b) Selection of location
c) Selection of site   d) None of these

B) Explain the following concept. 04

- 1) Explain the concept of Industrial Pollution.
- 2) Explain the concept of Plant layout.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Significance of Industrial Management.
- b) Importance of Factory Location
- c) Importance of Work Environment

Q.3 Explain the Factors affecting the work environment. 10

Q.4 Attempt the following questions. (Any One) 12

- a) Define Scientific Management? Explain the principles of Scientific Management.

OR

- b) Explain the Types of maintenance.

- ६) विमाधारकाच्या मृत्यूनंतर जीवन विमा दावा करण्यासाठी आवश्यक मुख्य दस्तऐवज म्हणजे ----
 अ) वैद्यकीय अहवाल   ब) बँक स्टेटमेंट
 क) मृत्यू प्रमाणपत्र   ड) रोजगार पडताळणी
- ७) LIC जीवन लक्ष्य पॉलिसी आर्थिक सहाय्य प्रदान करण्यासाठी डिझाइन केली आहे ----
 अ) फक्त विमाधारकाच्या मृत्यूनंतर
 ब) फक्त पॉलिसी कालावधीच्या शेवटी
 क) ठराविक भविष्यातील तारखेला
 ड) गुंतवणूक केल्याच्या वेळी
- ८) ---- हे जीवन विम्याचे प्राथमिक तत्व नाही.
 अ) परमोच्च विश्वास   ब) मालकी हक्क बदल
 क) विमा हितसंबंध   ड) नुकसान भरपाई

- प्र.१ ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. 0४
 अ) विम्याचा अर्थ सांगा.
 ब) हयातीतील विम्याची संकल्पना
- प्र.२ टीपा लिहा.(कोणत्याही दोन) 0६
 अ) विम्याची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
 ब) जीवन विम्याची वैशिष्ट्ये
 क) LIC सरल जीवन विमा योजना
- प्र.३ जीवन विमा घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. १0
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. १२
 अ) विमा धारकाच्या मृत्यूनंतर विमा दाव्याची रक्कम मिळवण्याकार्यपद्धती स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) विम्याचे सामाजिक-आर्थिक महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Advance Insurance Paper–I (19405511)

Day & Date: Wednesday, 21-May-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the primary purpose of insurance.
  - a) To generate profit
  - b) To provide protection against potential losses
  - c) To promote investments
  - d) to encourage borrowing
- 2) _____ principle of insurance states that the insured must have a financial interest in the subject matter of the insurance.
  - a) Indemnity
  - b) Utmost good faith
  - c) Insurable interest
  - d) Contribution
- 3) _____ life insurance policy provides coverage for the entire life of the insured.
  - a) Term Policy
  - b) Whole Life Policy
  - c) Endowment Policy
  - d) Universal Life Policy
- 4) _____ LIC policies provides both insurance and savings.
  - a) LIC Saral Jeevan Bima
  - b) LIC New Jeevan Anand
  - c) LIC Adhar Shila
  - d) LIC Jeevan Umang
- 5) The principle of indemnity in insurance means _____.
  - a) Insurers can profit from claims
  - b) The insured is compensated only for the actual loss
  - c) Insurance can be claimed multiple times
  - d) Coverage is unlimited
- 6) _____ primary document required to settle a life insurance claim after the policyholder's death.
  - a) Medical report
  - b) Bank statement
  - c) Death certificate
  - d) Employment verification
- 7) LIC Jeevan Lakshya is designed to provide financial support _____.
  - a) At the policyholder's death only
  - b) Only at the end of the policy term
  - c) At a specified future date
  - d) At the time of investment
- 8) _____ is NOT a primary principle of life insurance.

- a) Utmost good faith
- b) Subrogation
- c) Insurable interest
- d) Indemnity

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Meaning of Insurance.
- 2) Concept of Endowment policy.

Q.2 Write short note (Any Two) 06

- a) Historical background of Insurance.
- b) Characteristics of Life Insurance.
- c) LIC Saral Jeevan Bima Yojana

Q.3 Explain the Procedure of taking Life insurance policy. 10

Q.4 Attempt any one of the following questions. 12

- 1) Explain the Settlement of Life Insurance Claim after Death of Policy Holder.

OR

- 2) Explain the Socio-economic significance of Insurance.

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Advanced Statistics (Paper - I) (19405517)

Day & Date: Wednesday, 21-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives.

08

- The probability of any event is always less than _____.
  - 0
  - 1
  - ∞
  - None of these
- The subset of sample space is called _____.
  - event
  - outcome
  - both (a) and (b)
  - none of these
- The conditional probability of event B given that event A has occurred is _____.
  - $P(B/A) = P(A \cap B)/P(B)$
  - $P(B/A) = P(A \cap B)/P(A)$
  - $P(B/A) = P(A \cap B)$
  - None of these
- Number of terms in the expansion of $(x + y)^n$ is _____.
  - $n - 1$
  - n
  - $n + 1$
  - None of these
- Which of the following distribution mean and variance are same?
  - Bernoulli distribution
  - Poisson distribution
  - Normal distribution
  - Exponential distribution
- A random variable that assumes an infinite or a uncountably infinite number of values is called _____.
  - Continuous random variable
  - Irregular random variable
  - Discrete random variable
  - Uncertain random variable
- If $E(X) = 8$ then $E(2X + 4)$ is _____.
  - 16
  - 14
  - 20
  - None of these
- If k is a constant then variance of k is _____.
  - k^2
  - 0
  - k
  - None of these

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Define Sample space.
- 2) Conditional probability distribution of X given $Y = y$.

Q.2 Write a Short Note. (Any Two) 06

- 1) If $P(A) = 1/4$, $P(B) = 1/3$, $P(B/A) = 1/2$ find $P(A/B)$.
- 2) Define probability mass function and cumulative distribution function of a random variable X .
- 3) In a Poisson distribution $3P(X = 2) = P(X = 4)$. Find its parameter λ .

Q.3 Attempt the following. 10

A random variable X has the following probability distribution.

X	-2	-1	0	1	2	3
$P(X)$	0.1	k	0.2	$2k$	0.3	$3k$

- i) Find the value of K
- ii) Obtain $P(X < 2)$ and $P(X > 0)$.
- iii) Construct the distribution function $F_X(\cdot)$ of X .
- iv) $E(X)$

Q.4 Answer the following (Any One) 12

- 1) Consider the following sample space

$$S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8\}$$

Write down the following events.

- i) A : An odd number appears
- ii) B : Number is greater than 4
- iii) $A \cup B$
- iv) Both A and B occur
- v) None of A and B occur
- vi) A^c

- 2) The joint pmf of (X, Y) .

$\begin{matrix} Y \\ X \end{matrix}$	0	1	2	3
0	k	$2k$	$3k$	$4k$
1	$2k$	$4k$	$6k$	$8k$
2	$3k$	$6k$	$9k$	$12k$

Find

- i) k
- ii) $P(X + Y < 3)$
- iii) Conditional distribution of X given $Y = 2$
- iv) Conditional distribution of Y given $X = 0$.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Banking (Paper – II)
Banks and Financial Institutions (19405514)

वार, दिनांक : शुक्रवार, २३-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८**
- १) 'एतद्देशीय बँक' हा शब्द — प्रकारच्या बँकिंग घटकाला सूचित करतो.
 अ) खाजगी बँका   ब) पारंपारिक सावकारी
 क) विदेशी बँका   ड) विकास बँका
- २) — बँकेचे १९५५ मध्ये स्टेट बँक ऑफ इंडियामध्ये रूपांतरित झाले.
 अ) आर. आर. बी   ब) इंपीरियल बँक ऑफ इंडिया
 क) बँक ऑफ इंडिया   ड) इंडियन बँक
- ३) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची स्थापना — मध्ये झाली.
 अ) १९३५   ब) १९३४
 क) १९४९   ड) १९४०
- ४) — धोरण मध्यवर्ती बँकेद्वारे लागू केले जाते.
 अ) मौद्रिक   ब) वित्तीय
 क) औद्योगिक   ड) यापैकी नाही
- ५) — हे साधन भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या चलनविषयक/मौद्रिक धोरणाचा भाग नाही.
 अ) खुल्या बाजारातील सरकारी रोख्यांची खरेदी विक्री
 ब) वित्तीय तूट
 क) रेपो दर
 ड) रोख राखीव प्रमाण
- ६) भारतीय स्टेट बँक ही भारतातील सर्वात मोठी — बँक आहे.
 अ) सार्वजनिक क्षेत्र   ब) खाजगी क्षेत्र
 क) सहकारी   ड) विदेशी

- ७) ——— हे भारतातील सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांसमोर मोठे आव्हान आहे.
अ) कमी ठेवी   ब) उच्च स्पर्धा
क) उच्च थकीत कर्जे   ड) शाखांचा अभाव
- ८) नरसिंहम समिती ——— क्षेत्राशी संबंधित आहे.
अ) विमा   ब) बँकिंग
क) शेती   ड) उत्पादन

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) खुल्या बाजारातील सरकारी रोख्यांची खरेदी विक्री
- २) प्रादेशिक ग्रामीण बँका

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- १) विदेशी बँकांची लाभक्षमता
- २) व्यापारी बँकांची कार्ये सांगा.
- ३) चलनविषयक धोरणाचे गुणात्मक उपाय

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे चलनविषयक / मौद्रिक धोरण स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

੧੨

अ) भारताच्या आर्थिक विकासात स्टेट बँक ऑफ इंडियाची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

ब) बँकिंग सुधारणांबाबत नरसिंहम् समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Banking (Paper – II)
Banks and Financial Institutions (19405514)

Day & Date: Friday, 23-05-2025
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The term 'Indigenous Banker' refers to _____ type of banking entity.
  - a) Private Banks
  - b) Traditional money lenders
  - c) Foreign Banks
  - d) Development Banks
- 2) _____ is converted into State Bank of India in 1955.
  - a) RRB
  - b) Imperial Bank of India
  - c) Bank of India
  - d) Indian Bank
- 3) The Reserve Bank of India is established in _____.
  - a) 1935
  - b) 1934
  - c) 1949
  - d) 1940
- 4) _____ Policy is implemented by central bank.
  - a) Monetary
  - b) Fiscal
  - c) Industrial
  - d) None of these
- 5) _____ tool is NOT part of RBI's monetary policy.
  - a) Open market operations
  - b) Fiscal deficit
  - c) Repo rate
  - d) Cash reserve ratio
- 6) SBI is India's largest _____ bank.
  - a) Public sector
  - b) Private sector
  - c) Cooperative
  - d) Foreign
- 7) _____ is a major challenge faced by public sector bank in India.
  - a) Low deposits
  - b) High competition
  - c) High NPAs
  - d) Lack of branches
- 8) The Narasimhan Committee is related to _____ sector.
  - a) Insurance
  - b) Banking
  - c) Agriculture
  - d) Manufacturing

B) Explain the following concept. 04

- 1) Open market operations
- 2) Regional Rural Banks

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Profitability of foreign banks
  - b) State the functions of commercial banks
  - c) Qualitative Measures of Monetary Policy
- Q.3 Broad Question.** **10**
- Explain the monetary policy of RBI.
- Q.4 Broad Question. (Any One)** **12**
- a) Explain the role of SBI in Economic Development.
- OR**
- b) Explain the of Narsimhan committee recommendations regarding Banking Reforms.

७) खर्च अंकेक्षण वस्तू उत्पादनाची ——— बद्दल खरी व सत्य माहिती दर्शविते.

अ) विक्री खर्च	ब) कच्चा माल वापर खर्च
क) उत्पादन खर्च	ड) वित्तीय विवरण पत्रे

८) ——— ला ताळेबंद अंकेक्षण असेही म्हणतात.

अ) सतत अंकेक्षण	ब) वार्षिक अंकेक्षण
क) अंतर्गत अंकेक्षण	ड) वित्तीय अंकेक्षण

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) अंतर्गत अंकेक्षण
- २) अंकेक्षण नियोजन

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

०६

- १) कंपनी अंकेक्षकाची नेमणूक
- २) मालमत्तेचे सत्यापन
- ३) कर अंकेक्षण

प्र.४ विश्वस्त संस्थेचे लेखापरीक्षण करताना विचारात घ्यावे लागणारे मुद्दे स्पष्ट करा?

१०

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) लेखापरीक्षण म्हणजे काय? लेखापरीक्षणाची तंत्रे स्पष्ट करा?
किंवा
- ब) लेखापरीक्षण म्हणजे काय? लेखापरीक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा?

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Accountancy (Paper – II) (19405506) (Auditing)**

Day & Date: Friday, 23-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Auditing really begins where _____ ends.
  - a) Book Keeping
  - b) Accountancy
  - c) Business
  - d) Transaction
- 2) _____ is responsible for the preparation of the financial statements.
  - a) Auditor
  - b) Auditors Staff
  - c) Shareholders
  - d) Management
- 3) When the entries are not recorded according to the fundamental principles of accountancy, it is an error of _____.
  - a) Omission
  - b) Principal
  - c) Compensating
  - d) Commission
- 4) Under Section 143 of Companies Act 2013 _____ has right to visit the branches of the company.
  - a) Debenture holders
  - b) Share holders
  - c) Auditor
  - d) Customer
- 5) Tax Audit Report should be presented in Form No. _____.
  - a) 3 CA
  - b) 4 CA
  - c) 4 CB
  - d) 5 CA
- 6) Which of the following audit is compulsory under Companies Act, 2013
  - a) Internal Audit
  - b) Interim Audit
  - c) Continuous Audit
  - d) Statutory Audit
- 7) Cost Audit represents true and faire view of the _____ of any product.
  - a) Cost of sale
  - b) Cost of raw material consumption
  - c) Cost of production
  - d) Financial Statement
- 8) Balance sheet audit is also known as _____.
  - a) Continues Audit
  - b) Annual audit
  - c) Internal audit
  - d) Financial audit

- Q.2 Explain the following concepts. 04**
- a) Internal Audit
  - b) Audit Planning
- Q.3 Write Short Notes/Short Answer (Any Two) 06**
- a) Appointment of Company Auditor
  - b) Verification of Assets
  - c) Tax Audit
- Q.4 State the points which are to be considered in the audit of a Trust? 10**
- Q.5 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) What is Audit? Explain the techniques of Audit?
- OR**
- b) What is Audit? Explain the types of Audit?

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) : Examination March/April - 2025
Advanced Cost Accounting (Paper - I) (19405508)

Day & Date: Friday, 23-May-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice question.

08

- 1) Group of individual indirect cost item is classified as _____.
a) Direct pool   b) Cost pool
c) Indirect pool   d) Item pool
- 2) Which of the following is not a source document used in job order costing system?
a) Cost of production report   b) Employee time sheet
c) Job cost sheet   d) Material requisition form
- 3) Which of the following servers at a subsidiary ledger for the work in process account?
a) Standard cost card   b) Material requisition form
c) Job requisition form   d) Job order cost sheet
- 4) The loss incurred on an incomplete contract is transferred to _____ account.
a) Costing Profit & Loss A/c
b) Profit & Loss Account
c) Trading Account
d) Deterred to next year
- 5) Contract costing is not used in one of the following industries _____.
a) Ship Building   b) Civil Construction
c) Automobiles   d) Construction of Bridges
- 6) The sum of value of work certified and uncertified appearing in the Contract Account is called _____.
a) Work done   b) Work in process
c) Work completed   d) None of the above
- 7) The process of using the present and past conditions for analyzing future aspects is classified as _____.
a) Forecasting   b) Term analysis
c) Expectation analysis   d) All of the above

- 8) Make or But Decisions are involved before and after different _____.**
- a) Service   b) Contract
c) Processes   d) Indirect cost

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the concept of process costing.
- 2) What do you mean by operating costing?

Q.2 Write short Note/Answer/Problem. (Any TWO) 06

- a)** Explain the meaning of Batch costing.
- b)** Write the advantages of uniform costing.
- c)** The following was the expenditure on a contract of Rs. 1200,000.
1. Material = Rs 2,40,000	2. Plant = Rs 40,000
3. Wages = Rs 3,28,000	4. Other Expenses = 17,200
- Cash Received Rs 4,80,000 being 80% of work certified material on hand
Rs 20,000 Depreciation on plant 20%
Prepare Contract Account.

Q.3 Long Answer/Problem. 10

Write the difference between Contract Costing and Process Costing.

Q.4 Answer Any One of the following. (Long Answer/Problem) 12

- a)** Explain the scope & features of uniform costing.

OR

- b)** Job No-58 passes through three departments X, Y & Z. The following information is gives regarding this job.

Particular	Departments		
	X	Y	Z
Materials issued to job	Rs 8,000	Rs.1,000	Rs 500
Direct labour hours for job	1000	2000	5000
Rate of direct labour per hour	Rs 1.00	Rs 1.50	Rs 2.00
Sale of scrap materials arising from job	Rs 1000	Rs 1.50	Rs 100
Total overhead for the department	Rs 10,000	Rs 15,000	Rs 25,000
Total labour hours for the department	10,000	30,000	40,000

Required calculate the cost of job No 58 from the above figures.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – V) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Industrial Management (Paper – II) (19405510)

वार, दिनांक : शुक्रवार, २३-०५-२०२५

कमाल गुण : ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८
- १) अचूक कामगिरीच्या मूल्यांकनासाठी काही कृती आवश्यक असून काही कृती अनावश्यक असल्याचे ——— यांनी सांगितले आहे.
 अ) एम.एस केलॉग   ब) अँडम स्मिथ
 क) पीटर ड्रकर   ड) माल्थस
- २) मनुष्यबळाची आवश्यकता निश्चित करून ती पूर्ण करण्याची प्रक्रिया म्हणजे ——— होय.
 अ) नियंत्रण   ब) मनुष्यबळ नियोजन
 क) व्यवस्थापन   ड) समन्वय
- ३) प्रत्यक्ष भरती हा ——— भरतीचा मार्ग आहे.
 अ) बाह्य   ब) अंतर्गत
 क) बाह्य व अंतर्गत   ड) वरील सर्व
- ४) ——— प्रशिक्षण प्रकारात कामगारांना कामाच्या ठिकाणी प्रत्यक्ष काम करीत असताना प्रशिक्षण दिले जाते.
 अ) प्रत्यक्ष कामगार   ब) वास्तविक
 क) उमेदवारी   ड) कोणतेही नाही
- ५) मानव संसाधन निवडीमध्ये ——— चा समावेश होतो.
 अ) मुलाखत तंत्राची निश्चिती
 ब) कार्य प्रेरणा
 क) कौशल्य विकास
 ड) कार्य मूल्यांकन
- ६) विशिष्ट कार्य योग्य पद्धतीने पार पाडण्यासाठी कामगाराच्या ज्ञानात कौशल्यात वाढ करण्याच्या कलेस ——— म्हणतात.
 अ) विपणन   ब) भरती
 क) निवड   ड) प्रशिक्षण

७) १९३० मध्ये जर्मन सैन्यात कृती मूल्यांकनासाठी ——— पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला.

- अ) श्रेणी पद्धती   ब) उद्दिष्टांद्वारे व्यवस्थापन (MBO)
क) सरळ श्रेणी पद्धती   ड) केंद्र तपासणी पद्धती

८) मानव संसाधन नियोजनाचा मूळ हेतू ——— आहे.

- अ) मानव संसाधनाची आवश्यकता ओळखणे
ब) मानव संसाधनाची उपलब्धता ओळखणे
क) दोन्ही अ व ब
ड) वरील पैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
२) मनुष्यबळ नियोजन म्हणजे काय?

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- १) प्रशिक्षणाची आवश्यकता
२) मानव संसाधन विकासाची उद्दिष्टे
३) प्रशिक्षणाचे प्रकार

प्र.३ कृती मूल्यांकन म्हणजे काय? कृती मूल्यांकनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय? मानवी संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

ब) शास्त्रीय निवडीच्या कार्यपद्धती विशद करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set

P

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Industrial Management (Paper – II) (19405510)

Day & Date: Friday, 23-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ suggest that some actions are necessary and some actions are unnecessary for accurate performance appraisal.
  - a) M. S. Kellog
  - b) Adam Smith
  - c) Peter Drucker
  - d) Malthus
- 2) The process of determining manpower requirements and the means for meeting that requirement is called as _____.
  - a) Controlling
  - b) Manpower Planning
  - c) Management
  - d) Co-ordination
- 3) Direct Recruitment is the _____ source of recruitment.
  - a) External
  - b) Internal
  - c) External/Internal
  - d) All of the above
- 4) The method in which the worker is given training where he actually working is called as _____ training
  - a) On the job
  - b) Virtual
  - c) Apprenticeship
  - d) None
- 5) Human Resource selection includes _____.
  - a) Formulating interview technique
  - b) Motivating
  - c) Development of skills
  - d) Performance evaluation
- 6) _____ is an art of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job.
  - a) Marketing
  - b) Recruitment
  - c) Selection
  - d) Training
- 7) _____ method was used for appraisal of German soldier in 1930.
  - a) Grading Method
  - b) Management By Objective (MBO)
  - c) Straight Ranking Method
  - d) Assessment Centre Method

- 8) The basic purpose of human resource planning is to.
- a) To identify the human resource requirement
  - b) To identify the human resource availability
  - c) Both a and b
  - d) None of these

B) Explain the following concept. 04

- 1) What is training?
- 2) What is Human Resource Planning?

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Need for training
- b) Objectives of Human Resource Development
- c) Types of training

Q.3 Long answer 10

What is 'Performance Appraisal'? Explain the methods of 'Performance Appraisal.'

Q.4 Answer any one of the following questions. 12

- a) What is Human Resource Management? Explain the functions of Human Resource Management.

OR

- b) Describe the procedure of scientific selection.

८) भारत सरकारने १९८५ मध्ये ——— ही सर्वसमावेशक विमा योजना सुरू केली.

अ) अपघात विमा	ब) मोटार विमा
क) पीक विमा	ड) पशुधन विमा

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) पीक विम्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) अग्नी विम्याची उत्पत्ती.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- १) मोटार विम्याची व्याप्ती
- २) सार्वजनिक दायित्व विम्याची तत्त्वे
- ३) दुहेरी विमा

प्र.३ अग्नी विम्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) अग्नि विम्याची तत्त्वे आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मोटार विमा अंतर्गत दावा दाखल करण्याच्या कार्यपद्धती सांगा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advance Insurance (Paper – II) (19405512)

Day & Date: Friday, 23-05-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The period for the fire insurance policy is _____.
  - a) One year
  - b) Two years
  - c) Three years
  - d) Four years
- 2) In _____ fire insurance policy, property at different locations in same city are covered.
  - a) Floating policy
  - b) Average policy
  - c) Time policy
  - d) Declaration policy
- 3) National Agricultural Insurance Scheme (NAIS) was introduced in _____.
  - a) 1991-92
  - b) 1972-73
  - c) 1999-2000
  - d) None of these
- 4) Comprehensive crop insurance scheme implemented in _____ year.
  - a) 2015
  - b) 1985
  - c) 1995
  - d) 2005
- 5) _____ insurance is compulsory in motor insurance.
  - a) Motor vehicle insurance
  - b) Third party insurance
  - c) Personal Insurance
  - d) None of these
- 6) Information of fire is the first step in the procedure of taking _____ policy.
  - a) Fire insurance
  - b) Accident insurance
  - c) Cattle insurance
  - d) Marine insurance
- 7) Insurance act passed in India in the year _____.
  - a) 1938
  - b) 1942
  - c) 1963
  - d) 1948
- 8) _____ Insurance scheme was started by Govt. of India in 1985.
  - a) Accident
  - b) Motor
  - c) Crop
  - d) Cattle

B) Explain the following concept. 04

- 1) Explain the concept of Crop Insurance.
- 2) Origin of Fire Insurance.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Scope of Motor Insurance.
- b) Principles of Public Liability Insurance.
- c) Double Insurance.

Q.3 Explain the types of Fire Insurance policies. 10

Q.4 Answer any one of the following questions. 12

- a) Explain the principles and importance of Fire Insurance.

OR

- b) Explain the claim settlement procedure of motor insurance.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Statistics (Paper-II) (19405518)**

Day & Date: Friday, 23-May-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.
4) Graph papers will be supplied on request.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives. 08

- 1) L.P.P. stands for _____.
a) Linear Planning Programme
b) Little Practice Project
c) Linear programming Problem
d) None of these
- 2) The linear function of variables which is to be maximized or minimized is called _____.
a) Constraints
b) An objective function
c) Basic requirements
d) None of these
- 3) To solve an assignment problem the method used is _____.
a) Hungarian
b) Hamilton
c) Elurian
d) None of these
- 4) In transportation Problems, VAM stands for _____.
a) Value Addition Method
b) Vogel's Approximation Method
c) Virgenean Approximation Method
d) None of these
- 5) To find an I.B.F.S. to the transportation problem one can use _____.
a) North West Corner Method
b) Row Minima Method
c) Least Cost Method
d) All of these
- 6) Number of basic allocations in any row or column is an Assignment Problem can be _____.
a) Exactly one
b) At most one
c) At least one
d) None of them

- 7) Sequencing problems involving processing of two jobs on 'n' machines, _____.
 a) Can be solved graphically.
 b) Cannot be solved graphically.
 c) Have a condition that the processing of two jobs must be in the same order.
 d) None of these.
- 8) Processing time M_{ij} 's and order of processing the jobs are _____.
 a) Dependent
 b) Independent
 c) Negligible
 d) None of these

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Slack variable
- 2) Define transportation problem

Q.2 Write short Note. (Any Two)

06

- a) State the standard form of L.P.P.
- b) What is a sequencing problem?
- c) Assumptions in sequencing problems

Q.3 Attempt the following.

10

Four professors are capable of teaching any one of four different courses. The average weekly preparation time (in hours) for each subject by each professor is given below.

	I	II	III	IV
A	2	10	9	7
B	15	4	14	8
C	13	14	16	11
D	4	15	13	9

How to assign each professor, one and only one course so as to minimize the total course preparation time for all four courses?

Q.4 Answer the following (Any One)

12

- a) Find Solution using Voggel's Approximation method, also find optimal solution using MODI method.

		Warehouse				
		W_1	W_2	W_3	W_4	Supply
Factory	F_1	11	13	17	14	250
	F_2	16	18	14	10	300
	F_3	21	24	13	10	400
	Demand	200	225	275	250	

b) Solve the following L.P.P by graphical method.

Maximize $Z = 2x_1 + 3x_2$

Subject to constraints;

$$x_1 + x_2 \leq 30 ;$$

$$x_2 \leq 12 ;$$

$$x_1 \leq 20 ;$$

$$\text{and } x_1, x_2 \geq 0$$

- ७) दक्षता आयुक्तांची नियुक्ती ——— द्वारे होते.
 अ) राज्यपाल
 ब) भारताचे राष्ट्रपती
 क) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
 ड) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
- ८) केंद्रीय दक्षता आयोग ——— प्रकरणांमध्ये चौकशी करू शकते.
 अ) भ्रष्टाचाराच्या
 ब) दिवाणी
 क) फौजदारी
 ड) दिवाणी आणि फौजदारी दोन्ही

- प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा. 0४
 १) ग्राहक संरक्षण कायदानुसार प्रतिबंधित व्यापारी पद्धती
 २) सूत्रधारक कंपनी आणि दुय्यम कंपनी
- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 0६
 अ) कंपनी तयार करण्यासाठी नोंदणीची प्रक्रिया
 ब) सेबीद्वारे दलालांची नोंदणी प्रक्रिया
 क) केंद्रीय दक्षता आयोगाची कार्ये आणि अधिकार
- प्र.४ कंपनीचे घटनापत्र म्हणजे काय? त्यातील घटक स्पष्ट करा. १0
- प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
 अ) राज्य ग्राहक आयोगाचे अधिकारक्षेत्र आणि ग्राहक तक्रार दाखल झाल्यानंतरची कार्यवाही स्पष्ट करा.
 ब) सेबीची कार्ये आणि अधिकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set

P

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Regulatory Framework II
(BCOM0603)

Day & Date: Wednesday, 30-April-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Consumer Protection Act was passed in year _____.
a) 1872   b) 1956
c) 1968   d) 2019
- 2) From decision of State Commission within _____ appeal is to be filed in National Commission.
a) 30 days   b) 45 days
c) 90 days   d) 2 years
- 3) In private company there may be maximum _____ members.
a) 100   b) 200
c) 500   d) unlimited
- 4) Auditors of Government Company are appointed by _____.
a) President of India
b) Governor
c) Comptroller and Auditor General of India
d) Judge of Supreme Court
- 5) On board of SEBI there are _____ members form amongst the officials of Ministry of Central Government for finance and administration of Companies Act.
a) Four   b) Three
c) Two   d) Six
- 6) _____ is the function of SEBI.
a) Registration of companies
b) Registration of partnership firms
c) Registration of share brokers
d) All of these

- 7) Vigilance Commissioners are appointed by _____.
a) Governor   b) President of India
c) Judge of Supreme Court   d) Judge of High Court
- 8) Central Vigilance Commission can conduct inquiry in matters of _____.
a) Corruption   b) Civil
c) Criminal   d) Civil and Criminal both

Q.2 Explain the following. 04

- a) Restrictive Trade Practices under Consumer Protection Act
b) Holding Company and Subsidiary Company

Q.3 Write notes on. (Any Two) 06

- a) Procedure of registration in formation of company
b) Registration of brokers by SEBI
c) Functions and Powers of Central Vigilance Commission

Q.4 What is Memorandum of Association of company? Explain its contents. 10

Q.5 Write answer of any one of the following questions. 12

- a) Explain jurisdiction and procedure of State Consumer Commission upon receipt of consumer complaint.
b) Explain Functions and Powers of board of SEBI.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Banking (Paper – III) (BCOM0609)

वार, दिनांक : रविवार, १८-०५-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) भारतीय बँकींग नियमन कायदा — या वर्षी संमत झाला.

अ) १९४९	ब) १९५७
क) १९६५	ड) १९७१

२) — हे बँकींगचे तत्व आहे.

अ) सुरक्षितता	ब) रोखता
क) लाभता	ड) वरील सर्व

३) खातेदाराला — या खात्यावर अधिकर्ष सवलत दिली जाते.

अ) बचत	ब) चालु
क) आवर्त	ड) मुदत

४) ग्राहकाच्या वतीने चेक डिमांड ड्रफ्ट, बिले आणि पे ऑर्डर प्राप्त करणारी बँक म्हणजे — होय.

अ) प्रदायी बँक	ब) सहकारी बँक
क) वसुली बँक	ड) वरील सर्व

५) प्रदायी बँकेने कायदेशीर संरक्षण मिळविण्यासाठी धनादेशाचे — केले पाहिजे.

अ) रोख प्रदान	ब) चेकने प्रदान
क) डी डी ने प्रदान	ड) वेळेत प्रदान

६) बँकेचा धारणाधिकारी हा नेहमी — असतो.

अ) वैयक्तिक	ब) सर्वसाधारण
क) कायदेशीर	ड) विशेष

७) बँकर हा एक — कर्जदार असतो.

अ) सर्वसाधारण	ब) कायदेशीर
क) विशेष	ड) सन्माननीय

- ८) चल मालमत्ता गहाण ठेवून जे कर्ज दिले जाते त्यास ——— म्हणतात.
अ) धारणाधिकार	ब) तारण
क) नजर गहाण	ड) गहाण

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) प्रदायी बँक.
- २) सुरक्षितता तत्व.

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- १) सुरक्षित कर्ज आणि असुरक्षित कर्ज.
- २) गहाणखताचे प्रकार.
- ३) रोखता आणि लाभता यामधील सहसंबंध.

प्र.३ वसुली बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- १) प्रदायी बँकेने घ्यावयाची दक्षता स्पष्ट करा.
- २) भारतीय बँकिंग नियमन कायदा १९४९ ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Banking (Paper – III) (BCOM0609)

Day & Date: Sunday, 18-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative.

08

- 1) The Indian Banking Regulation Act was passed in _____ year.
  - a) 1949
  - b) 1957
  - c) 1965
  - d) 1991
- 2) _____ is a principle of Banking.
  - a) Security
  - b) Liquidity
  - c) Profitability
  - d) All the above
- 3) Over draft facility is provided to _____ account holder.
  - a) Saving
  - b) Current
  - c) Recurring
  - d) Fixed
- 4) _____ means the collection of cheques, demand drafts, bills and pay orders on the behalf of cousttomers.
  - a) Paying Banker
  - b) Co-operative banker
  - c) Collecting Banker
  - d) All the above
- 5) A paying banker can get protection only when he makes payment _____.
  - a) In Cash
  - b) By Cheque
  - c) By D.D.
  - d) In due course
- 6) The banker lien is always _____.
  - a) Personal
  - b) General
  - c) Legal
  - d) Special
- 7) A banker is a _____ debtor.
  - a) General
  - b) Legal
  - c) Special
  - d) Priviledge
- 8) The mortgage of a mobile property for securing loan is called as _____.
  - a) Lien
  - b) Pledge
  - c) Hypothecation
  - d) Mortgage

B) Explain following concepts.

04

- 1) Paying banker
- 2) Security Principle

- Q.2 Write short notes. (Any Two)** **06**
- 1) Secured and unsecured advances.
  - 2) Types of mortgage.
  - 3) Relationship between liquidity and profitability.
- Q.3 Explain the functions of a collecting Banker.** **10**
- Q.4 Answer any one of the following.** **12**
- 1) Explain the precautions to be taken by paying bank.
  - 2) Explain the features of Indian Banking Regulation Act of 1949.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) : Examination March/April - 2025
Advanced Accountancy (Paper-III) (BCOM0605)

Day & Date: Sunday, 18-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Liquidation expenses are paid and borne by Vendor Company; it is debited to ____.

a) Bank A/c	b) Goodwill A/c
c) Realization A/c	d) Capital Reserve A/c
- 2) Basic objective of cost accounting is ____.

a) tax compliance	b) cost ascertainment
c) financial audit	d) profit analysis
- 3) In Hire purchase system depreciation is calculated and show in the books of ____.

a) Hire purchaser	b) Seller
c) Employees	d) Creditors
- 4) Hire purchase price less ____ = Cash price

a) Profit	b) Loss
c) Interest	d) Depreciation
- 5) Liquid assets include all current assets except stock and ____.

a) Cash and bank	b) prepaid expenses
c) Debtors	d) preliminary expenses
- 6) For the purpose of ratio analysis, the term operating profits means ____.

a) gross profit - operating expenses
b) sales - cost of sold goods
c) net profit
d) gross profit
- 7) Elements of Cost of a product are ____.

a) Material only	b) Labour only
c) Expenses only	d) Material, Labour and expenses
- 8) The price paid for acquiring the business is called as ____.

a) Commission	b) Profit
c) Remuneration	d) Purchase consideration

- B) Explain the following concepts:** **04**
- External Reconstruction
  - Cost accounting

Q.2 Write short note or short problem (Any two) **06**

- Purchase consideration
- Difference between cost accounting and financial accounting
- From the given particulars calculate following ratio.
  - Gross profit ratio
  - Net Profit ratio
  - Fixed assets turnover ratio

Particulars	Rs.
Sales	1500000
Less: Cost of Sold Goods	<u>900000</u>
Gross Profit	600000
Less: Non-operating Exp.	<u>140000</u>
Net Profit	460000
Current Assets	378000
Inventories	180000
Fixed Assets	820000
Total Assets	<u>1378000</u>
Shareholders Fund	950000
Debt	250000
Current Liabilities	178000
Total Liabilities	<u>1378000</u>

Q.3 From the following information prepare Balance Sheet of Maharashtra Ltd. as on 31st March 2024. Also show your workings. **10**

Current ratio	2.5
Liquidity ratio	1.5
Working capital	Rs. 60000
Proprietary ratio (Fixed Assets to Proprietary ratio)	0.75
Reserve and Surplus	Rs. 40000
Bank overdraft	Rs. 10000

There are no long term debts or fictitious assets.

Q.4 Answer the following: (Any One)

- A)** A Ltd. and B Ltd. are two companies carrying on business in the same line. Their Balance sheets as on 31st March 2024 are given below.

Balance Sheet as on 31st March 2024

Liabilities	A Ltd. (Rs.)	B Ltd. (Rs.)
Eq. Shares (Rs. 10 each)	300000	100000
General Reserve	200000	100000
Secured Loans	300000	50000
Current Liabilities	300000	200000
Total	1100000	450000
Assets	A Ltd. (Rs.)	B Ltd. (Rs.)
Land and Building	50000	---
Plant and Machinery	350000	150000
Investment	50000	---
Stock	450000	200000
Debtors	150000	50000
Cash at Bank	50000	50000
Total	1100000	450000

The above companies have agreed to amalgamate into AB Ltd. on the following terms

- All the assets and liabilities of the two companies are taken over.
- Shareholders in A Ltd. and B Ltd., are paid off by issuing to them sufficient number of Equity Shares of Rs. 10/- each in AB Ltd., as fully paid at par.

Give ledger accounts of A Ltd. and B Ltd.

- B)** Mr. Sudheer purchased Machinery for cash price of Rs. 111720 under hire purchase system from Mumbai Ltd., on 1-1-2022. The terms provided that Rs. 30000 be paid on signing the agreement and the balance amount in three equal installments of Rs. 30000 at the end of each year. The interest at 5% p.a. on unpaid balance is charged. The Machinery was depreciated at 20% p.a. on the reducing balance method.

From the above transactions prepare Mumbai Ltd. A/c and Machinery A/c in the books of Mr. Sudheer.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) : Examination March/April - 2025
Advanced Costing (Paper–III) (BCOM0606)

Day & Date: Sunday, 18-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figure to right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) FIFO _____.
 a) First In Front Out   b) Front In Front Out
 c) First In First Out   d) None of these

- 2) _____ incentive plan provides a proportion of the time saved as a bonus to the worker.
 a) Halsey Plan   b) Rowan Plan
 c) Time Rate   d) Piece Rate

- 3) _____ method calculates the cost per hour of machine operation to allocate overhead costs.
 a) Machine Hour Rate   b) Absorption Rate
 c) Allocation Rate   d) All of these

- 4) _____ method assumes that the last goods purchased are the first to be sold.
 a) FIFO   b) LIFO
 c) Average Method   d) All of these

- 5) LIFO _____.
 a) Last In Front Out   b) Least In First Out
 c) Last In First Out   d) None of these

- 6) _____ term refers to the process of allocating fixed costs to products or services.
 a) Absorption   b) Allocation
 c) Machine Hour Rate   d) None of these

- 7) _____ is maintained by storekeeper.
 a) Store Ledger   b) Pay roll
 c) Bin Card   d) Inventory Tag

- 8) _____ overheads remains constant at all levels of activity.
 a) Fixed   b) Average
 c) Semi-Variable   d) Semi-Fixed

B) Explain the following concepts.**04**

- 1) Always Better Control Technique.
- 2) Time Rate Method.

Q.2 Solve the following. (Any Two)**06**

- a) Calculate wages of Mr. Iyyer from the following for a week.
- i) Normal working rate per hour Rs. 6
  - ii) Normal working hours per day 8.
  - iii) Overtime rate - 150% of normal rate.
  - iv) Working hours for a week were;
Monday - 8, Tuesday - 10, Wednesday - 9, Thursday - 10,
Friday - 11, Saturday - 6 Hours.
Calculate total wages and also earning rate per hour.
- b) Merits and Demerits of Machine Hour Rate.
- c) Absorption & Apportionment of Overheads.

- Q.3** Standard time allowed for a job is 50 Hours. The hourly rate wages is Rs. 0.40 per hour. Plus dearness allowance @ Rs. 0.25 per hours. The actual time taken by the workers was 40 hours. Calculate wages by Time basis, Piece Basis, Halsey Plan and Rowan Plan. **10**

- Q.4** a) The following transactions took place in respect of a material of Vikas Company Ltd. **12**

Date	Particulars
01-03-2024	Purchase 200 Kg. @ 3 Rs. Per Kg.
05-03-2024	Purchase 400 Kg. @ 2 Rs. Per Kg.
10-03-2024	Issues 150 Kg.
12-03-2024	Purchase 200 Kg. @ 4 Rs. Per Kg.
15-03-2024	Issues 200 Kg.
18-03-2024	Purchase 300 Kg. @ 3 Rs. Per Kg.
20-03-2024	Purchase 500 Kg. @ 2 Rs. Per Kg.
21-03-2024	Issues 200 Kg.
22-03-2024	Issues 400 Kg.
31-03-2024	Issues 100 Kg.

Find out stock by FIFO Method.

OR

- b) From the following information you are required to prepare store ledger account by using LIFO.

Date	Particulars	Units	Rate (Rs.)
03 Jan	Purchased	1000	1.00
10 Jan	Purchased	260	1.05
25 Jan	Issued	700	-
6 Feb	Purchased	400	1.15
23 Feb	Purchased	300	1.25
10 March	Issued	620	-
15 April	Issued	240	-
30 April	Purchased	500	1.10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Industrial Management (Paper – III) (BCOM0607)

वार, दिनांक : रविवार, १८-०५-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) अ ब क विश्लेषण ——— म्हणून देखील ओळखले जाते.
 अ) अ.ब.क. विश्लेषण   ब) व्ही.ई.डी. विश्लेषण
 क) जस्ट इन टाईम   ड) पेरिटो विश्लेषण
- २) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाचे ——— उद्दिष्ट आहे.
 अ) ग्राहकांचे समाधान सुधारणे
 ब) वस्तू आणि सेवांची वेळेवर डिलिव्हरी
 क) उत्पादकता सुधारणे
 ड) वरीलपैकी सर्व
- ३) औद्योगिक उत्पादकता सुधारण्याचे मार्ग ——— आहेत.
 अ) दर्जेदार कच्चा माल   ब) प्रभावी व्यवस्थापन
 क) दोन्ही अ आणि ब   ड) यापैकी नाही
- ४) औद्योगिक उत्पादकतेवर ——— घटकांचा परिणाम होते.
 अ) भांडवलाची उपलब्धता   ब) सहकारी धोरण
 क) तंत्रज्ञान   ड) यापैकी सर्व
- ५) एखादे कार्य पूर्ण करण्यासाठी वेळ निश्चित करणे म्हणजे ——— होय.
 अ) नियोजन   ब) समन्वय
 क) कार्यवेळापत्रक   ड) नियंत्रण
- ६) श्रम उत्पादकता ——— या सूत्राद्वारे मोजली जाते.
 अ) एकूण उत्पादन   ब) एकूण उत्पादन
 _____
 निव्वळ भांडवल गुंतवणूक   भूमिधारकाचा खर्च
 क) एकूण उत्पादन   ड) एकूण उत्पादन
 _____
 झालेला एकूण खर्च   एकूण श्रमिक तास

- ७) व्यवहारांची संख्या कमी असेल व मालाच्या किंमती स्थिर असतील तर मालाची किंमत निश्चित करण्याची — ही पद्धत योग्य ठरते.
अ) प्रथम आवक प्रथम जावक   ब) शेवटी आवक प्रथम जावक (LIFO) (FIFO)
क) भारांकित सरासरी किंमत   ड) सरासरी किंमत
- ८) उत्पादन नियोजन व नियंत्रण हे उपक्रम, समाज, कर्मचारी व ग्राहकांच्या दृष्टीकोनातून महत्वाचे असते.
अ) नियोजन   ब) नियंत्रण
क) अ व ब दोन्ही   ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना लिहा.

०४

- १) औद्योगिक उत्पादकता.
२) बीज भांडवल.

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

०६

- १) कार्यशील भांडवल.
२) औद्योगिक उत्पादकतेचे महत्व.
३) भांडवलाची उत्पादकता.

प्र.३ वित्तीय व्यवस्थापन म्हणजे काय? वित्तीय व्यवस्थापनाचे विविध मार्ग/स्रोत स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ मालसाठा व्यवस्थापन म्हणजे काय? मालसाठा व्यवस्थापनेचे महत्व विशद करा.

१२

किंवा

उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रण म्हणजे काय? उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाची विविध तंत्रे सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Industrial Management (Paper – III) (BCOM0607)**

Day & Date: Sunday, 18-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative.

08

- 1) A.B.C Analysis is also known as _____.
  - a) A.B.C Analysis
  - b) V. E. D. Analysis
  - c) Just in Time
  - d) Pareto Analysis
- 2) _____ is/ are the objective of the production planning and control.
  - a) Timely delivery of goods and services
  - b) Improving customer satisfaction
  - c) Improve Productivity
  - d) All of the above
- 3) _____ is/are the ways to improve the industrial productivity,
  - a) Quality raw material
  - b) Effective management
  - c) Both a & b
  - d) None of these
- 4) Industrial productivity is affected by _____ factors.
  - a) Availability of capital
  - b) Government Policy
  - c) Technology
  - d) All of these
- 5) Determination of required time for completion of some work is known as _____.
  - a) Planning
  - b) Co-coordinating
  - c) Scheduling
  - d) Control
- 6) Productivity of labour is measure by _____ formula.
  - a) Total Production/Net capital invested
  - b) Total production/Cost of land
  - c) Total production / Total expenditure
  - d) Total production/Total labours hours
- 7) Which method of pricing the issue from the store is best when the quantity of transactions is less and prices of raw material are stable?
  - a) First in First Out
  - b) Last in First Out
  - c) Weighted Average Price Method
  - d) Average Price Method

- 8) Production _____ are important from the perspective of the enterprise, society, employees and customers.
- a) Planning
  - b) Control
  - c) Both a and b
  - d) None of these

B) Explain the following concepts. 04

- 1) What is Industrial Productivity?
- 2) Seed Finance.

Q.2 Write short notes (any two) 06

- 1) Working Capital.
- 2 Importance of industrial productivity.
- 3) Productivity of Capital.

Q.3 Long answer 10

What is Financial Management? Explain Sources of financial management.

Q.4 Answer any one of the following 12

- 1) What is Inventory Management? Describe the importance of inventory management.

OR

- 2) What is production planning and control? Explain in detail various techniques of production planning and control.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Insurance Paper-III (BCOM0608)

वार, दिनांक : रविवार, १८-०५-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) उमेदवारांनी मूळ प्रश्न इंग्रजीत वाचावेत.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८
- १) विमा पॉलिसीवरील कर्जाला सामान्यतः ——— असे म्हणतात.
 अ) कागदपत्र कर्ज   ब) पॉलिसी कर्ज
 क) मालमत्ता कर्ज   ड) मुदत कर्ज
- २) भारताच्या विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरण (IRDA) मध्ये ——— सदस्य आहेत.
 अ) ५   ब) १०
 क) १५   ड) २०
- ३) ——— हे आरोग्य विमा दाव्याच्या निकालाची पहिली पायरी आहे.
 अ) विमा कंपनीला कळवा   ब) पोलिसांना कळवा
 क) आयआरडीएला कळवा   ड) वरिल सर्व
- ४) आयुर्विमा महामंडळ कायदा ——— साली मंजूर झाला.
 अ) १९५६   ब) १९६०
 क) १९७१   ड) १९४८
- ५) नुकसानभरपाईच्या करारनामास ——— करार असे म्हणतात.
 अ) नाममात्र   ब) विशेष
 क) कायदेशीर   ड) बेकायदेशीर
- ६) आयुर्विमा प्रतिनिधीस ——— वर्षासाठी व्यवसाय परवाना मिळतो.
 अ) ५   ब) २
 क) ३   ड) १०
- ७) आयुर्विमा प्रतिनिधीस ——— असे म्हणतात.
 अ) सरकारी कर्मचारी   ब) मध्यस्थ
 क) सामाजिक कार्यकर्ते   ड) व्यापारी

८) विम्याच्या तक्रारींचे निवारण करणे हे ——— संस्थेचे काम आहे.

अ) सीबीआय

ब) एसबीआय

क) आयआरडीए

ड) एलआयसी

प्र.१ ब) खालील संकल्पना लिहा.

०४

१) आचारसंहिता.

२) वैद्यकीय अहवाल.

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

०६

१) अंपगत्व लाभ.

२) समर्पण मूल्य

३) मृत्यु प्रमाणपत्र.

प्र.३ आयुर्विमा महामंडळाची संघटनात्मक रचना स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ विमा व्यवसायाच्या खाजगीकरणाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

१२

किंवा

सामाजिक आणि आर्थिक विकासात आयुर्विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS): Examination March/April - 2025
Advanced Insurance Paper–III (BCOM0608)

Day & Date: Sunday, 18-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative. 08

- 1) A loan against an insurance policy is commonly referred to as a _____.
 a) Document loan   b) policy loan
 c) property loan   d) term loan
- 2) The Insurance Regulatory and Development Authority (IRDA) of India has _____ members.
 a) 5   b) 10
 c) 15   d) 20
- 3) _____ is the first step of settlement of health insurance claim.
 a) Inform the insurance company
 b) Inform the police
 c) Inform the IRDA
 d) All of these
- 4) The Life Insurance Company Act passed in _____ year.
 a) 1956   b) 1960
 c) 1971   d) 1948
- 5) An indemnity bond is called as a _____ agreement.
 a) Nominal   b) Special
 c) Legal   d) illegal
- 6) Life insurance agent receives a business license for _____ year.
 a) 5   b) 2
 c) 3   d) 10
- 7) Life insurance Agent is called as a _____.
 a) Government employee   b) intermediaries
 c) Social worker   d) Businessman
- 8) Grievance redressed of insurance is the work of _____ institution.
 a) CBI   b) SBI
 c) IRDA   d) LIC

- B) Explain the Concepts. 04**
- 1) Code of Conduct.
  - 2) Medical Report.

- Q.2 Write short notes (any two) 06**
- 1) Disability Benefit
  - 2 Surrender Value
  - 3) Death Certificate

- Q.3 Explain the Organizational Structure of Life Insurance Corporation of India. 10**

- Q.4 Answer any one of the following 12**
- 1) Explain the merits and demerits of privatization of Insurance business.
- OR**
- 2) Explain the Role of Life Insurance Corporation in social and economic development.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) : Examination March/April - 2025
Advanced Statistics (Paper–III) (BCOM0611)

Day & Date: Sunday, 18-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figure to right indicate full marks.
 3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives. 08

- 1) Testing $H_0: \mu = 5$ against $H_1: \mu < 5$ is a _____ test.
  - a) One sided right tailed
  - b) Two tailed
  - c) One sided left tailed
  - d) None of these
- 2) The value of Net Reproduction Rate (NRR) >1 indicates of _____.
  - a) Increase in population
  - b) Reduction in population
  - c) Consistency in Population
  - d) none of these
- 3) For testing goodness of fit _____ test is used.
  - a) F
  - b) T
  - c) Z
  - d) Chi-square
- 4) Any hypothesis which is opposite to null hypothesis is _____.
  - a) Composite hypothesis
  - b) Alternative hypothesis
  - c) Simple hypothesis
  - d) None of these
- 5) t- test is applicable in case of _____ sample.
  - a) small
  - b) large
  - c) for any
  - d) none of these
- 6) A statement made about a population for testing purpose is called _____.
  - a) statistic
  - b) hypothesis
  - c) level of significance
  - d) test statistic
- 7) Vital Statistics is a branch of biometry which deals with data and laws of _____.
  - a) Marriages
  - b) Births
  - c) Deaths
  - d) All of these
- 8) For comparing proportions of two populations which of the following test is to be used?
  - a) Z- test
  - b) t- test
  - c) F- test
  - d) None of these

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Null and Alternative hypothesis.
- 2) Chi-Square variate and state its probability density function (pdf).

Q.2 Write a Short Note (Any Two). 06

- a) Explain Type I and Type II error.
- b) A sample of 15 observations is found to have mean of 67.47 and sample mean square 2.3. Can it reasonably be regarded as a sample from a population with mean height 67? (Critical Value $t_{14, 0.025}=2.510$)
- c) Explain Gross Reproduction Rate (GRR) and Net Reproduction Rate (NRR).

Q.3 Attempt the following. 10

Two machines fill milk in one point cartons. Independent random samples from the two machines produce the following results on net fill weights.

	Size	Mean (days)	S.D. (days)
Machine I	46	15.8	0.49
Machine II	54	16.2	0.76

Is the difference in sample average significant?

Q.4 Answer the following (Any One) 12

- a) Define Vital events. Find STDR by indirect method for the population A from the following data.

Age Group	0-5	5-15	15-50	50 and above
Population A	12000	13000	15000	10000
Standard Population	8000	10000	27000	5000
ASDR of standard population	50	15	10	60

Total deaths in population A are 1483.

OR

- b) Explain goodness of fit test in detail.

- ७) जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय — येथे आहे.
अ) जिनेव्हा ब) अमेरिका
क) वॉशिंग्टन ड) इंग्लंड
- ८) ब्रिक्स संघटनेत — रशिया, भारत, चीन आणि दक्षिण आफ्रिकेचा समावेश आहे.
अ) सुदान ब) ब्राझील
क) पाकिस्तान ड) भूतान

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) जागतिकीकरण
- २) विदेशी भांडवल

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) विदेशी भांडवलाचे महत्त्व
ब) भारतीय आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्ट्ये
क) सन. १९९१ च्या आर्थिक संकटाची कारणे

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

नीती आयोग म्हणजे काय? नीती आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा?

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) नवीन आर्थिक धोरणाचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम स्पष्ट करा?
किंवा
ब) जागतिक बँकेचे उद्देश व भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Economics (Paper – III) (BCOM0602)**

Day & Date: Tuesday, 06-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the first country in the world, accepted planning since 1928.
  - a) America
  - b) India
  - c) Russia
  - d) England
- 2) Who is the current chairman of NITI Aayog?
  - a) Arvind Panagariya
  - b) Dr. Rajiv Kumar
  - c) Nirmala Sitharaman
  - d) Narendra Modi
- 3) By geographical extended line Foreign Capital means _____.
  - a) Foreign Capita
  - b) Indigenous
  - c) Inter-continental
  - d) Inter-State
- 4) Govt. of India liberalized its policy towards foreign investment, in the year _____.
  - a) 1975
  - b) 1995
  - c) 1991
  - d) 2000
- 5) _____ is the reason of 1991 economic crisis in India.
  - a) Iraq - Kuwait war
  - b) Political instability and uncertainty
  - c) Both a & b
  - d) None of these
- 6) The New Economic policy had a favorable effect of _____.
  - a) Increase in economic crisis
  - b) Increase in poverty
  - c) Decrease in growth rate
  - d) Increase in employment
- 7) The headquarters of World Trade Organization is located at _____.
  - a) Geneva
  - b) America
  - c) Washington
  - d) England

8) The BRICS organization includes _____ Russia, India, China and South Africa.

a) Sudan	b) Brazil
c) Pakistan	d) Bhutan

B) Explain the following concept. 04

- 1) Globalization
- 2) Foreign Capital

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Importance of Foreign Capital.
- b) Objectives of Indian Economic Planning.
- c) Causes of Financial Crisis of 1991

Q.3 Answer the following question. 10

What is NITI Aayog? Explain its functions?

Q.4 Attempt any one of the following questions. 12

- a) Explain the impact of New Economic Policy on the Indian Economy?

OR

- b) Explain the objectives and role of the World Bank?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Banking (Paper – IV) (BCOM0616)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

१) ——— संस्था इंग्लंडची मध्यवर्ती बँक म्हणून काम करते.

अ) बार्कलेज बँक	ब) लॉयड्स बँक
क) एचएसबीसी	ड) बँक ऑफ इंग्लंड

२) बँक ऑफ इंग्लंडची स्थापना ——— या वर्षी झाली.

अ) १९६४	ब) १९८०
क) १६९४	ड) १९४६

३) ——— ही अमेरिकेची मध्यवर्ती बँकिंग प्रणाली म्हणून ओळखली जाते.

अ) बँक ऑफ अमेरिका
ब) यूएस ट्रेझरी
क) संघ निधी पद्धती (फेडरल रिझर्व्ह सिस्टम)
ड) फेडरल डिपॉझिट इन्शुरन्स कॉर्पोरेशन (एफडीआयसी)

४) एकापेक्षा अधिक देशांमध्ये शाखा किंवा सहाय्यक कंपन्या चालवणाऱ्या बँकेला ——— नावांनी ओळखले जाते.

अ) युनिव्हर्सल बँक	ब) ऑफशोर बँक
क) बहुराष्ट्रीय बँक	ड) विकास बँक

५) आयसीआयसीआयची (ICICI) स्थापना ——— साली झाली.

अ) १९५५	ब) १९४५
क) १९६५	ड) १९६४

६) राज्य वित्तीय महामंडळाची स्थापना ——— कायद्यांतर्गत केली आहे.

अ) कंपनी कायदा, १९५६
ब) आरबीआय कायदा, १९३४
क) राज्य वित्तीय महामंडळ कायदा, १९५१
ड) बँकिंग नियमन कायदा, १९४९

७) एनईएफटी (राष्ट्रीय इलेक्ट्रॉनिक फंड ट्रान्सफर) प्रणाली ---- व्यवहारांचे निराकरण करते.

- अ) रिअल- टाइममध्ये त्वरित
- ब) बँकिंग वेळेत तासाभराच्या बँचमध्ये
- क) दिवसाच्या शेवटी फक्त एकदा
- ड) फक्त आंतरराष्ट्रीय पेमेंटसाठी

८) आरटीजीएस म्हणजे ----.

- अ) रिअल टाइम ग्रॉस सेटलमेंट
- ब) रिअल टाइम जनरल सिस्टम
- क) रेडी ट्रान्झॅक्शन ग्रॉस सेटलमेंट
- ड) रिकरिंग ट्रान्झॅक्शन जनरल सिस्टम

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- 1) वैश्विक (युनिव्हर्सल) बँकिंगची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 2) ई- बँकिंगचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) युरो चलन बाजार.
- ब) संघ निधी पद्धती.
- क) राज्य वित्तीय महामंडळाची कार्ये सांगा.

प्र.३ दिर्घोत्तरी प्रश्न.

१0

बँक ऑफ इंग्लंडची मुख्य वैशिष्ट्ये सांगून कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१२

अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेत विकास बँकिंगची भूमिका सांगा.

किंवा

ब) अमेरिकेतील व्यापारी बँकांची सद्यःस्थिती आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Banking (Paper – IV) (BCOM0616)

Day & Date: Thursday, 08-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ institution acts as the central bank of the United Kingdom?
  - a) Barclays Bank
  - b) Lloyds Bank
  - c) HSBC
  - d) Bank of England
- 2) Bank of England is established in the year _____.
  - a) 1964
  - b) 1980
  - c) 1694
  - d) 1946
- 3) The central banking system of the United States is known as the _____.
  - a) Bank of America
  - b) US Treasury
  - c) Federal Reserve System (The Fed)
  - d) Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC)
- 4) A bank operating branches or subsidiaries in multiple countries is known as _____.
  - a) A Universal Bank
  - b) An Offshore Bank
  - c) A Multinational Bank
  - d) A Development Bank
- 5) ICICI is established in the year _____.
  - a) 1955
  - b) 1945
  - c) 1965
  - d) 1964
- 6) SFCs are established under _____ Act.
  - a) The Companies Act, 1956
  - b) The RBI Act, 1934
  - c) The State Financial Corporations Act, 1951
  - d) The Banking Regulation Act, 1949.
- 7) NEFT (National Electronic Funds Transfer) system settles transactions:
  - a) Instantly in real-time
  - b) In hourly batches during banking hours
  - c) Only once at the end of the day
  - d) Only for international payments

- 8) RTGS stands for:
- a) Real Time Gross Settlement
  - b) Real Time General System
  - c) Ready Transaction Gross Settlement
  - d) Recurring Transaction General System.

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the Concept of Universal Banking.
- 2) Explain the Advantages and Disadvantages of E-banking.

Q.2 Write Short Notes (Any Two) 06

- a) Euro Currency Market
- b) Federal Reserve System
- c) The functions of State Financial Corporations (SFCs).

Q.3 Broad Question. 10

Explain the Main features Bank of England and its functions.

Q.4 Broad Question. (Any One) 12

- a) Explain the role of development banking in Indian Economy.

OR

- b) Explain the present position and features of Commercial Banking in USA.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Accountancy (Paper - IV) (BCOM0612)

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figure to right indicate full marks.
 3) Attempt any Two from Q. 2 A, B and C
 4) Attempt any One from Q.A (A) and Q. 4 (B)
 5) Use of calculator is allowed.

Q.1 A) Multiple choice Questions.**08**

- 1) With effect from _____ GST was introduced.
  - a) 1st July 2017
  - b) 1st January 2017
  - c) 1st April 2017
  - d) 1st September 2017
- 2) GST is a _____based tax.
  - a) Non Consumption
  - b) Consumption
  - c) Both (a) & (b)
  - d) Agricultural
- 3) Deductions U/S 24 (b) for Interest on Loan from Net Annual Value for Let out or deemed let out Property is _____.
  - a) up to Rs. 1,50,000
  - b) up to Rs. 2,00,000
  - c) 30% of Net Annual Value
  - d) Fully Allowed
- 4) Residential Status of an assessee can be _____.
  - a) Different for different assessment years
  - b) Different for same assessment year
  - c) Always Residential
  - d) Always Non-Resident
- 5) In case profession tax is paid by employer on behalf of employee, the amount paid shall be included in gross salary as a _____.
  - a) Allowances
  - b) Perquisite
  - c) Standard Deduction
  - d) Exemption
- 6) Deductions from gross total income U/S 80U are available to _____.
  - a) Individual
  - b) Individual and HUF
  - c) Company
  - d) Firm
- 7) Winning from Crosswords and Puzzles are taxable under the head income from _____.
  - a) Salary
  - b) Business or Profession
  - c) House Property
  - d) Other Sources

8) Income-tax rates are determined by the following _____.

- Income Tax Act, 1961
- Annual Finance Bill
- Ordinance of the President
- Reserve Bank of India

B) Explain the following Concepts.

04

- Goods and Services Tax (GST)
- Assessee

Q.2 Write Short Note/Short Answer/Short Problem. (Any Two)

06

A) Mr. Kalicharan has a house property whose Municipal Value is Rs. 25,00,000 p.a. The house Property was self-occupied during the previous year. He paid Municipal Taxes of Rs. 1,00,000 during the previous year. He paid Interest on borrowed capital for construction of property was Rs. 2,10,000 in the previous year. Compute income from house property of Mr. Kalicharan for A.Y. 2024-25 under optional tax regime.

B) Mr. Thakur owns two house properties whose details are as under.

Particulars	House 1 (Self- Occupied) Rs.	House 2 (Let Out) Rs.
Annual Value	20,00,000	30,00,000
Interest on borrowed capital for construction of house (paid in previous year)	1,50,000	3,00,000

Compute his income from house property for Assessment Year 2024-25 under optional tax regime.

C) Income from Other Sources.

Q.3 Long Answer / Long problem.

10

Mr. Patil working in a private company. Following are the particulars of Income for the previous year 2023-24.

- Basic Salary Rs. 40,000 per month
- Dearness Allowance at 60% of salary (all part of retirement benefit)
- Transport Allowance Rs. 1,500 per month
- House Rent Allowance at Rs. 12,000 per month and he pays rent of Rs.12,500 per month
- City Compensatory allowance at Rs. 2,500 per month
- Employers' contribution to Recognized Provident Fund at 20% of Basic Salary
- Facility of free domestic servant Rs. 3,000 per month
- Professional Tax paid by employer Rs. 2,500

Compute the income from salaries for the assessment year 2024-25 assuming that Assessee has opted optional tax regime (i.e. the normal provisions of the act)

Q.4 Long Answer / Long Problem. (Any One)**12**

- A)** Mr. Abhijeet Desai is a Chartered Accountant in practice. He maintains his accounts on cash basis. His income and expenditure account for the year ended 31st March 2024 is as follows.

Expenditure	Rs.	Income	Rs.
Salary to Staff	2,00,000	Fees Earned:	
Salary to Audit Assistant	2,50,000	- Bank Audit	9,50,000
Incentive to Audit Assistant	25,000	- Tax Audit	10,00,000
Office Rent	3,60,000	- Consultancy Fees	5,50,000
Printing and Stationery	1,25,000		
Meeting, Conference and Seminar	50,000	Dividend received from Indian Company (Gross)	20,000
Purchase of Car (for official use)	5,00,000	Income from UTI	10,000
Repairs, maintenance and petrol expenses of car	75,000	Honorarium for valuation of answer papers	50,000
Travelling expense (official purpose)	1,20,000	Rent Received from Let Out house Property	1,20,000
Municipal Taxes paid for Let Out House Property	10,000		
Surplus (i.e. Income over Expenditures)	9,85,000		
	27,00,000		27,00,000

Additional Information:

- 1) Allowable rate of depreciation on motor car is 15%.
  - 2) Salary to Audit Assistant includes Rs. 30,000 paid in cash for assisting Mr. Abhijeet Desai in Professional work.
- Computer income from Profession of Mr. Abijeet Desai for A.Y. 2024-25 as per default tax regime u/s 115BAC.

OR

- B)** Mr. Sunil is carrying on a business, submits his Profit and Loss Account for the year ending 31st March, 2024.

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Opening stock	1,50,000	By Sales	10,60,000
To Purchases	5,00,000	By Closing Stock	1,49,000
To Wages	1,00,000	By Gift from father	10,000
To Rent	60,000	By Income tax refund	40,000
To Repairs of car	30,000	By Interest on Income Tax refund	1,000
To Wealth tax paid	10,000	By Interest on Fixed deposits	25,000
To Medical expenses	30,000	By Dividend from domestic company	15,000
To Interest on Capital	25,000		
To Provision for Bad debts	5,000		
To Salaries	80,000		
To Drawings	10,000		
To General expenses	11,000		
To Depreciation	15,000		
To Profit for the year	2,74,000		
	13,00,000		13,00,000

Following further information is given:

- 1) Medical expenses were incurred for treatment of his wife
- 2) Half of the car is used for Personal reasons.
- 3) Depreciation as per income tax rule is Rs. 20,000
- 4) Wages include Rs. 5,000 on account of wages paid to driver on Family trip

Compute his Income from business for the A.Y. 2024-25 as per default tax regime u/s 115BAC.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Costing (Paper - IV) (BCOM0613)

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figure to right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the options. 08

- 1) _____ type of budget is prepared for a specific period and typically uses historical data.

a) Flexible Budget	b) Fixed Budget
c) Cash Budget	d) All of these
- 2) _____ cost method distinguishes between fixed and variable costs.

a) Absorption	b) Marginal
c) Cash	d) Standard
- 3) _____ term refers to the ratio of contribution to sales.

a) Contribution Margin	b) Profit Volume Ratio
c) Ratio	d) Standard
- 4) _____ factor affects the margin of safety.

a) Break-even point	b) Variable Cost
c) Fixed Cost	d) Semi Variable Cost
- 5) _____ of the following is a key element to calculate the break-even point.

a) Standard Cost	b) Fixed Cost
c) Variable Cost	d) Contribution per unit
- 6) _____ term refers to the direct cost of materials used in production.

a) Direct Material Cost	b) Indirect Material Cost
c) Transportation Cost	d) None of these
- 7) _____ is a primary objective of a cost audit.

a) Profit Verification	b) Loss Verification
c) Cost Verification	d) None of these
- 8) _____ audit type focuses on financial statements and their accuracy.

a) Cost Audit	b) Financial Audit
c) Audit	d) Auditor

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Standard Costing
- 2) Auditor

Q.2 Solve the following. (Any Two) 06

- a) Types of Budgets
- b) Profit Volume Ratio
- c) Calculate labour variances from the following information:

Actual Hours	= 5800
Actual Direct Wages	= Rs.1800
Standard rate per hour	= Re. 0.35
Standard hours	= 6,000

Q.3 Difference between Cost Audit and Financial Audit. 10

Q.4 a) The following are the budget estimates of plant servicing department in a manufacturing company: 12

Items of Cost	Planned at 6,000 service hours (Rs.)	Planned at 9,000 service hours (Rs.)
Salaries	28000	28000
Indirect Materials	42000	63000
Miscellaneous Cost	16000	20500

Required: Prepare a flexible budget for the department for 7,000, 8,000 and 9,500 service hours.

OR

b) Difference between Fixed Budget and Flexible Budget.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Industrial Management Paper–IV (BCOM0614)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) कार्य दर वेतन — वर आधारित असते.

अ) उपस्थिती	ब) काम केलेले तास
क) उत्पादन	ड) अनुभव
- २) — ही व्यवस्थापनातील कामगारांच्या सहभागाची पध्दत आहे.

अ) मुलाखत	ब) भरती
क) प्रशिक्षण	ड) कामगारांच्या सूचना
- ३) आहार सुविधा, वैद्यकीय सुविधा, गृहनिर्माण सुविधा आणि शैक्षणिक सुविधा भारतातील — पध्दतींमध्ये समाविष्ट आहेत.

अ) कामगार कल्याण	ब) कर्मचारी नैतिकता
क) औद्योगिक संबंध	ड) वेतन आणि पगार
- ४) — पध्दती अंतर्गत कामगार मोबदला कामगाराने केलेल्या कामाच्या आधारे मोजला जातो.

अ) समय दर	ब) कार्य दर
क) उत्तेजनात्मक	ड) वरील सर्व
- ५) कामगारांना दिलेल्या वेतनाव्यतिरिक्त आर्थिक आणि अर्थिकेत्तर लाभास — म्हणून ओळखले जाते.

अ) अनुषंगिक हित लाभा	ब) अतिरिक्त वेतन
क) एकूण मजुरी	ड) लाभांश
- ६) औद्योगिक थकवा — यासाठी कारणीभूत ठरतो.

अ) उच्च कार्यक्षमता	ब) अनुपस्थिती
क) प्रेरणा	ड) संघ भावना

७) कार्याकडे, कार्य समूहाकडे आणि वरिष्ठाकडे सकारात्मक दृष्टिने पाहणे हे
---- चे उदाहरण आहे.

- अ) उच्च मनोधर्य   ब) निम्न मनोधर्य
क) शून्य मनोधर्य   ड) वरील सर्व

८) ---- योजने अतंगत बचत केलेल्या वेळेच्या ५०% इतके वेतन बोनस
म्हणून कामगारांना दिले जाते.

- अ) हाल्ले योजना   ब) रोवन योजना
क) टेलर यांची योजना   ड) प्रोत्साहन योजना

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) वेतनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
२) कर्मचारी कल्याणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- अ) औद्योगिक संबंधाचे उद्दिष्ट
ब) औद्योगिक मानसशास्त्राचे उद्दिष्ट
क) मनोबलाचे महत्त्व

प्र.३ कर्मचारी मनोबलावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

- अ) औद्योगिक संबंधांवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
ब) कार्य दर वेतन पद्धत म्हणजे काय? कार्य दर वेतन पद्धतीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Industrial Management (Paper-IV) (BCOM0614)

Day & Date: Thursday, 08-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Piece rate is based on _____.
  - a) Attendance
  - b) Hours worked
  - c) Output
  - d) Experience
- 2) _____ is the method of worker's participation in management.
  - a) Interview
  - b) Recruitment
  - c) Training
  - d) Worker's suggestions
- 3) Feeding facilities medical facility, housing facility and educational facilities are included in _____ practices in India.
  - a) Labour welfare
  - b) Employee Moral
  - c) Industrial relation
  - d) Wages and salary
- 4) Under _____ method labour remuneration is calculated on the basis of work done by a worker.
  - a) Time rate
  - b) Piece rate
  - c) Incentives
  - d) All of these
- 5) Financial and non-financial forms advantages other than wages given to the workers are known as _____.
  - a) Fringe benefits
  - b) Extra wages
  - c) Total wages
  - d) Dividend
- 6) Industrial Fatigue leads to _____.
  - a) High performance
  - b) Absenteeism
  - c) Motivation
  - d) Team spirit
- 7) To look positively towards work, working groups and higher authorities are the examples of _____.
  - a) High morale
  - b) Low morale
  - c) Zero morale
  - d) All of these
- 8) Under _____ plan 50% of time saved wages is paid as a bonus to the workers.
  - a) Halsey plan
  - b) Rowan plan
  - c) Taylors plan
  - d) Motivation plan

- B) Explain the following concepts. 04**
1) Explain the concept Remuneration.
2) Explain the concept of Employee Welfare.

- Q.2 Write short note. (Any Two) 06**
a) Objectives of Industrial Relations.
b) Objectives of industrial psychology.
c) Importance of Morale.

- Q.3 Explain the Factors affecting the Employee Moral. 10**

- Q.4 Attempt any one of the following. 12**
A) Explain the objectives and scope of Industrial Psychology.
OR
B) What is Piece rate system? Explain the Advantages and Disadvantages of the Piece rate system.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Insurance (Paper – IV) (BCOM0615)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

१) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची स्थापना ——— मध्ये झाली.

अ) १९९१	ब) १९७१
क) १९७२	ड) १९९०

२) ——— विमा योजना मालमत्तेशी संबंधित आहे.

अ) अग्नि	ब) मुदत
क) घरफोडी	ड) सागरी

३) सागरी विमा कायदा ——— साली मंजूर झाला.

अ) १९६५	ब) १९६३
क) १९३६	ड) १९३८

४) ——— विमा योजना एखादया व्यक्तीला झालेल्या शारीरिक नुकसानास संरक्षण देते.

अ) वैयक्तिक अपघात	ब) पीक
क) घरफोडी	ड) गुरेढोरे

५) विम्याच्या इतिहासात ——— हा सर्वात जुना विमा आहे.

अ) आग	ब) सागरी
क) जीवन	ड) अपघाती

६) विमा कवच ———.

अ) मालमत्तेचे संरक्षण करते
ब) नुकसान टाळते.
क) नुकसानाचा प्रभाव कमी करते
ड) तोटा करते.

७) सागरी विमा एक वर्षासाठी किंवा विशिष्ट ——— साठी असतो.

अ) प्रवास	ब) वर्ष
क) तोटा	ड) दिवस

८) विम्याची संकल्पना ——— आहे.

अ) उत्पन्न	ब) नफा
क) जोखीम	ड) संपत्ती

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- 1) घरफोडी विम्याची संकल्पना
- 2) आजारपणाचा विमा

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) गोदाम ते गोदाम कलम
- ब) मूल्यांकन कलम
- क) तृतीय पक्ष दायित्व विमा

प्र.३ सागरी विमा योजनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

अ) सागरी विमा योजना घेण्याची कार्यपद्धत स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या विकासात भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Warehouse to Warehouse Clause
  - b) Valuation Clause
  - c) Third party Liability Insurance
- Q.3 Explain the Types of Marine Insurance Policies.** **10**
- Q.4 Attempt any one of the following questions.** **12**
- a) Explain the Procedure of taking Marine Insurance Policy.
- OR**
- b) Explain the role of General Insurance Corporation of India in development of Indian economy.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025
Advanced Statistics (Paper–IV) (BCOM0618)

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figure to right indicate full marks.
 3) Use of soundless calculators is allowed.
 4) Graph papers will be supplied on request.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives. 08

- 1) In critical path analysis, the word CPM mean _____.
 a) Crash project Management
 b) Critical Project Management
 c) Critical Path management
 d) Critical Path Method
- 2) _____ is NOT typically a part of a simulation model.
 a) Assumptions
 b) Deterministic factors
 c) random variables
 d) Physical tests
- 3) A type of decision-making environment is _____.
 a) certainty
 b) uncertainty
 c) risk
 d) all of these
- 4) Which of the following criterion is not used for decision making under uncertainty?
 a) maximin
 b) Maximax
 c) minimize expected loss
 d) minimax
- 5) If the players select the same strategy each time, then it is referred as _____.
 a) Pure strategy
 b) Mixed strategy
 c) Both a and b
 d) None of these
- 6) In a Monto Carlo simulation _____ primary technique used to generate outcomes.
 a) Random Sampling
 b) Deterministic sampling
 c) Systematic Sampling
 d) Predictive analysis
- 7) The slack for an activity in network is equal to _____.
 a) EF -ES
 b) LF - LS
 c) LS - ES
 d) All of these

8) What happens when maximin and minimax values of the game are same?

- a) No solution exists   b) Solution is mixed
c) Saddle point exists   d) none of these

B) Explain the following concepts.

04

- i) Define Player and strategy.
ii) State any two uses of simulation.

Q.2 Write a Short Note (Any Two).

06

- a) Two-person zero sum games.
b) Explain minimax regret criteria.
c) Draw the network diagram of the following.

Activity	1-2	2-3	2-4	1-4	4-5	5-6	3-6	2-6
Time (in hours)	17	15	10	16	13	14	18	10

Q.3 Attempt the following.

10

Solve the following game graphically

Player B

$$\text{Player A} \begin{matrix} & B_1 & B_2 & B_3 \\ A_1 & [-3 & 2 & 3] \\ A_2 & [7 & 5 & 1] \end{matrix}$$

Q.4 Answer the following. (Any One)

12

- a) Draw the network and calculate Earliest Start time (ES), Earliest Finishing time (EF), Latest Start time (LS) and Latest Finish time of each activity and determine the project and duration to complete the project.

Activity	A	B	C	D	E	F	G	H
Immediate Predecessors	-	-	-	A	B	C	D, E	F, G
Time (in days)	2	4	3	1	6	5	7	2

OR

- b) Explain what is simulation and write the applications of simulation.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी. कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Co-operative Development (BCOM0604)

वार, दिनांक : शनिवार, १०-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

१) ——— ही महाराष्ट्रातील सहकारी साखर कारखान्यांची प्रमुख समस्या आहे.

अ) दुय्यम उत्पादनाची समस्या	ब) वाहतुकीची समस्या
क) कामगारांची समस्या	ड) वरील सर्व

२) सहकारी खरेदी-विक्री संस्था ——— च्या तारणांवर कर्ज देतात.

अ) शेतमाल	ब) जनावरे
क) घर	ड) यापैकी नाही

३) भारतात ऑपरेशन फ्लड (महापूर) हा ——— क्रांतीशी निगडित आहे.

अ) औद्योगिक	ब) मत्स्य
क) दुग्ध	ड) शेती

४) राज्य सहकारी बँकांची ——— ही समस्या आहे.

अ) भांडवलाची कमतरता	ब) वाढती थकबाकी
क) सदोष कर्ज पध्दती	ड) वरील सर्व

५) भारतात सहकाराचा दुसरा व्यापक कायदा ——— साली संमत करण्यात आला.

अ) १९०४	ब) १९१२
क) १९१८	ड) १९२५

६) ——— च्या मते "देशाच्या राजकीय सीमेबाहेर आर्थिक व्यवहारांचा विस्तार करणे म्हणजे जागतिकीकरण होय.

अ) श्री. श्रवणकुमार सिंग	ब) प्रो.सी.टी. कुरियन
क) रॉबर्ट ओवेन	ड) श्री. दीपक नय्यर

७) भारतात सहकारी प्रक्रिया संस्थाची सुरुवात ——— साली झाली.

अ) १९१७

ब) १९२५

क) १९४०

ड) १९४७

८) भारतातील सहकारी पतपुरवठा संस्थाची रचना ——— स्तरीय आहे.

अ) एकस्तरीय

ब) द्विस्तरीय

क) त्रिस्तरीय

ड) यापैकी नाही.

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) प्राथमिक कृषी सहकारी पतपुरवठा संस्था

२) ग्राहक सहकारी संस्था

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

अ) सहकारी प्रक्रिया संस्थांची प्रगती

ब) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीचा विकास

क) जागतिकीकरण व सहकारापुढील आव्हाने

प्र.३ महाराष्ट्रातील दुग्ध सहकारी संस्थांच्या समस्या स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकांची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सहकारी खरेदी विक्री संस्थांची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Co-operative Development (BCOM0604)

Day & Date: Saturday, 10-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a major problem for Co-Operative Sugar factories.
 a) Problem of by Product   b) Problem of Transport
 c) Problem of Labour   d) All of these
- 2) Co-Operative Marketing Societies provide loans on the security of _____.
 a) Agricultural Produce   b) Animals/Cattles
 c) Home   d) None of these
- 3) Operation flood is related with _____ revolution in India.
 a) Industrial   b) Fisheries
 c) Milk   d) Agriculture
- 4) _____ is the problem of State Co-Operative Banks.
 a) Limited Capital
 b) Rising Over due's
 c) Defective Loaning Procedure
 d) All of these
- 5) The Second Comprehensive law on Co-Operation in India was passed in _____.
 a) 1904   b) 1912
 c) 1918   d) 1925
- 6) According to _____ Expanding Economic transactions beyond the country political means Globalization
 a) Shri. Shravan Kumar Singh   b) Prof. C.T. Kurien
 c) Robert Owen   d) Shri. Deepak Nayyar
- 7) Co-Operative Processing Societies where started in India in _____.
 a) 1917   b) 1925
 c) 1940   d) 1947
- 8) The Structure of Co-Operative credit Institutions in India is _____.
 a) Single tier   b) Two tiered
 c) Three tiered   d) None of these

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Primary Agricultural Co-Operative Credit Societies.
  - 2) Consumers Co-Operative Societies.

- Q.2 Write short answers. (any Two) 06**
- a) Progress of Co-Operative Processing Societies.
  - b) Development of the Co-Operative movement in Maharashtra.
  - c) Globalization and Challenges before Co-Operation.

- Q.3 Explain the problems of Dairy Co-Operative Societies in Maharashtra. 10**

- Q.4 Attempt any One of the following questions. 12**
- a) Explain the Progress and Problems of District Central Co-Operative Banks.
  - b) Explain the Progress and Problems of Co-Operative Marketing Societies in India.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Modern Management Practices (BCOM0601)

वार, दिनांक : मंगळवार, १३-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०८

१) सिक्स सिग्मा कार्यपद्धतीमध्ये ——— एकूण टप्पे आहेत.

अ) पाच	ब) सहा
क) सात	ड) आठ

२) ——— हे अपव्ययक पातीचे तंत्र आहे.

अ) राखणे	ब) जोडोका
क) हालचाल	ड) गेंबा

३) ——— ही समारंभाची वैशिष्ट्ये आहेत.

अ) श्रम प्रधानता	ब) परंपरा
क) निश्चित वेळापत्रक	ड) वरीलपैकी सर्व

४) ——— ही शोधलेल्या चुका व त्यांची कारणे प्रतिबंधित करणारी एक कार्यपद्धती होय.

अ) सिक्स सिग्मा	ब) कायझेन
क) पोका-योक	ड) वरीलपैकी नाही

५) ——— हे नैसर्गिक आपत्तीचे उदाहरण आहे.

अ) दंगल	ब) युद्ध
क) भूकंप	ड) वरीलपैकी सर्व

६) सतत सुधारणा हे ——— चे मूळ तत्त्वज्ञान आहे.

अ) पोका-योक	ब) कायझेन
क) सिक्स सिग्मा	ड) ५ एस

७) आयएसओ चे दीर्घरूप ——— हे आहे.

अ) अंतर्गत मालक संघटना	ब) भारतीय मानक संघटना
क) आंतरराष्ट्रीय मानक संघटना	ड) वरीलपैकी नाही

८) ——— ही फाईव्ह-एसची सूक्ष्मपातळी तंत्रे आहेत.

अ) वर्गीकरण	ब) प्रमाणीकरण
क) दोन्ही अ आणि ब	ड) वरीलपैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- 1) समारंभ व्यवस्थापन
- 2) सिक्स सिग्मा

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) संकट व्यवस्थापनाचे महत्त्व
- ब) शून्य दोष कार्यक्रम
- क) फाईव्ह-एस पद्धती

प्र.३ आपत्ती निवारणातील टप्पे स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

अ) वेळेच्या व्यवस्थापनातील टप्पे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) आंतरराष्ट्रीय मानकीकरण संस्थेचे २0 घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Modern Management Practices (BCOM0601)

Day & Date: Tuesday, 13-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) There are _____ steps in implementing Six Sigma.
  - a) Five
  - b) Six
  - c) Seven
  - d) Eight
- 2) _____ is the technique of waste reduction.
  - a) Sustain
  - b) Jidoka
  - c) Motion
  - d) Gemba
- 3) _____ are the characteristics of event.
  - a) Labour intensive
  - b) Tradition
  - c) Fixed Timetable
  - d) All of these
- 4) _____ is a methodology for the prevention of identified errors and their causes.
  - a) Six sigma
  - b) Kaizen
  - c) Poka-Yoke
  - d) None of the above
- 5) _____ is example of natural disaster.
  - a) Riot
  - b) War
  - c) Earthquake
  - d) All of above
- 6) Continuous improvement is the basic philosophy of _____.
  - a) Poka-Yoke
  - b) Kaizen
  - c) Six Sigma
  - d) 5 S
- 7) The long form of ISO is _____.
  - a) Internal Standard Organization
  - b) Indian Standard Organization
  - c) International Standard Organization
  - d) None of above
- 8) _____ are Micro- Level Techniques of 5 S.
  - a) Sort
  - b) Standardize
  - c) Both a & b
  - d) None of the above

- B) Explain the concepts. 04**
- 1) Event Management
  - 2) Six Sigma
- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Importance of Crises Management
  - b) Zero Defect Program
  - c) 5 S System
- Q.3 Explain the steps in mitigation of disaster. 10**
- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the steps in Time Management.
- OR**
- b) Explain 20 Elements of International Organization for Standardization.

८) कंपनी सामाजिक जबाबदारी कलम ———.

अ) १३५-५

ब) १४९-५

क) १२०-५

ड) १९०-५

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) ग्राहक तक्रार

२) भाग भांडवल

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

१) कंपनी व्यवस्थापन आणि प्रशासन

२) ब्रोकर आणि सब ब्रोकर

३) अनुचित व्यापार पद्धती

प्र.३ केंद्रीय दक्षता आयोग आणि त्याचे कार्य स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) कंपनीची संकल्पना आणि त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ग्राहक विवाद निवारण संस्था समजावून सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Business Regulatory Framework (19405602)

Day & Date: Wednesday, 30-04-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) A company is a _____ person created by law.
  - a) legal
  - b) artificial
  - c) natural
  - d) none of these
- 2) Central Vigilance commission Act passed on _____.
  - a) 2005
  - b) 2000
  - c) 2003
  - d) 2007
- 3) The new consumer Protection Act was passed in _____.
  - a) 1999
  - b) 2019
  - c) 2005
  - d) 1988
- 4) The Head office of the National commission is situated at _____.
  - a) Delhi
  - b) Mumbai
  - c) Kolhapour
  - d) Kanpur
- 5) Listing securities is the function of _____.
  - a) SBI
  - b) RBI
  - c) SEBI
  - d) BPCL
- 6) _____ can issue prospectus.
  - a) Public Company
  - b) Private Company
  - c) Both a & b
  - d) None of these
- 7) The Central Vigilance Commissioner appointment.
  - a) President
  - b) Governor
  - c) Prime minster
  - d) Chief minister
- 8) Corporate Social Responsibilities clause.
  - a) 135-5
  - b) 149-5
  - c) 120-5
  - d) 190-5

B) Explain the following concept. 04

- 1) Consumer Complaint
- 2) Share Capital

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Company Management and Administration
  - b) Broker and sub broker
  - c) Unfair Trade Practices
- Q.3 Explain the Central Vigilance Commission and its function.** **10**
- Q.4 Attempt any one of the following questions.** **12**
- a) Explain concept and various types of Companies.
- OR**
- b) Explain Consumer dispute redressal agencies.

७) ——— चेकचे प्रदान करणे हे नेहमी प्रदायी बँकेच्या दृष्टीने जोखमीचे असते.

अ) पूर्वदिनांकित

ब) उत्तर दिनांकित

क) रेखांकित

ड) मुक्त

८) धनादेशाचे प्रदान करणे ही बँकेची ——— जबाबदारी असते.

अ) करारात्मक

ब) कायदेशीर

क) सर्वसाधारण

ड) बँकिंग

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

१) गारनिशी आदेश

२) वसुली बँक

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

१) नजरगहाण

२) रोखता

३) धारणाधिकार

प्र.३ भारतात वसुली बँकेला देण्यात आलेल्या संरक्षणाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

१) प्रदायी बँकेचे कर्तव्य व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

२) भारतीय बँकिंग नियमन कायदा १९४९ चे मुलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Advanced Banking (Paper – III) (19405613)**

Day & Date: Sunday, 18-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The First regulation act was passed in _____.
  - a) 1940
  - b) 1948
  - c) 1949
  - d) 1950
- 2) A bank is a _____ debtor.
  - a) General
  - b) Special
  - c) Legal
  - d) Personal
- 3) _____ is bank principal officer.
  - a) General Manager
  - b) Regional Manager
  - c) Branch Manger
  - d) None of these
- 4) A paying banker can get protection only when he collects _____.
  - a) a crossed cheque
  - b) by order cheque
  - c) a bearer cheque
  - d) mutilated cheque
- 5) A collecting banker is given protection only when he collects _____.
  - a) a crossed cheque
  - b) by order cheque
  - c) a bearer cheque
  - d) mutilated cheque
- 6) The ability of an asset to convert into cash is called _____.
  - a) Liquidity
  - b) Profitability
  - c) Loan
  - d) Pledge
- 7) To honour the _____ cheque is always risky for paying bank.
  - a) Anti dated
  - b) Post dated
  - c) Crossed cheque
  - d) Open cheque
- 8) Honouring a cheque is a _____ obligation of commercial bank.
  - a) Contracted
  - b) Statutory
  - c) General
  - d) Banking

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Granishi Order
  - 2) Collecting bank

- Q.2 Write short notes (Any Two) 06**
- a) Hypothecation
  - b) Liquidity
  - c) Lien

- Q.3 Discuss in detail the statutory protection granted to a collection banker in Indian 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the duties and responsibilities of paying bank.
- OR**
- b) State the basic features of India banking regulation act of 1949.

Set **P**

**#{ExamName}: #{SemName}
#{SubName} (#{SubPaperCode})**

Day & Date: \${SubExamDate}
Time: \${SubExamStartTime} To
\${SubExamEndTime}

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

04

- १) भारतात पहिला बँकिंग नियमन कायदा ——— मध्ये संमत झाला.
अ) १९४० ब) १९४८
क) १९४९ ड) १९५०
- २) बँकर हा ——— कर्जदार असतो.
अ) सर्वसाधारण ब) विशेष
क) कायदेशीर ड) वैयक्तिक
- ३) ——— हा बँकेचा प्रमुख अधिकारी असतो.
अ) महाव्यवस्थापक ब) विभागीय व्यवस्थापक
क) शाखा व्यवस्थापक ड) यापैकी नाही.
- ४) प्रदायी बँकेने कायदेशीर संरक्षण मिळविण्यासाठी धनादेशाचे ——— केले पाहिजे
अ) यथाविधी प्रदान ब) रोख प्रदान
क) चेकने प्रदान ड) डी.डी.ने प्रदान
- ५) वसुली बँकने वसुलीसाठी ——— धनादेश स्विकारले तरच कायदेशीर संरक्षण मिळते.
अ) रेखांकित ब) आदेश देय
क) साधा धनादेश ड) निरूपयोगी
- ६) मालमत्तेची रोख पैशात रूपांतर करण्याची क्षमता म्हणजेच ——— होय.
अ) रोखता ब) लाभप्रदता
क) कर्ज ड) तारण

७) ——— चेकचे प्रदान करणे हे नेहमी प्रदायी बँकेच्या दृष्टीने जोखमीचे असते.

अ) पूर्व दिनांकित	ब) उत्तर दिनांकित
क) रेखांकित	ड) मुक्त

८) धनादेश प्रदान करणे ही बँकेची——— जबाबदारी असते.

अ) करारात्मक	ब) कायदेशीर
क) सर्वसाधारण	ड) बँकिंग

प्र.१ ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- अ) गारनिशी आदेश
ब) वसुली बँक

प्र.२ टीपा लिहा.(कोणत्याही दोन)

0६

- अ) नजरगहाण
ब) रोखता
क) धारणाधिकारी

प्र.३ भारतात वसुली बँकेला देण्यात आलेल्या संरक्षणाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

- अ) प्रदाय बँकेचे कर्तव्य व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) भारतीय बँकिंग नियमन कायदा १९४९ चे मूलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS): Examination
March/April - 2025
Advanced Accountancy (Paper–III) (19405605)

Day & Date: Sunday, 18-May-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Attempt any Two from Q. 3 A, B and C
 4) Attempt any One from Q. 5 (A) and Q. 5 (B).

Q.1 Multiple Choice Questions.

08

- 1) If expenses of liquidation of the vendor company are paid by the purchasing company then, in purchasing company's book, the account debited is _____.
 a) Liquidation Expense Account
 b) Realisation Account
 c) Vendor Company Account
 d) Goodwill Account
- 2) The main objectives of cost accounting are _____.
 a) Ascertainment of cost
 b) Control and reduction of cost
 c) Determination of selling price
 d) all of the above
- 3) Ownership in the goods does not pass over to the hire purchaser till the _____ instalment is paid.
 a) first
 b) second
 c) middle
 d) last
- 4) Total interest on hire purchased goods is the difference between _____.
 a) Hire Purchase Price and Down Payment
 b) Hire Purchase Price and Cash Price
 c) Cash Price and First Instalment
 d) Cash Price and Depreciation
- 5) According to AS-14, for the purpose of accounting, the amalgamation of companies is divided into _____ categories.
 a) Amalgamation in the Nature of Merger
 b) Amalgamation in the Nature of Purchase
 c) Both (a) and (b) above
 d) Amalgamation in the Nature of Holding

- 6) Working capital ratio is also called _____ ratio.
- a) Debt equity
  - b) Pay-out
  - c) Operating
  - d) Current
- 7) Generally accepted Liquid ratio is _____.
- a) 2 : 1
  - b) 3 : 1
  - c) 1 : 2
  - d) 1 : 1
- 8) The amount paid at the time of entering the hire purchase transaction for the goods purchased is known as _____.
- a) Cash Price
  - b) First Instalment
  - c) Down Payment
  - d) Total Interest

B) Explain the following concepts.

04

- Transferor Company
- Hire Purchase Price

Q.2 Write Short Note/Short Answer/Short Problem. (Any Two)

06

- Difference between Cost Accounting and Financial Accounting.
- Advantages of Ratios Analysis.
- Amalgamation as per AS-14.

Q.3 Mr. Anand purchased machinery from M/s Amit Traders. on hire purchase system on 1st April, 2018, paying Rs. 1,00,000 on signing the contract and agreed to pay

10

The remaining balance in three instalments of Rs. 2, 00,000 each payable annually on 31st March. Cash Price of the machinery at Rs. 6, 00,000. M/s Amit Traders charged Interest at 10% p.a. Mr. Anand charged depreciation on machinery at 10% p.a. on Written down Value Method.

Prepare M/s Amit Traders, Machinery Account, for three years in the books of Mr. Anand.

Q.4 a) Following is the Balance Sheet of A Ltd and B Ltd. as on 31st March 2021.

12

Liabilities	A Ltd. Rs.	B Ltd. Rs.	Assets	A Ltd. Rs.	B Ltd. Rs.
Share Capital: - Equity Shares of Rs. 10 each	6,00,000	3,00,000	Land and Building	3,00,000	2,00,000
			Plant and Machinery	2,00,000	50,000
General Reserve	50,000	50,000	Inventory	1,00,000	50,000
Trade Payables	50,000	25,000	Trade Receivables	60,000	40,000
			Cash and Bank	40,000	35,000
	7,00,000	3,75,000		7,00,000	3,75,000

A Ltd. And B Ltd. Are amalgamated and AB Ltd. Was formed on the following terms.

- i) All the Assets and Liabilities of A Ltd are taken by AB Ltd. at Rs. 9, 00,000 and that of B Ltd. for Rs. 5, 00,000.
- ii) Purchase Consideration was paid as under.
  - a) For A Ltd. - 7,000 equity shares of Rs. 100 each in AB Ltd. and Balance in cash
  - b) For B Ltd. - 4,000 equity shares of Rs. 100 each in AB Ltd. and Balance in cash
- iii) Expenses of liquidation amounted to Rs. 10,000 for A Ltd. and Rs. 5,000 for B Ltd.

Prepare in the books of A Ltd.

- 1) Realisation Account
- 2) Shareholders Account
- 3) Cash & Bank Account

OR

- b) Following is the Balance sheet of ABC Ltd. as on 31-03-2021.

12

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Equity Share Capital	10,00,000	Goodwill	50,000
Reserve and Surplus	3,00,000	Buildings	5,00,000
9% Debentures	1,00,000	Plant and Machinery	6,25,000
Sundry Creditors	50,000	Stock	1,25,000
Bank Overdraft	25,000	Debtors	1,00,000
		Cash in Hand	25,000
		Cash at Bank	50,000
	14,75,000		14,75,000

Compute the following accounting Ratios

- 1) Current Ratio
- 2) Liquid Ratio and
- 3) Total Debt to Proprietors Fund Ratio

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Advanced Costing (Paper – III) (19405607)**

Day & Date: Sunday, 18-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice questions.

08

- 1) Which of the following is true for inventory control?
  - a) Economic order quantity has minimum total cost per order
  - b) Inventory carrying costs increases with quantity per order
  - c) Ordering cost decreases with to size
  - d) All of the above
- 2) The basis for ABC analysis of _____.
  - a) Interest of material management
  - b) Interest of the top management
  - c) Pareto's 80-20 rule
  - d) None of these
- 3) The rent for the store where material are stored falls under _____.
  - a) Inventory carrying cost   b) Ordering cost
  - c) Procurement cost   d) Stocking cost
- 4) An example of production overheads would be _____.
  - a) Material   b) Rent
  - c) Labour Cost   d) Supervisory Cost
- 5) To control cost, it is essential to kept control on _____.
  - a) Prime cost
  - b) Overheads
  - c) Indirect material & tools cost
  - d) All of the above
- 6) The process of distribution of overheads allotted to a particular department or cost center over the units produced is called _____.
  - a) Allocation   b) Apportionment
  - c) Absorption   d) Departmentalization

- 7) The over-head cost for a particular job _____.
 a) man hour rate x man hours spent on that job
 b) man hour rate / man hours spent on that job
 c) man hour rate + man hours spent on that job
 d) man hour rate - man hours spent on that job
- 8) Which of the following cost is also known as overheads cost or on cost?
 a) Cost of direct labour   b) Cost of direct material
 c) Direct expenses   d) Indirect expenses

- B)** 1) What is machine hour rate? **02**
 2) Explain the concept of ABC analysis. **02**

Q.2 Write short note\problem. 06

- a) Explain the advantage of machine hour rate.
 b) Explain the concept of overhead in details.
 c) A worker under the Halsey method of remuneration has a day rate of 12 per week of 48 hours, plus a cost-of-living bonus of 10 p.a. per hour worked. He is given 8-hour task to perform, which he performs in 6 hour he is allowed 30% of the time saved as premium bonus. What would be his earning under Halsey plan?

Q.3 Compute the machine hour rate from the following data. 10

	Rs.
Cost of Machine	1,00,000
Installation charges	10,000
Estimated scrap value after the expiry of life (15years)	5,000
Rent & Rates for the shop per month	200
General lighting for the shop per month	300
Insurance charges for the machine per annum	960
Repair and Maintenance expenses per month	1,000
Power consumption 10 units per hour estimated working hours per annum (This includes setting up time of 200 hours)	2,200
Rate of power per 100 units	20
Shop supervisor's salary per month	600

The machine occupies 1/4 of the total area of the shop. The supervisor is expected to devote 1/5 of the total time for the supervision of the machine.

Q.4 Answer any one (Long answer / problem).

- a) Explain the different incentive plans in details.
- b) The factory overhead costs of four production departments of a company engaged in executing job order for on accounting year are as follows.

Depts	Rs.
A	19,300
B	4,200
C	4,000
D	2,000

Overhead has been applied as under.

Dept A Rs 1.50 per machine hour for 14000 hours

Dept B Rs 1.30 per direct labour hours for 3000 hours

Dept C 80% of direct labour cost of Rs 6000

Dept D Rs. 2 per piece for 950 pieces

Find the amount of department wise under or over absorbed factory overheads.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Industrial Management (Paper – III) (19405609)

वार, दिनांक : रविवार, १८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) माल पाठविणे पत्राला ——— म्हणून सुद्धा संबोधले जाते.
 अ) प्रवेश पावती   ब) रोखीची पावती
 क) डिसपॅच मेमो   ड) वाहन पावती
- २) गोदामामध्ये असलेल्या विविध प्रकाराच्या मालावर नियंत्रण ठेवण्याच्या पद्धतीस ——— असे म्हणतात.
 अ) खरेदी नियंत्रण   ब) विक्री नियंत्रण
 क) मालसाठा नियंत्रण   ड) कच्चा माल नियंत्रण
- ३) ——— हा मार्ग निर्धारण कार्यपद्धतीमधील पहिला टप्पा/पायरी आहे.
 अ) वस्तू अभ्यास   ब) समय अभ्यास
 क) उत्पादनाचा अभ्यास   ड) वरील सर्व
- ४) नियोजन, मार्गनिर्धारण, कार्यवेळापत्रक व कार्यप्रारंभ, आदेश देणे या कार्याचा समावेश ——— मध्ये होता.
 अ) खरेदी
 ब) मालसाठा नियंत्रण
 क) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रण
 ड) यापैकी नाही
- ५) ——— हे उत्पादन नियंत्रणाचे शेवटचे महत्त्वाचे कार्य आहे.
 अ) नियोजन
 ब) नियंत्रण
 क) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रण
 ड) पाठपुरावा/अनुसरण

- ६) एखादे काम पूर्ण करण्यासाठी आवश्यक वेळ निश्चित करणे म्हणजे
— होय.
- अ) नियोजन   ब) समन्वय
क) वेळापत्रक   ड) नियंत्रण
- ७) राष्ट्रीय उत्पादकता मंडळाचे मुख्य कार्यालय भारतातील या शहरामध्ये आहे.
- अ) मुंबई   ब) चेन्नई
क) पुणे   ड) नवी दिल्ली
- ८) ए.बी.सी. विश्लेषणाचा अर्थ — असो आहे.
- अ) नेहमी अगोदर नियंत्रण   ब) नेहमी चांगले नियंत्रण
क) केव्हाही चांगले नियंत्रण   ड) सर्वात मोठे नियंत्रण

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) उत्पादकता ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२ टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

03

- १) उत्पादन कार्याची उद्दिष्टे
- २) मालसाठा व्यवस्थापनाचे महत्त्व.
- ३) प्रथम आवक प्रथम जावक (FIFO)

प्र.३ औद्योगिक उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

- १) मालसाठा नियंत्रणाची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.
- २) आर्थिक व्यवस्थापन म्हणजे काय? आर्थिक व्यवस्थापनाचे महत्त्व सांगा.

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Industrial Management (Paper – III) (19405609)**

Day & Date: Sunday, 18-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat labelled diagrams wherever necessary.
4) Use of log table and calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives.

08

- 1) Delivery challan is also called as _____.
  - a) Bill of entry
  - b) Cash memo
  - c) Dispatch memo
  - d) Lorry receipt
- 2) Control over material lying with stores is called as _____.
  - a) Purchase control
  - b) Sales control
  - c) Inventory control
  - d) Raw material control
- 3) _____ is a first step in routing procedure.
  - a) Product study
  - b) Time study
  - c) Study of production cost
  - d) All of these
- 4) _____ comprises the planning, routing, scheduling and dispatching functions.
  - a) Purchases
  - b) Inventory control
  - c) Production planning and control
  - d) None of these
- 5) _____ is the last important function of production control.
  - a) Planning
  - b) Controlling
  - c) Production planning & controlling
  - d) Follow up / Expediting
- 6) Determination of required time for completion of some work is known as _____.
  - a) Planning
  - b) Co-ordinating
  - c) Scheduling
  - d) Control
- 7) The Head Office of National productivity council is in _____ city of India.
  - a) Mumbai
  - b) Chennai
  - c) Pune
  - d) New Delhi

- 8) ABC analysis stands for_____.
a) Always Before Control	b) Always Better Control
c) Anytime Best Control	d) All Big Control

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the concept of Production Planning and Control.
- 2) Explain the concept of Productivity.

Q.2 Write Short Notes (Any Two) 06

- a) Objectives of production function.
- b) Significance of inventory Management.
- c) First in First Out (FIFO)

Q.3 Explain the factors affecting industrial productivity. 10

Q.4 Answer any one of the following. 12

- a) Explain different techniques of Inventory control.
- b) What is financial management? Explain the importance of financial.

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Advanced Insurance Paper - III (19405611)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) विमा एजंटचा परवाना ——— वर्षानंतर नूतनीकरण करता येते.
अ) एक   ब) दोन
क) तीन   ड) चार
- २) भारतातील जीवन विमा व्यवसायाचे ——— वर्षांत राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.
अ) १९४७   ब) १९५०
क) १९५६   ड) १९९०
- ३) विमा नियमन आणि विकास प्राधिकरणाचे मुख्य कार्यालय ——— येथे स्थित आहे.
अ) मुंबई   ब) दिल्ली
क) हैदराबाद   ड) पुणे
- ४) ——— संस्था भारतातील विमा क्षेत्राचे नियमन करते.
अ) RBI   ब) IMF
क) IRDA   ड) SEBI
- ५) विमा एजंट हा ——— म्हणून काम करतो.
अ) मध्यस्थ   ब) मित्र
क) कामगार   ड) नेता
- ६) पॉलिसीधारकांच्या हिताचे रक्षण करणे हा ——— चा मुख्य उद्देश आहे.
अ) RBI   ब) IRDAI
क) WTO   ड) SBI

७) विमा कायदा ----.

अ) १९५६

ब) १९९१

क) १९३८

ड) १९४८

८) विमा कंपनी वयाचा पुरावा म्हणून ---- स्वीकारते.

अ) डेबिट कार्ड

ब) क्रेडिट कार्ड

क) जन्म प्रमाणपत्र

ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) वयाचा पुरावा

२) अपंगत्व लाभ

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

१) समर्पण मूल्य

२) आयुर्विमा महामंडळाची संघटनात्मक रचना

३) एलआयसी एजंटसाठी आचारसंहिता

प्र.३ सामाजिक आणि आर्थिक विकासात आयुर्विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

१२

१) भारतीय विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरणाची कर्तव्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.

२) आयुर्विमा योजनेच्या अटी स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Advanced Insurance Paper - III (19405611)

Day & Date: Sunday, 18-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat labelled diagrams wherever necessary.
 4) Use of log table and calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The license of insurance agent be renewal after _____ years.

a) One	b) Two
c) Three	d) Four
- 2) The life insurance business in India was nationalized in _____ year.

a) 1947	b) 1950
c) 1956	d) 1990
- 3) The head office of insurance regulation and development authority is Situated at _____.

a) Mumbai	b) Delhi
c) Hyderabad	d) Pune
- 4) _____ institute regulate the insurance sector in India.

a) RBI	b) IMF
c) IRDA	d) SEBI
- 5) An insurance agent is work as the _____.

a) Middleman	b) Friend
c) Worker	d) Leader
- 6) Protecting policyholders' interests is the main object of _____.

a) RBI	b) IRDAI
c) WTO	d) SBI
- 7) The Insurance Act _____.

a) 1956	b) 1991
c) 1938	d) 1948
- 8) Insurance company accepts _____ as proof of age.

a) Debit card	b) Credit card
c) Birth certificate	d) none of these

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Proof of age.
  - 2) Disability Benefit.

- Q.2 Write short notes. (any two) 06**
- a) Surrender Value.
  - b) Organisational structure of Life Insurance Corporation.
  - c) Code of Conduct for LIC Agent.

- Q.3 Explain the Role of Life Insurance Corporation in social and economic development. 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) Explain the duties and functions Insurance Regulatory and Development Authority of India.

OR

- b) Explain the policy conditions of Life Insurance.

Set

P

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Advanced Statistics (Paper – III) (19405617)**

Day & Date: Sunday, 18-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternative form the given alternative. 08

- 1) Vital statistics mainly concerned with _____.
a) Births   b) Deaths
c) Marriages   d) All the above
- 2) The value of Net Reproductive Rate (NPR) < 1 will result into _____.
a) increase in population
b) reduction in population
c) population remains constant
d) none of these
- 3) Any hypothesis which is complementary to null hypothesis is _____.
a) composite hypothesis   b) alternative hypothesis
c) simple hypothesis   d) none of these
- 4) Area of critical region depends on _____.
a) number of observations   b) size of type-II error
c) size of type-I error   d) value of statistic
- 5) Equality of two population variances can be tested by _____.
a) Z – test   b) χ^2 – test
c) t – test   d) F – test
- 6) If the null hypothesis of test statistic Z is $N(0,1)$ then for testing against a two sided alternative at $\alpha = 0.05$, reject H_0 if _____.
a) $|Z| > 1.96$ b) $|Z| < 1.64$
c) $|Z| < 1.96$ d) None of these
- 7) The degrees of freedom of Chi-square test statistic for testing independence of attributes in 2×2 contingency table is/are _____.
a) 1   b) 2
c) 3   d) 4

8) Test of hypothesis $H_0 : \mu = 50$ against $H_0 : \mu > 50$ leads to _____.

- a) Two tailed test   b) Left tailed test
c) Right tailed test   d) Difficult to tell

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Crude Birth Rate (CBR).
2) Alternative Hypothesis (H_0).

Q.2 Write a Short Notes. (Any Two).

06

- a) Interpret
1) $NRR = 1$
2) $NRR < 1$
3) $NRR > 1$
b) Explain the term Total Fertility Rate (TFR).
c) Applications of F- distribution.

Q.3 Attempt the following.

10

Intelligence test on the groups of boys and girls gave the following:

	Mean	S.D.	Sample size
Girls	61	2	64
Boys	60	4	100

Is there significant difference in the mean scores obtained by boys and girls? Test at 5% L.O.S.

Q.4 Answer the following. (Any One)

12

- a) Compute GFR, ASFR, TFR, GRR and NRR for the following data.

Age group	Female population	No. of births	Survival factor
15-19	8800	175	0.92
20-24	9000	1025	0.91
25-29	8900	1050	0.9
30-34	7700	700	0.89
35-39	8600	450	0.89
40-44	8000	175	0.86

Consider proportion of female births = 0.48. Interpret NRR.

- b) Define F variate. State its p.d.f. and various applications of F distribution. Also explain one of these in detail.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Advanced Banking (Paper-IV) (19405614)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) भारतीय औद्योगिक पत आणि गुंतवणूक महामंडळाची स्थापना — या वर्षी झाली.

अ) १९५५	ब) १९७७
क) १९८५	ड) १९९९

२) बँक ऑफ इंग्लंडचे राष्ट्रीयकरण — या वर्षी करण्यात आले.

अ) १९३५	ब) १९४६
क) १९४९	ड) १९५५

३) अमेरिकामध्ये संघ ठेवी विमा महामंडळाची स्थापना — या वर्षी करण्यात आली.

अ) २०२४	ब) २०२०
क) १९४७	ड) १९३३

४) ई-बँकिंग मध्ये ई म्हणजे — होय.

अ) इंटरनेट	ब) इलेक्ट्रीक
क) इलेक्ट्रॉनिक	ड) यापैकी नाही

५) फेडरल रिझर्व्ह सिस्टम ही प्रणाली — या देशाशी संबंधित आहे.

अ) भारत	ब) जपान
क) अमेरिका	ड) इंग्लंड

६) — ही भारतातील पहिली विकास बँक आहे.

अ) आय. एफ. सी. आय.	ब) आय. सी. आय. सी. आय.
क) आय. डी. बी. आय.	ड) यु. टी. आय.

- ७) ——— हा सार्वत्रिक बँकींग चा फायदा आहे.
 अ) प्रमाणाच्या बचती   ब) नफ्याचे विविधीकरण
 क) साधनांचा पर्याप्त वापर   ड) वरील सर्व
- ८) भारतात आर. टी. जी. एस. ही प्रणाली ——— या वर्षी चालू झाली.
 अ) १९७७   ब) २००४
 क) २०१४   ड) २०२२

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) बहुराष्ट्रीय बँक
 २) विकास बँक

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- १) युरो चलन बाजार.
 २) अमेरिकेतील व्यापारी बँकाची सद्यस्थिती
 ३) आय. डी. बी. आय. ची कार्ये.

प्र.३ भारतीय अर्थव्यवस्थेत विकास बँकांची भूमिका स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) इंग्लंडमधील व्यापारी बँकांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ई-बँकिंगचे फायदे स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Advanced Banking (Paper-IV) (19405614)**

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Industrial credit and Investment corporation of India (ICICI) established in _____ year.

a) 1955	b) 1977
c) 1985	d) 1999
- 2) Bank of England is nationalized in _____ year.

a) 1935	b) 1946
c) 1949	d) 1955
- 3) In America Federal Deposit Insurance Corporation established in _____ year.

a) 2024	b) 2020
c) 1947	d) 1933
- 4) In E-Banking, E stands for _____.

a) Internet	b) Electric
c) Electronic	d) None of these
- 5) Federal Reserve System is associated with _____.

a) India	b) Japan
c) America	d) England
- 6) _____ is the First Development Bank in India.

a) IFCI	b) ICICI
c) IDBI	d) UTI
- 7) _____ is the advantage of Universal Banking.

a) Economic of Scale	b) Profitable diversification
c) Optimum resource utilization	d) All the above
- 8) In India RTGS system started from the _____ year.

a) 1977	b) 2004
c) 2014	d) 2022

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Multinational Bank
  - 2) Development Bank

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Euro Currency Market.
  - b) Present position of commercial Banking in USA.
  - c) Functions of IDBI.

- Q.3 Explain the role of development banking in Indian economy. 10**

- Q.4 Attempt any One of the following questions. 12**
- a) Explain the features of commercial banking in England.
- OR**
- b) Explain the advantage of E-Banking.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Advanced Accountancy (Paper-IV) (19405606)**

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Attempt any Two from Q. 3 A, B and C.
4) Attempt any One from Q. 5 (A) and Q. 5 (B).

Q.1 Multiple Choice Questions. 08

- 1) Deduction U/S 80G is 100% of the amount contributed in case of _____.
 a) National Defense Fund   b) PM National Relief Fund
 c) National Children's Fund   d) All of the above
- 2) Employers Contribution to Recognized Provident Fund is exempt to the extent _____.
 a) 9.5%   b) 10%
 c) 12%   d) 15%
- 3) _____ is taxable under the head income from other sources.
 a) Pension   b) Family Pension
 c) Gratuity   d) Rent from Let out House
- 4) Annual Value is the amount after deducting the Municipal Taxes paid by the owner in P.Y. from the _____.
 a) Net Annual Value   b) Municipal Value
 c) Fair Rent Value   d) Gross Annual Value
- 5) Goods and Services Tax (GST) is type of _____.
 a) Direct Tax   b) Indirect Tax
 c) Notional tax   d) All of the above
- 6) The Control and Management of the affairs is situated wholly Outside India, the Firm would become a _____.
 a) Resident
 b) Resident and Ordinary resident
 c) Resident but not Ordinary Resident
 d) Non Resident

- 7)** Flat Deduction U/S 80U in case of a person with severe disability is ____.
- a) Rs. 75,000   b) Rs. 1,25,000
c) Rs. 1,50,000   d) Rs. 2,00,000
- 8)** Out of payment of _____ is to be allowed for deduction from business income.
- a) Income Tax   b) Gift Tax
c) Wealth Tax   d) Goods and Services Tax

Q.2 Explain the following concepts.

04

- a) Assessment year
- b) Assessee

Q.3 Write Short Note/Short Answer/Short Problem. (Any Two)

06

- a) Gross Total Income
b) Person [Section 2 (31)]
c) Income from other sources

Q.4 Mr. X owns a house property. From the particulars given below, compute his Income from House property for the A.Y. 2023-24.

10

Particulars	
Municipal valuation p.a.	Rs. 1,00,000
Fair rent p.a.	Rs. 1,26,000
Standard rent p.a.	Rs. 1,20,000
Actual Rent Received per month	Rs. 11,500
Municipal taxes paid by Mr. X during the year	15% of Municipal Value
Expenses on repairs	Rs. 10,000
Insurance Premium	Rs. 2,500
Interest on loan for construction of house	Rs. 50,000

Q.5 A) Shri Ashok is a Chartered Accountant and maintain his books on cash basis. The summary of His Cash book as given below. **12**

Receipts	Rs.	Payments	Rs.
To Balance b/d	30,000	By Office salary	1,80,000
To Audit fees	4,50,000	By Other expenses	45,000
To Dividend	2,000	By Membership fees	10,000
To Rent from Let out house property	1,20,000	By Personal drawing	1,50,000
To Interest on tax free Govt. securities	18,000	By Life insurance premium	25,000
		By Motor car Repairs Expenses	1,00,000
		By Wealth Tax	25,000
		By Municipal Tax on Let Out House Property	15,000
		By Balance c/d	70,000
	<u>6,20,000</u>		<u>6,20,000</u>

Additional Information:

- 1) Other expenses include a sum of Rs. 5,000 paid for Journals and books relating to profession.
  - 2) Half of the motor car is used for profession.
  - 3) Depreciation on Journals and books relating to profession @ 100%.
  - 4) Depreciation on motor car Rs. 30,000 and furniture is Rs. 10,000.
- Compute his income from profession for the A.Y. 2023-24

OR

B) Mr. Satish is employee of Limited Company at Pune. Furnishes you the following information for the year ended on 31.03.2023. **12**

Particulars

- Basic Salary Rs. 40,000 p.m.
- Dearness Allowances Rs. 20,000 p.m. (100% retirement benefits)
- House Rent Allowances Rs. 8,000 p.m. (rent paid by Mr. Satish Rs.10,000 p.m.)
- Employers Contribution to RPF @ 14% of Salary.
- Interest credited to RPF @ 9.5 %
- Transport allowance Rs. 2,500 p.m.
- Interim Allowance Rs.1,000 p.m.
- Motor car provided by company with driver for office and personal use. Capacity 1,600 CC.
- Free domestic servant: a) Cook Rs. 3,000 p.m.
b) Maid Rs. 1,500 p.m.
- Professional tax paid by Rs. 2,500 out of which Rs. 2,000 were paid by employer.
- Entertainment Allowances Rs. 1,200 p.m.
- Children education allowances for 3 children Rs. 1,000 p.m.
- Hostel expenditure allowances for 2 children Rs. 1,250 p.m.

Compute the Income from Salary in the hands of Mr. Satish for the A.Y. 2023-24 as per old regime of tax.

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Advanced Costing (Paper - IV) (19405608)**

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple choice question.

08

- 1) Summary budget may be regarded as _____.
a) Functional budgets   b) Performance budgets
c) Master budgets   d) Sale budgets
- 2) The budgets are classified on the basis of _____.
a) Capacity   b) Time
c) Function   d) All of the above
- 3) Sale budget is a _____.
a) Functional budget   b) Financial budget
c) Master budget   d) None of the above
- 4) Which of the term given below will help on organization in decision-making?
a) Total cost   b) Fixed cost
c) Opportunity cost   d) Marginal cost
- 5) What is another name for fixed cost in the marginal costing?
a) Period cost   b) Total cost
c) Product cost   d) All of the above
- 6) The variable cost is made of _____.
a) The salary of all employees
b) The electricity bills
c) Cost of all the raw material
d) All of the above
- 7) The P/V ratio will be equal to _____.
a) The profit by sale ratio
b) The profit by the contribution ratio
c) The profit by the sale ratio
d) The contribution by the sale ratio

8) Contribution is the difference between _____.

- a) Sale & variable cost
- b) Fixed cost & variable cost
- c) Total cost & fixed cost
- d) None of the above

B) Explain the concepts.

04

- 1) Budget
- 2) Marginal costing

Q.2 Write a Short Note/problem. (Any Two)

06

- a) Explain the objective of budget & budgetary control.
- b) What is mean by Cost Audit.
- c) From the following information find out P/V ratio and sale at BEP
Variable cost per unit - Rs15
Sale per unit = Rs. 20
Fixed expenses = Rs. 54000

Q.3 What is mean by standard costing? Explain the advantage & disadvantages.

10

Q.4 Answer any one.

12

- a) For making 10 kg of yarn, the standard material requirement is:

Material	Quantity (Kg)	Rate per kg (Rs)
White	8	6.00
Black	4	4.00

In March 1000 kg of yarn was produced. The actual consumption of material is as under.

Material	Quantity (Kg)	Rate per kg (Rs)
White	750	7.00
Black	500	5.00

Calculate

- i) Material cost variances
  - ii) Material price variances
  - iii) Material usages variances
- b) What is mean by Break-even point? Explain the objective of marginal costing.

- ७) वेतन देय देण्यासाठी ——— प्रकार आहेत.
अ) ६ ब) ४
क) ३ ड) १
- ८) कामगार कल्याणाची तरतूद ——— अधिनियमांतर्गत आहे.
अ) औद्योगिक विवाद ब) कारखाने
क) बँकिंग ड) सहकारी

- ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. ०४
- १) उच्च मनोबल
  - २) प्रोत्साहनाची संकल्पना

प्र.२	लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)	०६
	अ) रोवन योजना स्पष्ट करा.	
	ब) कर्मचारी कल्याण सुविधांचे प्रकार	
	क) औद्योगिक संबंधांची उद्दिष्टे	

- प्र.३** वेतन आणि पगार प्रशासनावर परिणाम करणारे घटक कोणते आहेत? **१०**

- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
- अ) मनोबल म्हणजे काय? कर्मचाऱ्यांच्या मनोबलावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) औद्योगिक संबंध म्हणजे काय? औद्योगिक संबंधांचे महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025
Industrial Management (Paper – IV) (19405610)

Day & Date: Thursday, 08-05-2025
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Minimum Wages Act passed in _____.
 a) 1948   b) 1949
 c) 1958   d) 1978
- 2) _____ under this system, the worker is paid by the hour, day, week, or month.
 a) Appraisal system   b) Time Rate System
 c) Fixed rate system   d) All of the above
- 3) The _____ plan focuses on time saved.
 a) F. W. Taylor   b) Halsey
 c) Rowan   d) Peter Drucker
- 4) Workers participation in management is highlighted in _____ Article.
 a) 43 A   b) 48 A
 c) 49 A   d) 40 A
- 5) _____ is describes the staff's feelings, enthusiasm, and loyalty toward their duties or jobs.
 a) Personality   b) Value
 c) Honesty   d) Employee morale
- 6) _____ is types of employee's welfare.
 a) Canteen facility   b) Hospital facility
 c) Insurance facility   d) All of the above
- 7) There are _____ types to give wage payment.
 a) 6   b) 4
 c) 3   d) 1
- 8) Labour Welfare provisioned is under _____ Act.
 a) Industrial dispute   b) Factories
 c) Banking   d) Cooperative

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) High morale
  - 2) Concept of incentive

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Explain Rowan plan.
  - b) Types of Employees welfare facilities.
  - c) Objectives of Industrial Relations.

- Q.3 What are the factors affecting wage and salary administration? 10**

- Q.4 Attempt any one of the following questions. 12**
- a) What is morale? Explain the factors affecting employee morale.
- OR**
- b) What is Industrial Relation? Explain the importance of industrial Relation.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Advanced Insurance (Paper-IV) (19405612)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८
- १) विमा कवच ——.
    - अ) मालमत्तेचे संरक्षण करते
    - ब) नुकसान टाळते
    - क) नुकसानाचा प्रभाव कमी करते
    - ड) अमरत्वाचा विमा
  - २) जेटीसनमुळे झालेल्या नुकसानाची भरपाई — विमा अंतर्गत केली जाते.
    - अ) आग
    - ब) सागरी
    - क) जीवन
    - ड) अपघात
  - ३) विमा उद्योगात ऑगस्ट २००० पर्यंत फक्त दोन राष्ट्रीयकृत कंपन्या होत्या, LIC आणि ——.
    - अ) NIC
    - ब) GIC
    - क) IRDA
    - ड) यापैकी काहीही नाही
  - ४) — हे IRDA उद्दिष्ट आहे.
    - अ) पॉलिसी धारक संरक्षण
    - ब) विमा बाजाराची निरोगी वाढ
    - क) अ आणि ब दोन्ही
    - ड) फक्त अ
  - ५) पहिला विमा करार १३४७ मध्ये युरोपियन राष्ट्रांनी केला होता आणि त्यांनी एक सराव म्हणून — विमा स्वीकारला.
    - अ) जीवन
    - ब) वाहन
    - क) सागरी
    - ड) आग
  - ६) खालीलपैकी कोणत्या प्रकारचा विमा अनिवार्य आहे?
    - अ) मोटर स्वतःचे नुकसान
    - ब) मोटर तृतीय पक्ष कायदेशी दायित्व
    - क) वैयक्तिक अपघात विमा
    - ड) उत्पादन दायित्व

७) सागरी विमा कायदा ——— साली मंजूर झाला.

अ) १९६५

ब) १९६३

क) १९३६

ड) १९३८

८) विम्याच्या इतिहासात ——— हा सर्वात जुना विमा आहे.

अ) आग

ब) सागरी

क) जीवन

ड) अपघाती

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) सागरी विमा

२) घरफोडी विमा

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

१) सागरी विम्याची कोणतीही सहा कलमे लिहा.

२) तृतीय पक्ष दायित्व विमा

३) आजारपणाचा विमा

प्र.३ सागरी संकटांचे प्रकार स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या विकासामध्ये जनरल इन्शुरन्स कॉर्पोरेशनची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सागरी विमा पॉलिसी घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Advanced Insurance (Paper–IV) (19405612)**

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Insurance covers _____.
  - a) Protect assets
  - b) Prevents loss
  - c) Reduces the impact of loss
  - d) Insurances immortality
- 2) The loss due to jettison is compensated under a _____ insurance.
  - a) Fire
  - b) Marine
  - c) Life
  - d) Accidental
- 3) The insurance industry till august 2000 had only two nationalized companies, LIC and
  - a) NIC
  - b) GIC
  - c) IRDA
  - d) none of these
- 4) _____ is Objective of IRDA.
  - a) Policy holder protection
  - b) Healthy growth of the insurance market
  - c) both a and b
  - d) only a
- 5) The first insurance contract was entered into by European nations in 1347 and they accepted _____ insurance as a practice.
  - a) Life
  - b) vehicle
  - c) marine
  - d) fire
- 6) Which of the following types of insurances is mandatory?
  - a) Motor Own Damage
  - b) Motor Third Party Legal Liability
  - c) Personal Accident Insurance
  - d) Product Liability
- 7) Marine Insurance Act was passed in _____ year.
  - a) 1965
  - b) 1963
  - c) 1936
  - d) 1938

- 8) In the History of Insurance _____ is the oldest Insurance
- a) Fire
  - b) Marine
  - c) Life
  - d) Accidental

- B) Explain the concepts. 04**
- 1) Marine Insurance
  - 2) Burglary Insurance

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Write any Six Clauses of Marine Insurance.
  - b) Third party Liability Insurance
  - c) Sickness Insurance

- Q.3 Explain the types of Marine Perils. 10**

- Q.4 Attempt any One of the following questions. 12**
- a) Explain the role of General Insurance Corporation in the development of Indian economy.

OR

- b) Explain the Procedure of taking Marine Insurance Policy.

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Advanced Statistics (Paper-IV) (19405618)**

Day & Date: Thursday, 08-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the given alternatives. 08

- 1) Games which involve more than two players are called _____.
a) conflicting games   b) negotiable games
c) N-person games   d) all of these
- 2) What happens when maximin and minimax values of the game are same?
a) no solution exists   b) solution is mixed
c) saddle point exists   d) none of these
- 3) If the value of the game is zero, then the game is known as _____.
a) Fair strategy   b) Pure strategy
c) Pure game   d) Mixed strategy
- 4) Decision theory is concerned with _____.
a) methods of arriving at an optimal decision
b) selecting optimal decision in a sequential manner
c) analysis of information that is available
d) all of these
- 5) The minimum expected opportunity loss (EOL) is _____.
a) equal to EVPI   b) minimum regret
c) equal to EMV   d) both (a) and (b)
- 6) The full form of CPM is _____.
a) Critical Path Method
b) Control Path Method
c) Critical Plan Management
d) Control Path Management
- 7) In Network the critical path has the _____.
a) shortest length   b) medium length
c) longest length   d) none of these

- 8) The purpose of using simulation technique is to _____.
 a) simulate a real world situation
 b) understand properties and operating characteristics of complex real-life problems
 c) reduce the cost of experiment on a model of real situation
 d) all of above

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Mixed Strategy.
- 2) Explain minimax principle.

Q.2 Write a Short Note. (Any Two)

06

- a) What are the assumptions of the game theory?
- b) Draw the logic network for the following:
 Activities C and D both follow A, activity E follows C, activity F follows D, activity E and F precedes B.
- c) Find Solution of game theory problem using saddle point.

	Player B		
Player A	8	3	2
	4	2	1
	6	7	5

Q.3 Attempt the following.

10

- a) Explain the rule of dominance in game theory. Solve the following game graphically.

$$\begin{bmatrix} -3 & 2 & 3 \\ 7 & 5 & 1 \end{bmatrix}$$

Q.4 Answer the following. (Any One)

12

- a) Draw the network and calculate the earliest start time, earliest finish time, latest start time and latest finish time of each activity and determine the Critical path of the project and duration to complete the project.

Activity	A	B	C	D	E	F	G	H
Immediate Predecessors	-	-	-	A	B	C	D, E	F, G
Time (in days)	2	4	3	1	6	5	7	2

- b) Explain the Monte-Carlo technique and its limitations.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

बी. कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Co-operative Development (19405604)

वार, दिनांक : शनिवार, १०-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) ——— च्या सहकारी कायदयामुळे भारतात सहकारी चळवळ सुरु झाली.

- अ) १९०४   ब) १९०८
क) १९१०   ड) यापैकी नाही

२) ——— मध्ये भारतात नवीन आर्थिक धोरणाचा स्वीकार करण्यात आला.

- अ) १९८०   ब) १९९१
क) २०००   ड) २०१०

३) सरकारने ——— निधीची स्थापना केली आहे.

- अ) राष्ट्रीय कृषि पतपुरवठा स्थिरीकरण.
ब) राष्ट्रीय कृषि पतपुरवठा सहाय्य व हमी
क) राष्ट्रीय गुदाम विकास
ड) वरील सर्व

४) प्राथमिक शेती सहकारी पतसंस्था ——— क्षेत्रात कार्य करतात.

- अ) नागरी   ब) ग्रामीण
क) डोंगराळ   ड) यापैकी नाही.

५) भारतातील सहकारी बँकेची रचना ——— स्वरूपाची आहे.

- अ) प्राथमिक   ब) द्वितीय
क) त्रिस्तरीय   ड) चारस्तरीय

६) राष्ट्रीय सहकारी ग्राहक संघाची स्थापना ——— मध्ये करण्यात आली.

- अ) १९६५   ब) १९७०
क) १९८०   ड) १९९०

७) महाराष्ट्रात ——— तेथे सहकारी क्षेत्रातील पहिला सहकारी साखर कारखाना सुरु झाला.

अ) सोलापूर

ब) प्रवरानगर

क) नागपूर

ड) यापैकी नाही

८) सहकारी खरेदी विक्री संस्था हे ——— संघटन आहे.

अ) व्यापारी

ब) सावकार

क) शेतकरी

ड) लोकांचे

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) जागतिकीकरण

२) ग्राहक सहकारी संस्था

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

१) भारतातील ग्राहक सहकारी संस्थेची कार्ये

२) नागरी सहकारी बँकेच्या समस्या

३) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या समस्या

प्र.३ भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासातील सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

अ) राज्य सहकारी बँकेच्या समस्या स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतातील सहकारी प्रक्रिया संस्थेची आवश्यकता स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set | P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Co-operative Development (19405604)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Co. operative movement started in India due to the Co-operative Act of _____.
  - a) 1904
  - b) 1908
  - c) 1910
  - d) None of these
- 2) New Economic Policy was adopted in India in _____.
  - a) 1980
  - b) 1991
  - c) 2000
  - d) 2010
- 3) The Government has set up a _____ fund.
  - a) Stabilization of national Agricultural Credit
  - b) National agricultural credit Assistance and Guarantee
  - c) National Warehouse Development
  - d) All of the above
- 4) Primary Agricultural Co-operative Credit Societies operate in the _____ sector.
  - a) Urban
  - b) Rural
  - c) Hilly
  - d) None of these
- 5) The structure of Co-operative bank in India is _____.
  - a) Primary
  - b) Second
  - c) Three tiered
  - d) four tiered
- 6) The National Co-operative Consumer Union was established _____.
  - a) 1965
  - b) 1970
  - c) 1980
  - d) 1990
- 7) In Maharashtra _____ the First Co. Operative Sugar Factory in the co. operative sector was started here.
  - a) Solapur
  - b) Pravara nagar
  - c) Nagpur
  - d) None of these

- 8) A Co. Operative marketing society is an association of _____
- a) Merchant
  - b) Money lender
  - c) Farmer
  - d) of the people

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Globalization
  - 2) Consumer Co. Operatives

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Function of consumer Co. Operative Society in India.
  - b) Problem of Urban Co. Operative Bank.
  - c) Problem of District Central Co-operative Bank.

- Q.3 Explain the Role of Government in the Development of Co. Operative movement in India. 10**

- Q.4 Attempt any One of the following questions. 12**
- a) Explain the problems of State Co. Operative Bank.
- OR**
- b) Explain the requirement of cooperative processing organization in India.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Modern Management Practices (19405601)

वार, दिनांक : मंगळवार, १३-०५-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) ——— ही मानव निर्मीत आपत्ती आहे.

अ) पूर	ब) भूकंप
क) युद्ध	ड) वरील पैकी नाही
- २) कायझेन ही संज्ञा सर्वप्रथम ——— साली वापरण्यात आली.

अ) १९९१	ब) १९८६
क) १९५१	ड) १९५८
- ३) ——— ही समारंभाची वैशिष्ट्ये आहेत.

अ) श्रमप्रधानता	ब) परंपरा
क) निश्चित वेळापत्रक	ड) वरील पैकी सर्व
- ४) ——— ही शोधलेल्या चुका व त्याची कारणे प्रतिबंधित करणारी एक कार्यपद्धती होय.

अ) सिक्स सिग्मा	ब) कायझेन
क) पोका-योके	ड) वरीलपैकी नाही
- ५) ——— हे जपानी व्यवस्थापन पद्धतीचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्ये आहे.

अ) अर्धवेळ रोजगार	ब) पूर्णवेळ रोजगार
क) अजीवन रोजगार	ड) वरीलपैकी नाही
- ६) आपत्ती व्यवस्थापन ही ——— प्रक्रिया आहे.

अ) दीर्घकालीन	ब) अल्पकालीन
क) दोन्ही अ आणि ब	ड) वरीलपैकी नाही

- ७) ——— म्हणजे प्रक्रियेतील दोष दुर करून ग्राहकांच्या अपेक्षित वैशिष्ट्यानुसार वस्तु व सेवा पुरवणारी पध्दत होय.
 अ) सिक्स सिग्मा   ब) कायझेन
 क) पोका-योके   ड) वरीलपैकी नाही
- ८) कामातील चुका, वाढती गैरहजेरी, वरिष्ठांच्या आदेशाचा अनादर ही ——— तणावाची लक्षणे होय.
 अ) शारिरीक   ब) मानसिक
 क) वर्तणुकीय   ड) वरीलपैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) निसर्गनिर्मित आपत्ती
 २) कायझेन पध्दतीची वैशिष्ट्ये

प्र.२ लहान टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- १) सिक्स सिग्मा महत्त्व
 २) बाह्यस्त्रोत व्यवसाय प्रक्रियेचे लाभ
 ३) हॉटेल व्यवस्थापनाचे महत्त्व

प्र.३ समारंभ व्यवस्थापन म्हणजे काय? समारंभ व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) आपत्ती निवारणातील अवस्था/टप्पे स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) ताण नियंत्रणासाठी उपाययोजना स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Modern Management Practices (19405601)**

Day & Date: Tuesday, 13-May-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is a manmade disaster.
  - a) Flood
  - b) Earthquake
  - c) War
  - d) None of me above
- 2) The concept of Kaizen came into use in _____ year.
  - a) 1991
  - b) 1986
  - c) 1951
  - d) 1958
- 3) _____ are the characteristics of event.
  - a) Labour Intensive
  - b) Tradition
  - c) Fixed Time Table
  - d) All of these
- 4) _____ is methodology for the prevention of identified errors and their causes.
  - a) Six Sigma
  - b) Kaizen
  - c) Poko - Yoke
  - d) None of these
- 5) _____ is the important features of Japanese Management.
  - a) Part time employment
  - b) Full time employment
  - c) Life time employment
  - d) None of these
- 6) Disaster Management is a _____ process.
  - a) Long term
  - b) Short term
  - c) Both a and b
  - d) None of these
- 7) _____ are practices that help you eliminate defects and always deliver products and services that meet customer specification.
  - a) Six Sigma
  - b) Kaizen
  - c) Poka - Yoke
  - d) None of these
- 8) Errors in work, increasing absenteeism and disobey of orders of seniors are the _____ symptoms of stress.
  - a) Physical
  - b) Psychological
  - c) Behavioural
  - d) None of me above

B) Explain the following concept. 04

- 1) Natural Disasters
- 2) Features of Kaizen Method

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Importance of Six Sigma
- b) Benefits of Business process outsourcing
- c) Importance of Hotel Management

Q.3 What is Event Management? Explain the importance of Event Management. 10

Q.4 Attempt any one of the following questions. 12

- a) Explain the steps in mitigation of disaster.

OR

- b) Explain remedial measures to cope with stress.